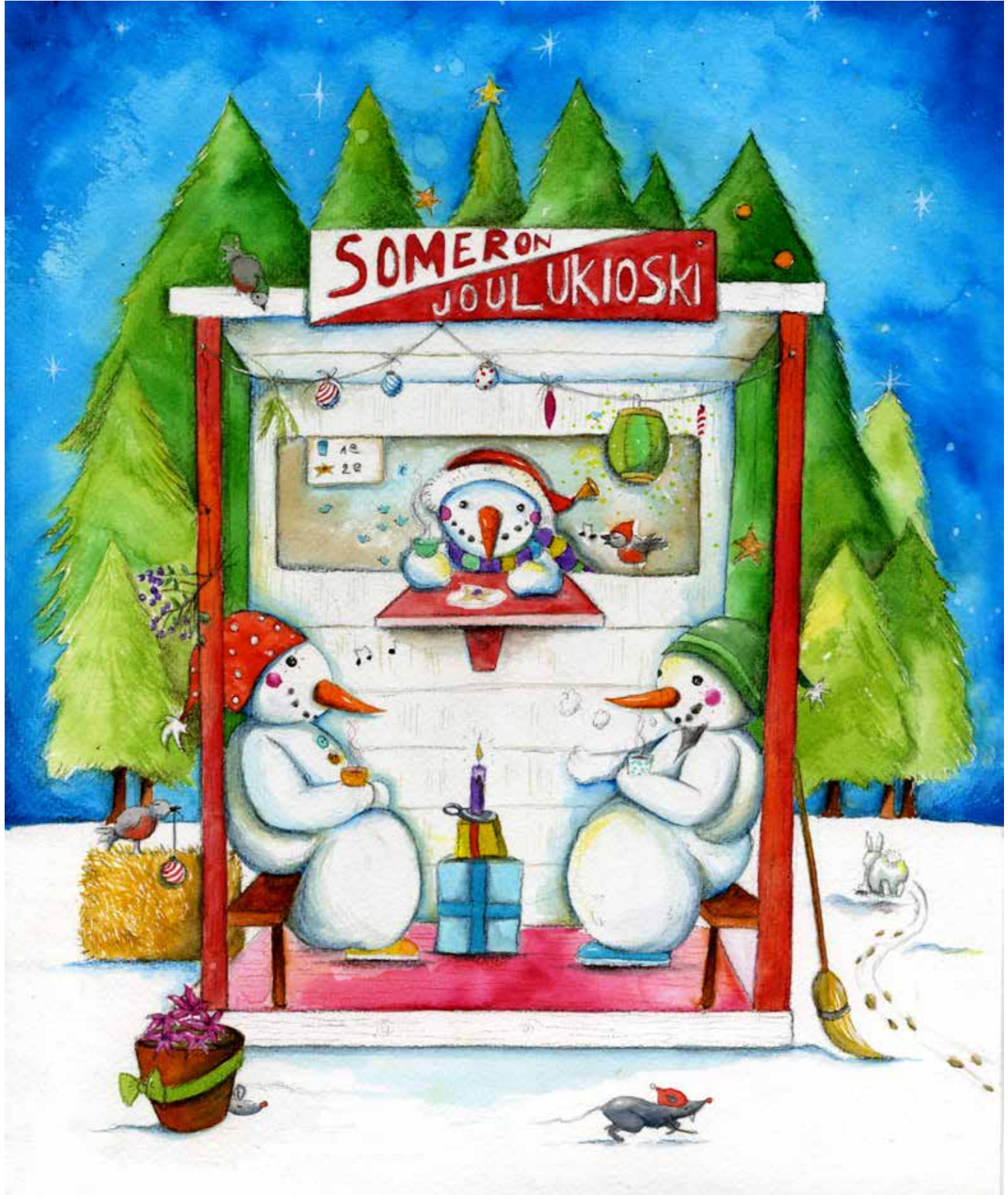

Someron Joulu

N:o 55

Kotiseutulehti 2020 – historian havinaa ja nykypäivää | Hinta 10 €

Someron Joulu

Someron Joulu on kotiseutulehti, joka kertoo paikallisesta elämänmenosta, kulttuurista ja historiasta. Ensimmäinen Someron Joulu ilmestyi vuonna 1964.

TOIMITUS

Päätoimittaja	Juha Heikkilä
Toimitussihteeri	Marika Haapala
Oikoluku	Pekka Salminen
Vedoksen tarkistus	Marja-Liisa Laaksonen ja Outi Talonen
Ilmoitukset	Olli Nuotio, Kalle Alhoranta
Taitto	Jouni Hyvärinen
Kansikuva	Keanne van de Kreeke
Painopaikka	Sälekarin Kirjapaino Oy
Painosmäärä	1200
Julkaisija	Somero-Seura ry.

Pyydämme lähettämään jutut ja aineistot ensi vuoden lehteen viimeistään syyskuun loppuun mennessä. Ole juttuideastasi ajoissa yhteydessä toimitukseen. Kuvat otamme mieluiten vastaan laadukkaina digitaalisina kuvatiedostoina mutta myös alkuperäisinä valokuvina tai negatiiveina, jotka palautamme lähettäjälle. Juttuihin liittyviin valokuviin on oltava julkaisulupa.

YHTEYSTIEDOT

Päätoimittaja	040 833 6792
Toimitussihteeri	040 746 2845
Toimituksen sähköposti	someronjoulu@gmail.com
Verkkosivut	www.somero-seura.fi
Postiosoite	Someron Joulu c/o Juha Heikkilä Jacob Ritzintie 14 31400 Somero

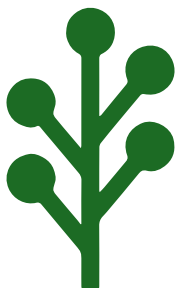
Toivotamme hyvää joulua ja onnellista uutta vuotta kaikille Someron Joulun lukijoille, lehteen kirjoittaneille, kotiseututyötä tukeville ilmoittajille sekä muilla tavoin lehden tekoon osallistuneille!

Sisällys

Pääkirjoitus, <i>Juha Heikkilä</i>	4
Ihmisellä on kotiseutugeeni, <i>Marika Haapala</i>	5
Kirjailija Anni Polva Somerolla, <i>Pekka Salminen</i>	6
Korona-ajan kotiseutukiertelyä, <i>Sami Suikkanen</i>	12
Rehtori Joel Vilkin mietteitä koulu-uudistuksesta vuodelta 1939, <i>Kaija Parko</i>	14
Kaarlo Merimaa tallensi 1800-luvun somerolaistarinnoita, <i>Pertti Toukkari</i>	18
Odotuksen aika, <i>Jaakko Knuutila</i>	25
Tutkimusretkillä ja uutta oppimassa, <i>Helje Horila</i>	26
Parikkalan evakkoja Somerolla 1940–41, <i>Helena Tiainen</i>	32
Riemuylloppilaan puhe vuoden 2020 ylioppilaille, <i>Leena Veikkola</i>	36
Sotalapsen kotimatka, <i>Soili Stark</i>	40
Vilman pitkä matka Teeriharjulle, <i>Lassi Kantola</i>	42
Salaperäinen kieli ja tehokas väärävarsiviikate, <i>Olavi Virtanen</i>	47
Somero-Seuran vuosi 2020.....	48
Oi niitä vanhan koulun aikoja, <i>Pirkko Kanto</i>	52
Antti Mäkelä muistoissamme, <i>Marika Haapala ja Outi Talonen</i>	53
Somerniemi-Seuran toimintakertomus 2020	55
Opas kaivonpaikan etsimiseen, <i>Jouni Tamminen</i>	56
Näkökulmia Suutelan suvun historiaan, <i>Tapani Kivinen ym.</i>	58
Sotamuisto, <i>Kalevi Sahlström</i>	66
Kaija Aarikka muistoissamme, <i>Tauno Äijälä</i>	69
Riitti silloin hommia jokaiselle, 50-luvulla, <i>Reijo Siltasaari</i>	72
Muistoja ensimmäiseltä kotiseutumatkalta Telkkälään elokuussa 1990, <i>Raija Rajala</i>	76
Viheriä poika ja muita kesänäytelmiä, <i>Tuula Kämi</i>	80
Melomassa Paimionjoella 1947, <i>Heljä Faven</i>	86
Muisteluksia Somerniemen musiikkiteatterin ovimiesajoilta, <i>Pekka Alitalo</i>	87
Mettä-Jussi toteutti unelmansa, <i>Maija Haataja</i>	94
Joulun viettokin on muotiasia, <i>Lyyli Honkio</i>	97

Tervetuloa retkelle Someron Jouluun!

Käsisssäsi on 55. Someron Joulu -lehti kautta aikojen. Koko sarja muodostaa melkoisen kokoelman kertomuksia, muistelmia ja valokuvia sekä kotiseututyötä tukeneiden yritysten ilmoituksia.

Ani harvalla on hallussaan kaikki Someron Joulut.

Kun ottaa nipun näitä kotiseutulehtiä iltalukemisiksi ja ryhtyy selaamaan, vastaan tulee todella kiinnostavia juttuja, joiden ääreen on pakko pysähtyä. Lehden vuosikertoihin voi mennä ikään kuin samoilemaan, retkelle ilman sen kummempaa päämäärää. Julkaistuja juttuja on yhteensä lähemmäs 1700. Kiehtovia maisemia aukeenee joka sivulta.

Isoja tietoaaineistoja voi samota myös päämäärätietoisemmin. Polkujen seuraaminen helpottuu, kun aineistot on digitoitu ja niihin on lisätty metatiedot eli kuvaus tiedostojen sisällöstä.

Somero-Seuralla on digitoituna valokuvaaja Otto Aukion laaja historiallinen kuvakokoelma. Tänä syksynä saimme sen entistä sujuvammin käyteltävään muotoon uudistuvaan digiarkistoomme. Minulta meni muutamakin ilta vanhojen kuvien lumoissa miettien, millaista elämä Somerolla on ollut niinä vuosikymmeninä, kun Otto Aukio sitä kamerallaan tallensi. Aukion kuvissa on paljon potetteja, mutta myös runsaasti otoksia ihmisistä arkisten askareidensa ääressä, niin iloisissa kuin surullisissakin tilanteissa. Suurimmassa osassa Aukion kuvista on hyvät metatiedot. Tähänkin lehteen löytyi pari kuvaa tuosta Aukion kokoelmasta.

Usko tai älä, mutta meidänkin elämäntapamme ja edesottamuksemme voivat olla jonkun mielestä

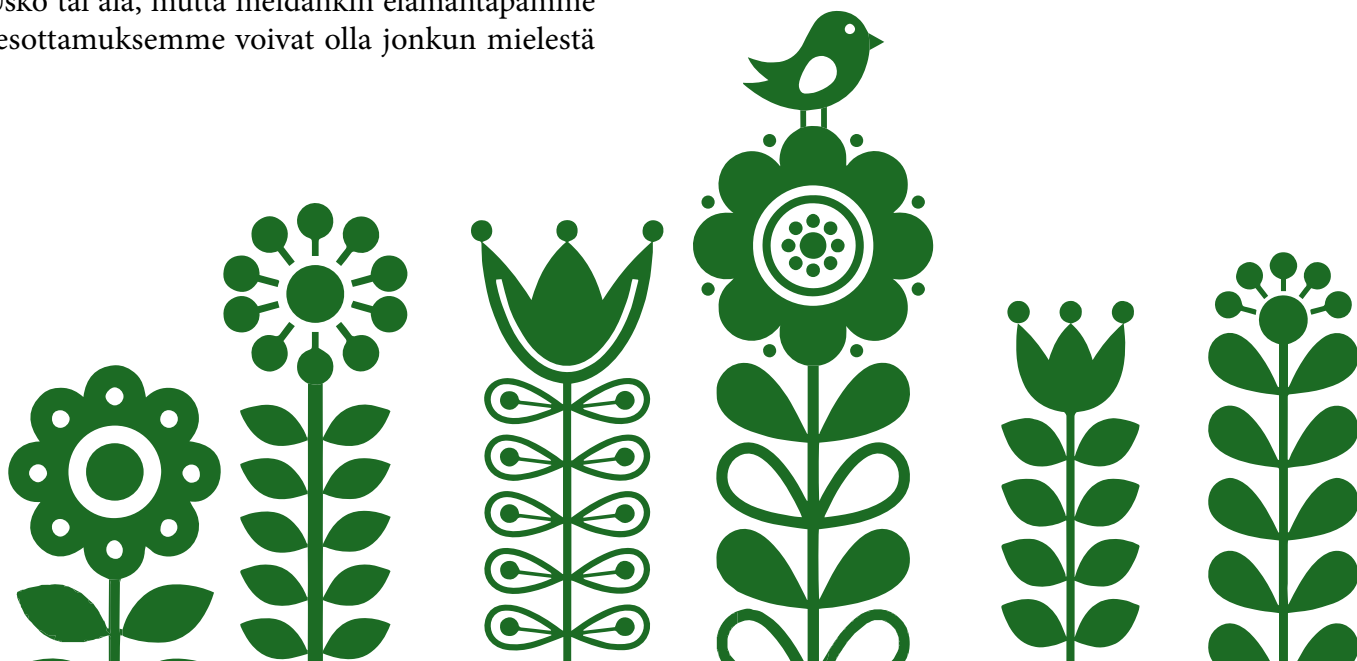
kiinnostavia 50 tai 100 vuoden kuluttua. Millainen jälki meistä jää? Jäävätkö sosiaalsiin medioihin laa-
taamamme kuvat ja tarinat elämään nettiin ikuisesti, kuten on peloteltu, vai katoavatko ne, jos mitään tahoa kuitenkaan ei kiinnosta säilyttää niitä?

Huolellinen arkistointi vaatii aika lailla vai-
vaa. Digikameralla tai kännykällä kuvattuihin kuviin aikaleima ja sijaintikin tallentuvat nykyään jo usein automaattisesti, mutta samoin kuin vanhoihin pape-
risiin valokuviin, myös digikuviin täytyisi tallentaa tieto siitä, keitä kuvissa on ja mitä tapahtuu. Säh-
köpostejakin pitäisi ehkä tallentaa, niin kuin ennen vanhaan kirjeenvaihtoja arkistoitiiin. Varmuuskopiot täytyy pitää ajan tasalla ja niiden tallennuslaitteetkin täytyy välillä uusien tekniikan kehittyessä.

Someron Joulun kirjoittajakunta oli poikke-
uksellisen ahkeraa tänä vuonna. Hyviä juttuja tuli niin paljon, että osa ensi vuoden lehdestäkin on jo olemassa, sillä kaikki jutut eivät mahtuneet tähän lehteen.

Lämmin kiitos jokaiselle kirjoittajalle, ilmoitta-
jalle ja muulla tavoin lehden tekoon osallistuneelle! Vuosien kuluttuakin joku ilahtuu ansiostanne.

*Juha Heikkilä
päätoimittaja*

Ihmisellä on kotiseutugeeni

Eräässä tämän lehden kirjoituksessa kirjoittaja toteaa tutkijoiden olevan sitä mieltä, että ihmisellä on kotiseutugeeni. Strategisen viestinnän, digitalisaation ja muutosjohtamisen asiantuntija Minna Jaakkola Tervosta sanoo Kotiseutuliiton blogissaan, että on käytävä kauempana, jotta nämä geenit aktivoituvat. Hän itse muutti isosta kaupungista takaisin kotiseudulleen.

Olen myös aikoinani maailmalta palannut paluumuuttaja. Minun kotiseutugeenini sitoo minut aikaan ja paikkaan sekä sukuihin, joiden koukerot ulottuvat niin Varsinais-Suomeen, Hämeeseen kuin Karjalaan. Muistojen ja pienten sukututkimusten perusteella yritän toisinaan jäsenellä mielessäni omaa perimääni ja siihen liittyvien ihmisten tarinoita.

Jonkinlainen kotiseutugeeni on myös tämän lehden tekijöillä - kirjoittajilla, mainostajilla kuin muillakin - sekä lehden itselleen hankkivilla. Se on voima, jolla saamme aikaiseksi vuosi vuodelta tasokkaan kotiseutulehden kaikkien iloksi. Joka vuosi lehti kertoo jutuun, kuvin ja mainoksin tuhat eri tarinaa.

Tässä on vuoden 2020 Someron Joulun Lämpimiä lukuhetkiä.

Marika Haapala
Somero-Seuran puheenjohtaja

Kotiseututyötä hyvässä seurassa!

Jos tunnet kotiseuturakkautta, omaat talkoohenkeä ja viihdyt hyvässä seurassa, Somero-Seura on juuri sinulle sopiva!

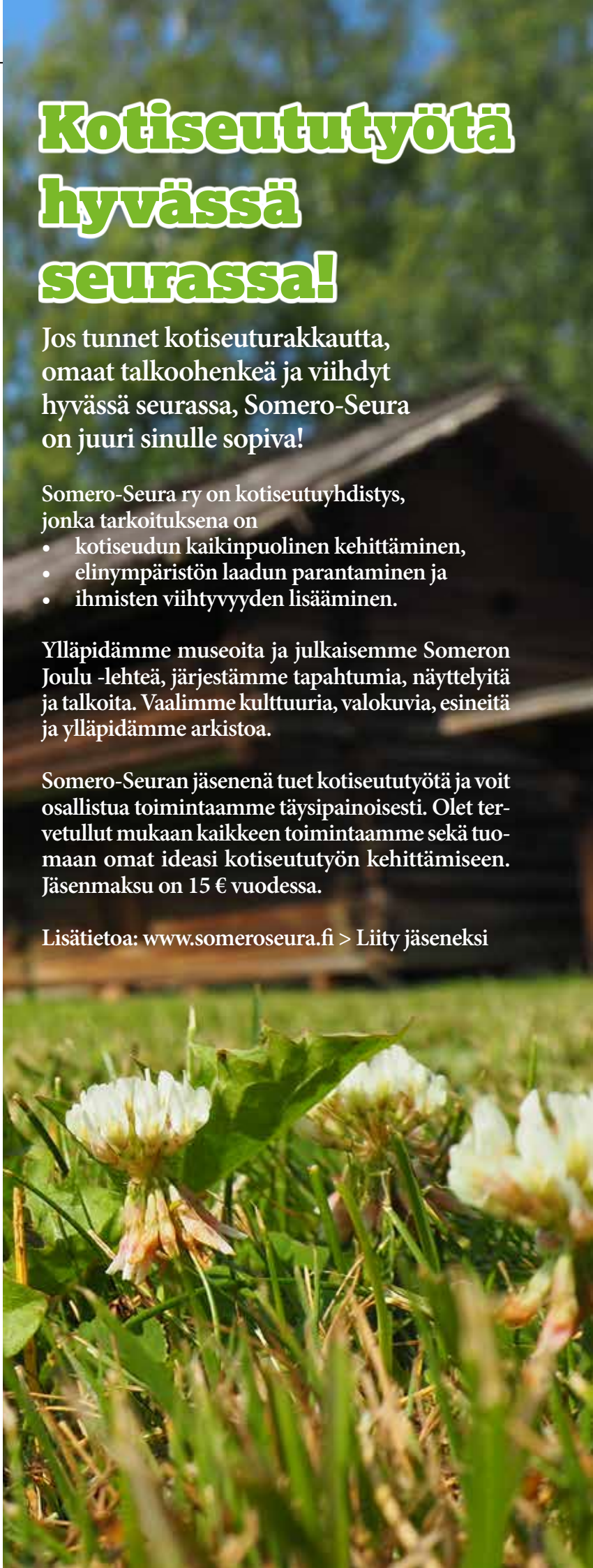
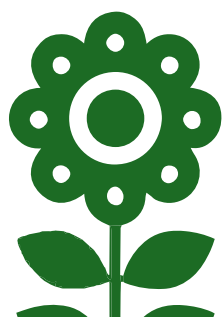
Somero-Seura ry on kotiseutuyhdistys, jonka tarkoituksena on

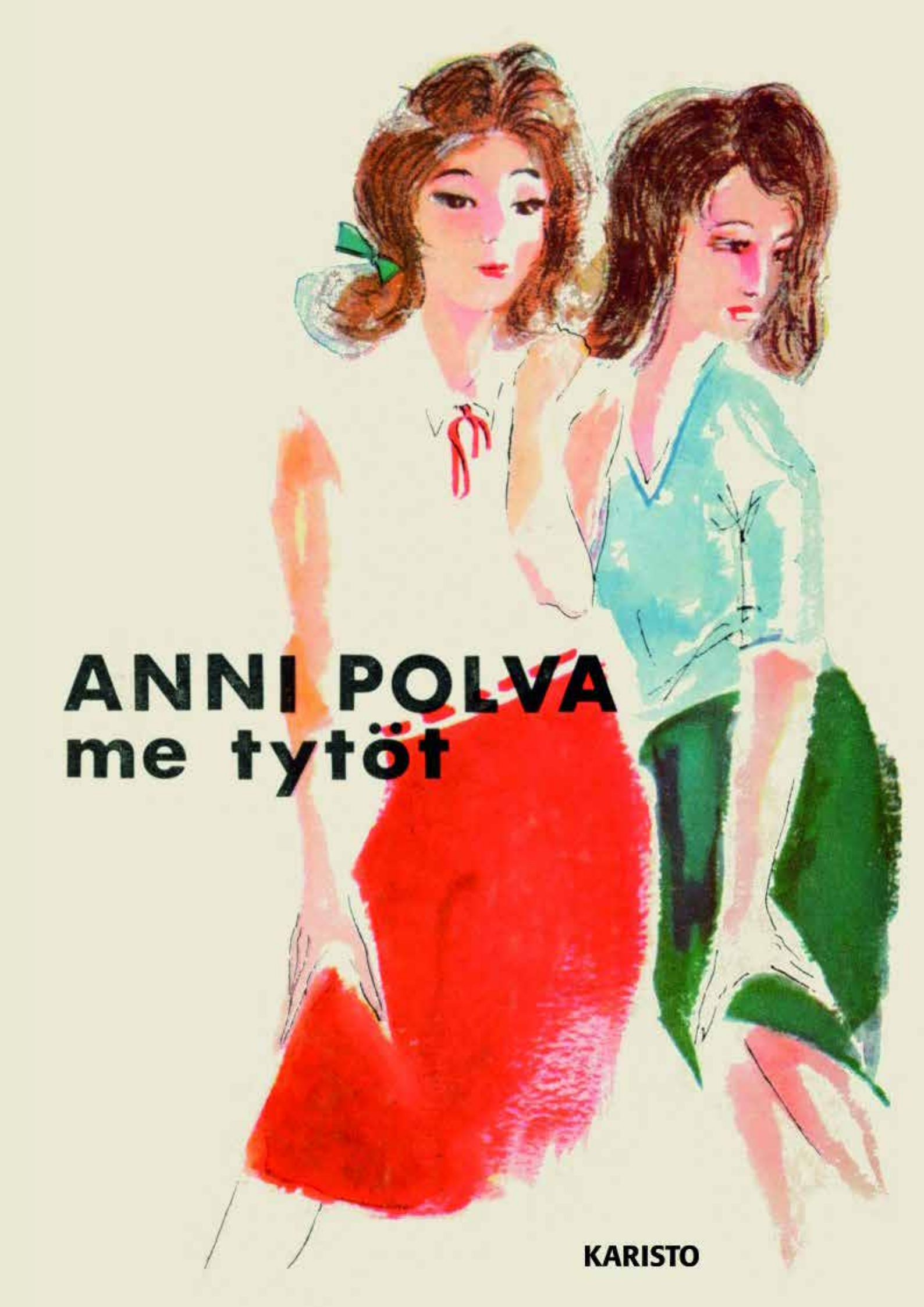
- kotiseudun kaikinpuolinen kehittäminen,
- elinympäristön laadun parantaminen ja
- ihmisten viihtyvyyden lisääminen.

Ylläpidämme museoita ja julkaisemme Someron Joulun -lehteä, järjestämme tapahtumia, näyttelyitä ja talkoita. Vaalimme kulttuuria, valokuvia, esineitä ja ylläpidämme arkistoa.

Somero-Seuran jäsenenä tuet kotiseututyötä ja voit osallistua toimintaamme täysipainoisesti. Olet tervetullut mukaan kaikkeen toimintaamme sekä tuomaan omat ideasi kotiseututyön kehittämiseen. Jäsenmaksu on 15 € vuodessa.

Lisätietoa: www.someroseura.fi > Liity jäseneksi

An artistic illustration of two young women. The woman on the left has brown hair tied in a bun with a green bow, wearing a white top with a red ribbon and a large red skirt. The woman on the right has brown hair and is wearing a light blue top and a green skirt. The style is painterly with visible brushstrokes.

ANNI POLVA **me tytöt**

KARISTO

PEKKA SALMINEN

Kirjailija Anni Polva Somerolla

Tutustuin kirjailija Anni Polvaan vuonna 1966 Turun kaupungin teatterilautakunnassa, johon hänet oli valittu silloisen Suomen Kansanpuolueen edustajana Turun Sanomien päätoimittajan **Tyko Tarposen** jättämälle paikalle. Lautakunnan kokouksissa en oikein vakuuttunut Polvan teatterihallinnon hallitsemisesta, mutta sitäkin enemmän vakuutuin hänestä viihdekirjallisuuden ammattilaisena, kun kirjallisuuden opiskelijana kokousten jälkeen ja lautakunnan vapaamuotoisissa illanistujaisissa ravintola Suomalaisella Pohjalla tarinoimme hänen kirjoittajahistoriastaan. Jo koulutyttönä oppikoulussa ja myöhemmin kauppaopistossa hän oli loistanut ainekirjoittajana – kirjoittipa maksusta koulutovereiden kotiaineitakin – ja taitoaan hän jalosti aikuisena aina ammatiksi asti, lasten- ja nuortenkirjojen sekä viihderomaanien tuottajaksi. Hän käynnisti tekstitehtaansa arjen keskellä huushollitöiden lomassa.

Kirjailijan työn alku oli todella haastavaa: hän oli varsinainen

nälkätaiteilija, mutta kyllä nälkä keinot keksii, niinpä jatkosodan loppuvaiheessa ruokapulassa Polva lähetti kirjoittamansa romaanin käsikirjoituksen (oikeasti käsikirjoituksen) WSOY:lle. Tämä arvonsa tunteva kustannustalo ei ottanut sitä työn alle, koska kirjallisen johtajan **Martti Haavion** mukaan valikoimiin ei haluttu ”keskinkertaista romaanirihkamaa”. Hän ohjeisti lähettämään tekstin hämeenlinnalaiseen kustantamoon **Arvi A. Karistolle**, joka sen hyväksyi, ja siitä alkoi vuosikymmeniä kestänyt kustannusputki.

Vuosikymmeniä kesti Polvan kirjoitusurakka ja saman verran riitti kotitöitä: hän hoiti pyykin, ompelun, ruuanlaiton, tiskauksen ja siivouksen, kuulusteli lasten läksyt ja roudasi muksut leikkikouluun. Kirjailijanrooliaan tärkeämäksi hän nosti kotiäidin roolin. Hän oli kodin kynttilä.

Anni Polvan päivästä toiseen jatkuva raataminen keittiöpiikana perustui siihen, että aviomies **Unto Polviander** oli sellainen vanhan liiton mies, joka ei koskenut kotias-kareihin viiden metrin kepilläkään; vaimo jäi tappiolle kotityönjako-

neuvotteluissa: mies ei ryhtynyt keittiökavaljeeriksi. Polvan puheista saa sellaisen käsityksen, että vain hän hankki kirjoituspalkkioillaan rahat perheen talousmenoihin. Arvattavaksi jää, mihin puolison todennäköisesti hyvä Yleisradiosta saatu teknikon palkka hupeni.

Muistojen uppotukit pulpahativat pintaan, kun 1972 meren rannalla kesämökilläni selailin Oriveden opiston heinäkuisen viihdekirjallisuusseminaarin ohjelmaa ja luennoitsijoita: siellä esiintyivät sotakirjoillaan jalkaväenkenraali **Yrjö Keinonen** ja SS-sotilas **Niilo Lauttamus** sekä rakkaudesta kirjoittanut Anni Polva, lautakuntakollega Turusta neljän vuoden takaa. Sinne siis!

Seminaarissa oli väkeä paljon: yleisöä, kirjailijoita, kriitikoita. Ei kauaa kestänyt, ennen kuin paneelikeskustelu polarisoitui tilanteeseen Anni Polva vastaan kriitikot, ja niin Polvan maalittaminen alkoi. Kriitikot ja osa yleisöstä oli Polvan kimpussa kuin herhiläiset: hänen kirjojaan moitittiin kevyiksi, farssi- maisiksi ja huonosti kirjoitetuiksi. Ja oli moitteissa perääkin. Kustantaja nimittäin joutui jokaisen kä-

Turun kaupungin teatterilautakunta 1967. Anni Polva 7. oikealta. Pekka Salminen 5. oikealta. Kuva Pekka Salmisen kirjoittamasta Turun teatterikerhon 75-vuotishistoriikista.

sikirjoituksen kohdalla tekemään perusteellisen kielenhuollon, koska teksti vilisi kirjoitusvirheitä. Itse kauppaneuvos Arvi A. Karisto suivaantui *Rakkaus rasittaa* –romaanin käsikirjoitukseen: sen juoni oli pitkäpiimäinen ja väkisin väkerretty, tyyli oli sanaköyhä ja käytetty kieli sekä lauserakenteet huolimattomia. Karisto kritisoi ennen kaikkea sitä, ettei kirjailija täysin elä kuvattaviensa mukana. Karisto epäili, että Polvalla oli kirjoittaessaan liian kiire, jotta tämä olisi kypsyttellyt ja editoinut tekstinsä kaikessa rauhassa. Tästä asiasta Polva oli samaa mieltä: ”Kirjoja on kyhättävä kustantajalle kaksi vuodessa että leipä riittää.” Huoli toimeentulosta painoi mieltä. Kustannustalon kritiikistä huolimatta Polvan kirjoja painettiin vuosikymmenestä toiseen, eikä kielenhuollosta enää tehty numeroa. Anni Polva oli Karistolle todellinen kultamuna.

Samaan aikaan kun Polva valittiin Turussa teatterilautakun-

taan 60-luvun puolivälissä, rupe- si kirjastolaitoksesta kuulumaan kummia: Polvan romaaneille oli annettu kirjastokielto! Yleisistä kirjastoista ei voinut enää lainata hänen rakkausromanejaan. Kielto perustui kirjastolaitoksen käsitykseen hyvästä kirjallisuudesta, ja kun Polvan teokset eivät kuuluneet tähän kaanoniin, hänen kirjoilleen ei myönnetty valtionapua.

Kirjastoneuvos **Helle Kanni** iski Polvan *Varo rakkautta* -romaanin kirjastoon kelpaamaton -leiman. Syitä riitti: kepeys, tyyli monisanainen ja tylsä, juoni ennalta arvattava, kangistunut vanhahtaviin kaavoihin. Näiden lisäksi iskettiin pöytään vielä verorahakortti. Kirjastontarkastajan mielestä valtion ja kunnan rahoilla ei pitäisi antaa ihmisille ajanvietettä, kun muutakaan ajanvietettä ei tarjottu ilmaiseksi. Kirjasto on sivistyslaitos.

Kirjastokiellon mustallelistalle joutui ”neljän kopla”: Anni Polva,

Aino Räsänen, Netta Muskett ja Sergeanne Golon, kaikki rakkausviihteen kirjoittajia. Jotkut kirjastonjohtajat onnistuivat kiertämään kiellon, kuten Rovaniemen **Jorma Etto**, joka hankki näiden teoksia sairaalakirjastoon terapiahoitoja varten. Kirjastonhoitaja **Annikki Kotaniemi** ei uskonut tähän Eton lääkkeeseen, vaan moista viihdettä voitiin verrata lähinnä aspiriiniin. Kirjastonhoitajan tehtävä ei ollut pyörittää viihteellistä ensiapuase-
maa.

Pari kolme vuotta kirjastonkäyttäjiä ärsyttänyt kielto purettiin ja valtionavut palautuivat 1968; ”persona non grata”-kirjailijat pääsivät pannasta ja teokset hyllyihin. – Someron kirjastolautakunnan 60-luvun pöytäkirjat ovat kadonneet kuin tuhka tuuleen, joten ei tiedetä, onko täällä ollut kirjastokielloa.

Oriveden seminaarissa kriitikoita harmitti myös se, ettei Anni Polvan kirjoissa ”osallistuttu”,

KIRJALLISUUS- MATINEA

Hotelli Hämeenportissa sunnuntaina
8. lokakuuta 1972 kello 16.30

Anni Polva ja Niilo Lauttamus:

Mikä saa minut kirjoittamaan,
mikä saa ihmiset lukemaan minua
— menestykseni salaisuus?

Viihdemusiikkia

Jouko Paijan yhtye, solisteina
Katri Kuokkanen ja Iiris Manninen

Kahvia ja virvokkeita

E-KESKUSKILTA SOMERON KIRJAKAUPPA

↑→ Kuvat: Somero-Lehti 1972

vaikka se oli tuolloin 1970-luvulla valtavirtaa lähes kaikessa kirjallisuudessa. Polvan mielestä osallistuminen ei kerta kaikkiaan sopinut rakkausromaaneihin: hänen lukijakuntansa ei ollut osallistuvaa sorttia. Aivopesu ei kuulunut hänen ideologiaansa; hän halusi kirjoittaa vain hauskoja asioita. Perheenäidit kertoivat, että hänen kirjojensa parissa oli mukava rentoutua, varsinkin kun työtä riitti kotona pyykkärinä, siivoojana, lastenhoitajana, ompelijana. Tällöin kirjat tarjosivat hetken levähdysen arjen ”huusholliromantiikasta” huumorin ja rakkauden pariin.

Balsamia haavoihin oli kun vuosikymmeniä kestänyt kirjailijatyö noteerattiin valtakunnallisesti vihdoin vuonna 2000, jolloin Anni Polvalle ojennettiin Suomen Kirjailijaliiton tunnustuspalkinto. Palkinnon perusteluissa korostuu Polvan uskollisuus jo varhain löytämälleen viihteelliselle tyylilajille ja siihen kiintyneelle lukijakunnalle.

Liike-elämä piti asiakkaistaan takavuositikymmeninä parempaa huolta kuin nykyään. Niinpä So-

Viihdekirjallisuuden esittelyn välissä kuultiin myös viihdemusiikkia, jota tässä esittää Jouko Paijan yhtye. Kuulijoina (vas) viihdekirjailijat Niilo Lauttamus ja Anni Polva sekä illan juontaja lehtori Pekka Salminen.

merolla Osuusliike Oras perusti asiakaskerhoja, niin sanottuja kiltoja, joilla oli pienen määrärahan turvin mahdollisuus järjestää joi-takin yleisötilaisuuksia. Minun vetovastuulleni tuli Keskuskilta, ja päätin syksyllä 1972 junailla kirjallisuusmatinean ravintola Hämeenportissa. Kutsuin sinne alustajaksi minulle tutun kirjailijan Anni Polvan ja vakuutin, etteivät siellä kriitikot kiusaa.

Matinean aluksi Polva kertoi elämänvaiheistaan: Lapsuus rautatieläisperheessä Tampereella oli

taloudellisesti vaatimatonta, mutta silti onnellista. Koulunkäynti oli kaikin puolin mukavaa; päättötodistukset tuli keskikoulusta ja kauppaopistosta. Leivän syrjään piti kiireesti päästä koulun jälkeen; työt odottivat uutta merkonomia esimerkiksi kirjanpitäjänä, kutojana, tarjoilijana, kotiopettajana ja Suomen Gallupin haastattelijana. Näiden patkätöiden ja hanttihommien aikana vahvistui Polvan käsitys itsessään olevasta potentiaalista ryhtyä rakkausromaanien kirjoittajaksi. Ensimmäinen käsikirjoi-

tus valmistui 1945: *Rakasta minua hiukan* ja kymmenet sen jälkeen.

Polvan rakkausromaanit ilmentävät naisten unelmia ja toiveita sodanjälkeisessä Suomessa. Heidän elämänsä päämäärä – rikkaan miehen pyydystäminen – oli osa 40-luvun lopun suomalaisnaisten elämää. Sodan jälkeen kaikesta oli pulaa, niin myös avioitumisikäisistä miehistä: lähes satatuhatta soturia lepäsi valkoisten ristien alla ja tuhansittain käsi-, jalka- ja silmäpuoli-invalideja yritti jatkaa elämää uusissa olosuhteissa. Jos oli onni myötä, syntyi voittotarina: tavallinenkin nainen voi saada hyvän miehen. Voittona oli avioliitto, jossa ihanteena oli keskiluokkaisen kotirouvan status. Romaanit päättyvät yleensä häihin ja papin aamuneen; avioliiton arkea ei juuri kuvata. Näin on vältetty se tilanne, että puolisoille tulisi mustasukkaisuuskohtauksia ja perheriitoja, jotka johtaisivat lähisuhdeväkivaltaan ja ehkä avioeroon. Se ei olisi enää rakkausromaanin aihepiiriin ydinluetta, ellei kirjoittaja nimenomaan olisi halunnut kuvata pariskunnan rakkauden loppumista. Kirjailija Anni Polva ei halunnut. ■

LÄHTEET

Suvi Ahola 2006: Anni Polva. Teoksessa: Suomen kansallisbiografia 7.

Kirsti Manninen 1989: Polva ja perijät. Teoksessa: Sain roolin johon en mahdu.

Eila Rikkinen 1999: Anni Polva. Teoksessa: Kotimaisia naisviihteen taitajia - 100 vuotta rakkautta.

Tarja Vikström 2019: Kauppatavarana rakkaus. Anni Polva -brändin rakentuminen.

Kanna omaisuutesi Somero-Seuran sydänystävä-kassissa!

Luonnonvarojen säästämiseksi, jätteen vähentämiseksi ja ilon tuomiseksi ihmisille toteutimme kaikin tavoin kestävän kassin jokaiselle Somero-Seuran sydänystävälle.

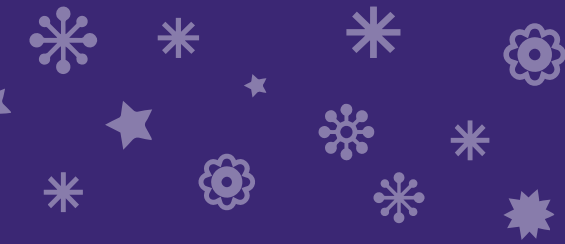
Sydänystävä-kassi on tehty tekstiilijätteestä, joka on jäänyt yli vaatteiden valmistusprosessissa. Kassi on ympäristöllisesti ja käytössä kestävä.

Yhden puuvillakilon tuottaminen kuluttaa 11 000 litraa vettä. Tätä kassia varten ei ole kasvatettu puuvillaa eikä kulutettu vettä. Kun mukanasasi on sydänystävä-kassi, luonnonvaroja säästyy muutenkin, sillä et tarvitse muovipusseja.

Sydänystävä-kassin on suunnitellut Ari Kostamo ja valmistanut helsinkiläinen Pure Waste.

Kassi maksaa 10 euroa. Voit hankkia omasi Someron kirjakaupasta tai Torppamuseolta.

Kassin myynnistä saatava tuotto käytetään somerolaisten lasten ja nuorten hyväksi.

*Hyvää Joulua ja
Onnellista
Uutta Vuotta!*

K Rauta

www.k-rauta.fi/somero

SOMERO Turuntie 1, p. 02-779 300
Palvelemme: ma-to klo 8-17, pe 8-18 ja la 9-14

Twitter - Google+ - Facebook

Stressaako joul?

Helipotusta jouluun tarjolla,
tilaa meiltä itse tehdyt ja
maukkaat jouluherkut.

"Maku sisältyy hintaan"

P. 045-104 03 30

Joensuuntie 18 (keilahallin takana)

www.pitopalvelumahatpinkeaksi.fi

pitopalvelumahatpinkeaksi@gmail.com

facebook.com/pitopalvelumahatpinkeaksi

*Hyvää Joulua
ja Onnellista Uutta Vuotta!*

SOMERSORA

KIVIAINESMYYN
040-152 9473

KIVIAINESTARJOUKSET
040-523 5245

www.somersora.com

HUOMI! Muista varata aika
autosi määräaikaishuoltoon.
Huollamme kaikki merkit.

ETUSI JOPA

KAMPA

300€

Webaston asennukseen
Calix-akkulaturisarja
kaupan päälle.

Webasto
Feel the Drive

Calix

LISÄVALOT ASENNETTUNA

ALKAEN 230€
X-VISION OSRAM

Hunter HawkEye Elite ® -suuntaus
rengassarjan uusinnan yhteydessä
vain

55€ (Norm.
85-115 €)

*Lämpimästi, näkyvästi ja
turvallisesti joulunviettoon
Loimaan Autohuollon kautta!*

Nokian Nordman 7 -sarja
205/55R16

499€

Loimaan Autohuolto

VIANOR Partner
Loimaa

02-7621820

huolto@loimaanautohuolto.fi

Lamminperä 12, Loimaa

SIJAISAUTO

ALKAEN 0€

Korona-ajan kotiseutukiertelyä

Vanhan sanonnan mukaan joskus pitää käydä kaukana nähdäkseen lähemäs. Vuosi 2020 on ollut hyvää aikaa tuon sanonnan paikkansa pitävyyden testaamiseen.

Tunnetusti valtio rajoitti viime keväällä ulkomaille suuntautuvaa haahuilua asettamalla hyvin perusteltuja matkustuskieltoja. Lopulta maan sisäistäkin liikkumista paheksuttiin muutamia mutkia suo-

ristellen hokemalla, että ”nyt ei todellakaan ole aika mennä mökille”.

Koettiinpa nuo määräykset ja ohjaukset miten tahansa, niiden vaikutus oli ainakin minun tapauksessani varsin yksiselitteinen: etätyöviikon loputtomissa etäpalavereissa homehtuneet ajatukset olisi parasta tuulettaa viikonloppuisin Someron kartalta löytyvissä kohteissa. Vaimon kannustamana valitsimme kuvälineiksi ilmastonmuutosta ja aikaa tappavat polkupyörät. Valinta sopi hyvin myös ennakkoajatuk-

seemme siitä, että kotiseutukieroksilla matka on yhtä tärkeä kuin määränpää.

Mm. Kurinkulmalle, Kimalaan, Häntälään ja Hirsjärvelle suuntautuneet reissut tarjosivatkin monenlaisia mieleenpainuvia maisemakuvia peltoaukeineen, kartanoineen ja ylipäänsä maaseudun moninaisesta elämästä ja historiasta kertovine näkymineen. Jopa vanha tuttu Hämeen Härkätien varsikin näyttäytyi polkupyörän satulasta katsottuna uudenlai-

sessä, yksityiskohtien rikastamassa valossa.

Kiinnittäkääpä joskus huomiota vaikkapa Pusulanjärven rannassa seisovaan yksinäiseen mäntyyn, jota vastoin parempaa sijaintitietoa voisi luulla savannilla paahtuvaksi akaasiaksi! Toinen hauska puumaailman tapaus on Saarentaantien ja Kimalan rantatien risteyksessä sijaitseva, kenties salaman tai myrskyn pirstoma iso koivunrähjä. Tietystä kulmasta katsottuna se on kuin ilmetty Someron vaakunakanto. Tätäkään mielikuvaa ei saa kännykkäkameraan tallennettua, vaan se on koettava ”livenä”.

Vahvan suosituksen voi antaa myös vaikkapa Hirsjärven pohjoisrantaa reunustavalla Ihamäentien reitille, jonka maaseutumaisema-arvot ovat varmasti kansallista luokkaa. Tien asfalttipinnoite oli vielä keväällä pahasti rapautunut, mutta kesällä päällyste uusittiin ja nyt tie on erinomaisessa pyöräilykunnossa.

Pyöräilyn lisäksi toinen tapa saada uutta perspektiiviä lähiympäristöön on liikkua vesiteitse. Paimionjoen vesistöä pääsee veneilemään Someron keskustasta katsoen niin ylä- kuin alavirtaan-kin viitisentoista kilometriä, ja molemmat suunnat tarjoavat yllin kyllin ihasteltavaa.

Esimerkki: Kesällä, kun ihmiset taas uskalsivat tavata toisiaan, kalastelin kyseisillä vesillä erään läntisestä merenrantakaupungista kotoisin olevan kaverini kanssa. Hernelahden, Saarentaanjärven ja Rautelanjärven vesillä liikkusamme hän totesi vaikuttuneena, että eihän näin hienoa ole missään!

Somero varmasti voisikin vahvistaa vetovoimaansa hyödyntämällä nykyistä paremmin tätä vesistövoimavaraa. Käytännössä tämä tapahtuisi ainakin kahdel-

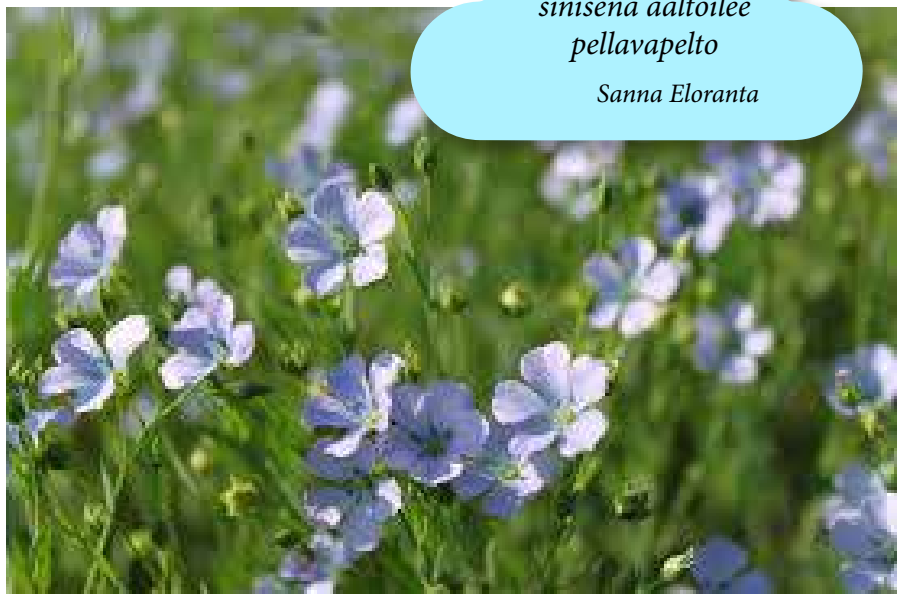
la tavalla: Paimionjoen vesistön yleistä hyvinvointia ja kalaisuutta edistämällä sekä määrätietoisella yleisten venelaituripaikkojen lisäämisellä. Suunnitelmat ja toimenpiteet ensimmäisen osion osalta ovatkin jo käynnissä.

Tätä kirjoitettaessa lokakuun alkupuolella ovat koronarajoitukset taas kiristymässä. Matkailun osalta ollaan jo aika lailla samassa tilanteessa kuin keväällä.

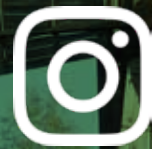
Tämä vuosi on muistuttanut ainakin itseäni siitä, ettei matkustusrajoitusten jatkuminen ole somerolaisittain mikään maailmanloppu, sillä lähipiiristämme löytyy kosolti ympäristöllistä viihdykettä, jolla kyllä saa korjattua pidemmänkin matkustuskaranteenin aiheuttamat henkiset vauriot. Samalla on toki muistettava, että vaikkapa matkailuyrittäjät kohtaavat tämänkin asian huomattavasti vakavam-
masta perspektiivistä.

Toivotan Someron Joulun lukijoille rauhaisaa ja antoisaa joulua – tuokoon vuosi 2021 meille selkävoiton koronasta!

Sami Suikkanen
Kaupunginjohtaja

OTA YHTEYTTÄ JA SEURAA

@somero-seura

somero-seura.fi

info@
somero-seura.fi

*Kuin kotijärvi
sinisenä aaltoilee
pellavapelto*

Sanna Eloranta

Juha Vilkki: ”Kiinnostaisiko? Isoisän esitelmä jossain kokouksessa Helsingissä. Tosi rohkeita ajatuksia, ja ihan ajankohtaisia nykyäänkin”.

Kaija Parko: ”Kyllä kiinnostaa. Toimitan parhaat palat Someron Jouluun”.

KAIJA PARKO

Rehtori Joel Vilkin mietteitä koulu- uudistuksesta vuodelta 1939

Suomalainen koulujärjestys vuodelta 1872 antoi raamit kouluopetukselle sadan vuoden ajan, aina peruskoulun tuloon asti. Koulua toki kehitettiin ja sen suuntaviivoista riideltiin ihan nyky maailman malliin. Kiivainta keskustelu oli oppikoulun opetussuunnitelmasta 1920- ja varsinkin 1930-luvulla. Laineet löivät kiivaina, kun oli päätettävä, millä ehdoin oppikouluun pääsee (noin 10 % ikäluokasta oli vähän), mitä oppiaineita opetettaisiin ja millaisin kasvatusihantein koulua johdettaisiin. Uusi laki saatiin valmiiksi vuoden 1939 kesällä – ja marraskuun lopussa syttyi talvisota.

Somerolle oli perustettu yksityinen oppikoulu jo vuonna 1927, ja sen ensimmäinen rehtori oli aktiivisesti koulua perustamassa ollut pastori **Jussi Pelto-kallio**. Vuonna 1929 rehtoriksi valittiin matematiikan lehtorina koulun alusta alkaen toiminut **Joel Vilkki** (1899–1976), jonka myötä Someron yhteiskouluun luotiin kunnianhimoinen, moderni oppimisilmasto – kaikki me Vilkin koulun käyneet muistamme siitä vähintäänkin esperanton, mutta moninaisten kerhojen, juhlien ja retkien luulimme varmaan kuuluvan joka koulun ohjelmaan.

Käsillä olevat Joel Vilkin mietteet – alustus – on pidetty Helsingissä 3.1.1939. ”Eräät asianharrastajat”, kuten Vilkki sanoo, olivat kutsuneet hänet esittelemään pedagogisia näkemyksiään kokoukseen, jossa

suunniteltiin Helsinkiin uudenlaista oppikoulua, sellaista, jossa ”humaaninen ja demokraattinen henki pääsisi määrääväksi”.

Alustuksen ajankohta on monessa mielessä kiinnostava. Joel Vilkki oli omasta pyynnöstään eronnut rehtorin tehtävästä ns. koulujupakan (lisää Aarno Nietosvaara: Someron yhteiskoulu 1927–1967) melskeissä lokakuussa 1936. Hän jatkoi kuitenkin matematiikan opettajana, mutta ilmeisesti pohti paikkakunnan vaihtamista. Vuonna 1938 hänet valittiin Helsingin Käpylän yhteiskoulun johtajaksi, mutta lopulta hän ei ottanut paikkaa vastaan, vaan jäi Somerolle. Henkilökohtaisiksi ja jopa poliittisluontoisiksi kärjistyneet ristiriidat koulun johtokunnan ja Joel Vilkin välillä lopulta laantuivat, ja sotavuotena 1941 Vilkki kutsuttiin uudelleen rehtoriksi.

Vilkki tunnettiin koulujupakan jälkeen Helsingin ja Kouluhallituksen piireissä arvatenkin oikein hyvin. Hänen avarakatseinen kasvatusfilosofiansa kiinnosti, mutta myös koulun arkea koskevat käytännön toteukset sisälsivät uusia tuulia.

Monet Vilkin esittämistä uudistuksista toteutuivat ”päivitettyinä” peruskoulu-uudistuksessa, ja monia voitaisiin korostaa nykyisissäkin opetussuunnitelmissa. Vilkin aikana Someron yhteiskoulussa todella uskottiin kasvatuksen voimaan ja haluttiin synnyttää ”demokraattisen, vapaamielisen hengen läpitunkema uusi oppikoulu”.

Joel Vilkki opetustyössä Vanhan Yhteiskoulun luonnonhistorian luokassa joskus 1940-luvulla.

Someron Yhteiskoulun opettajia Kiiruun aidan edessä. Keskellä Joel Vilkki, jonka oikealla puolella Suoma Vilkki ja vasemmalla Anna-Liisa Parko. Kuva lienee 1930-luvulta.

Joel Vilkki: Oppikoulun uudistus humanis-demokraattiseen henkeen

Väliotsikoinut, muokannut ja lyhentänyt Kaija Parko

Koulun hengestä ja kasvatuksesta

Ensinnäkin olisi koulun pyrittävä vapautumaan siitä jäykkyydestä ja virallisuudesta, joka tarpeettomasti vaivaa oppikoulujamme. Seurauksena on usein melkein vihamielinen suhde oppilaan ja opettajan välillä, mikä kasvatukselliselta näkökannalta on tuomittava. Mielestäni on kaiken oikean demokraattisen kasvatuksen a ja o oppilaiden ja opettajien välillä vallitseva työn ja toveruuden suhde. Muudan meikäläinen kasvatuspsykologimme sanoi minulle äskettäin, että nuori kaipaa auktoriteettia. Leimaan tämän kaipuun atavistiseksi (merk. alkukantainen, primitiivinen), mikäli tällä tarkoitetaan jalustalle asetettua, muodollista arvovaltaa, opettajan omakohtaisen tärkeydentunteen tyydyttämistä. Ylevän persoonallisuuden arvovaltaa en tällä pyri horjuttamaan, eikä sitä mikään voikaan horjuttaa.

Jos koulun johtajalla on oikeus nimittää opettajaverit, niin syntyy samanhenkisten työtovereiden yhdyskunta, joka on yhteisvastuullisesti kiinnostunut kasvatustyöstä. He kokoontuvat yhdessä pohtimaan oppilaita koskevia kysymyksiä, ja näin he oppivat tuntemaan kasvattejaan paljon monipuolisemmin kuin ahtaalta oman aineensa näkökannalta.

Yleissivistys, valinnan vapaus ja demokratia

Uskallan olla sitä mieltä, että milloin jokin aine on oppilaalle liian

vaikea ja vastenmielinen – sehän ei suinkaan vielä osoita oppilaan lahjattomuutta – hän voi uhrata siihen vähemmän aikaa kuin niihin aineisiin, jotka häntä kiinnostavat. Tällainen individualistinen (merk.yk-silöllinen) opetus on käytössä ainakin Pohjois-Englannin kouluissa. Meillä tuntuu istuvan lujassa usko määrätynsisältöiseen ”yleissivistykseen”.

Demokratian vaatimukseen kuuluu myös vastuunalaisuuden kehittäminen. On otettava käyttöön ns. työkoulun menetelmät. Oppilaat on ohjattava omin neuvoin ottamaan selvää asioista kirjaston ja omakohtaisen tutkistelun avulla. Tunnittaiset läksyt eivät niin sanoakseni anna riittävää jänneväliä, jotta vastuunalaisuus tehtävien sorituksissa pääsisi kehittymään. Vastuunalaisuuden kehittämiseksi koulu-kasvatuksessa en näe muuta keinoa kuin oppilaiden laaja itsehallintajärjestelmä. Sen sijaan koulun rankaisujärjestelmä on vaaraksi nuorison rehellisyydelle ja aitoudelle.

Demokraattisen kasvatuksen kruununa pitäisin kasvatusta suvaitsevaisuuteen. Tulee mieleen, että suvaitsemattomuutta tavataan paljon juuri kristillisen kirkon piirissä, vaikka Kristus jo pari vuosituhatta sitten opetti: Älkää tuomitko, ettei teitä tuomittaisi, ja mitä toivotte ihmisten tekevän teille, tehkää sitä myös heille. Koulussa pitäisi toimia niin, että nämä arvokkaat ohjeet eivät jäisi kuolleeksi kirjaimeksi, vaan muuttuisivat eläväksi todellisuudeksi. Tässä uskon itsehallinnan merkitykseen ja siihen, että oppilaita olisi ohjattava keskinäisen avun käyttämiseen tehtävien suorittamisessa. Ei myöskään pidä unohtaa huumorin viljelyn suurta merkitystä tässä suhteessa.

Erilaisten ajatus- ja aatesuuntien täytyy voida elää yhteiskunnassa toistensa rinnalla – en tarkoita sovussa ja rauhassa, vaan päinvastoin keskenään taistellenkin, mutta vain hengen jaloa taistelua, toisiaan suvaiten, ilman että tulee kysymyksenäkään esim. valtiovallan usuttaminen toisinajattelijoiden kimppuun.

Kodin ja koulun yhteistyö

Olisi välttämätöntä, että jokainen koti, joka lähettää lapsiansa kouluumme, on tietoinen koulumme hengestä, ja mikäli koulun periaatteet eivät saa kannatusta, on kotia kehotettava panemaan lapsensa toiseen kouluun. Koulun ja kodin pitäisi siis näin ollen olla verrattain vilkkaassa vuorovaikutuksessa keskenään. Tosin ovat kodit viime vuosikymmeninä luulleet voivansa jättää kasvatustyön kokonaan koulujen tehtäväksi. Onkin pyrittävä saamaan aikaan

neuvottelukokouksia lasten vanhempien ja opettajiston kesken.

Oppiaineista

Uskonto: Meitä on paljon vanhempia, jotka näemme suuren kasvatuksellisen vaaran uskonnon ja tieteen opetuksen ristiriitaisuudessa. Tarvitaan ainakin Helsinkiin oppikoulu, jossa opetetaan dogmivapaata siveysoppia ja uskontojen historiaa. Ei ole pelkoa, että kasvatusta kouluissa ilman tunnustuksellista uskonnonopetusta muodostuisi epäkristilliseksi, siinä määrin on eurooppalainen kulttuuri kytkeytynyt yhteen kristinuskon kanssa.

Kielet: Koska maamme kouluissa saksa on liian yksipuolisesti vallitsevana kielenä, mikä ei maamme kulttuurielämälle voi olla yksinomaan hyödyksi, olisi paikallaan, että koulu, joka hengeltään pyrkii olemaan humanis-demokraattinen, varaa tärkeimmän vieraan kielen sijan englannille. Sitä edellyttää jo poliittinen suuntautumisemme Skandinaviaan ja Lännen suuriin demokratioihin.

Kieltä on opetettava sekä puhumaan, ymmärtämään että kirjoittamaan. Jokaiselle oppilaalle olisi varattava tilaisuus viettää ainakin yksi kesälomistaan Englannissa. Määrätietoisesta säästämisen, stipendien ja iltamien tuotoilla saataisiin aikaan ns. matkatili. Ruotsin kieltä alettaisiin opettaa kaksi vuotta englannin jälkeen ja kolmantena kielenä vaihtoehtoisesti ranska, saksa tai venäjä.

Muut oppiaineet: **Äidinkielen** opetukseen vähemmän kielioppia ja enemmän kirjallisuutta. Erityisen tärkeänä pitäisin lausunta- ja näytelmätaiteen harastamista. Siksi kouluun tulisi rakentaa täydellinen pikku teatteri, ns. intiimateatteri, jota voitaisiin käyttää myös koulun juhlasalina. **Historiaan** enemmän kulttuurikehitystä, sotahistoriaa vain edellistä valaisemaan. Sama opettaja voisi opettaa myös etiikkaa, filosofiaa ja kansantaloutta. **Luonnonhistorian** opetuksessa keskeistä on elämisen tapahtuma, jota valaistaisiin ottaen osia biologiasta, anatomiasta, kehitysopista ja perinnöllisyysopista. Olisi järjestettävä kokeellinen, oppilastöihin perustuva kurssi fysiologiassa ja eläinten leikkelyssä. – Olisi myös harkittava tervehenkisen, ennakoluulottoman sukupuoliope- tuksen antamista. **Maantieteessä** olisi tunnettava kotimaa ja ne maat, joihin meillä on kauppasuhteita. **Fysiikka ja kemia** olisi opetettava melkein yksinomaan laboratoriotöinä. Lisäksi ilmailufysiikkaa, radiofysiikkaa, tähtitiedettä kiinnostuneille. Tyttöille

voisi olla kodinhoito- ja kotitalousopetusta. **Matematiikan** opetus miellyttävämmäksi. Lyhyemmät kurssit niille, jotka eivät pidä matematiikasta tai ovat siinä lahjattomia. Uusia opetettavia aineita voisivat olla pikakirjoitus ja kirjanpito. **Voimistelua** voisi karsia, ja sen tilalle urheilua ja retkeilyä. Olisiko taidetanssin ja seurataanssien ottaminen ohjelmaan liian kerettiläistä? Uskon nimittäin tanssilla olevan positiivisen merkityksen sukupuolikasvatukseen. Musikaalisesti lahjattomat tulisi vapauttaa **laulun ja musiikin** opetuksesta. Myös **kädentaidoja** tulisi kehittää.

Lukusuunnitelmasta ja koulumuodosta

Yleensä 5 oppituntia päivässä, kahtena korkeintaan 6. Oppitunnit lyhentäisin 43 minuuttiin. Ja kaikkein tärkeimpänä pitäisin 5-päiväisen työviikon käyttöön-ottoa. Näin sunnuntai jäisi vapaaksi kotitehtävistä. Näiden kevennysten tarkoituksena on kahden kasvatukselliselta näkökannalta tärkeän päätöksen saavuttaminen: 1) Oppilaat säilyvät sielultaan ja ruumiiltaan terveinä ja voimakkaina, ennen kaikkea nuorina,

elämää uhkuvin. 2) Heidän vapaille harrastuksilleen jää, ei vain aikaa, vaan myös vireää voimaa.

Koulumme tulisi olemaan kansakoulun neljän ensimmäisen vuoden pohjalle rakentuva, 8-luokkainen, yliopistoon johtava yhteiskoulu. Olisi ehkä myös mahdollista aloittaa 9-luokkaisella koululla, jonka ensimmäiselle luokalle ehdottaisin vieraaksi kieleksi esperantoa, kokeilutarkoituksessa, jotta nähtäisiin, mikä merkitys tuollaisen ylen helpon kielen oppimisella on myöhemmille kielipinnoille.

Olisi saatava eteviä pedagogeja toteuttamaan tätä ohjelmaa. Opettajille olisi maksettava hyvät palkat, muuten täytyy tyytyä keskinkertaisuuksiin. Olen myös ajatellut, että jokaiselle opettajalle olisi myönnettävä virkavapautta joka 9. lukukausi täysin palkkaeduin opintomatkaa varten.

Olen esittänyt tässä kouluohjelmani. Siinä on paljon tuulentupia ja pilvilinnojakin, jopa kerettiläisyyksiä. Silti uskon puheenaolevalla vapaamielisellä koululla olevan suuret menestymisen mahdollisuudet. ■

Fighter (Joel Vilkin itselleen antama nimi ja nimi-kirjoitus alustuksen lopussa)

Sirkka Pulkkinen 17-vuotiaana Lottana

SIRKKA JYRÄ

Lähtö

*Oli silloin heleä helluntai,
kun lähdin kotoani.
Oli lomapäivät loppuneet
ja lähtö edessäni.*

*Mua painoi outo levottomuus,
vielä viivyn vähän.
Vai oliko se aavistus,
en palaa koskaan tähän?*

*Usein kotiin tullessani
koira juoksi vastaan.
Nyt se saattoi portinpieleen,
ulisi – ainoastaan.*

*Viivyn hetken portin luona,
katson taakse vielä.
Lähtöhetken haikeutta
kauan tunsin tiellä.*

PERTTI TOUKKARI

Kummituksia ja kartanoelämää:
Kaarlo Merimaa
tallensi 1800-luvun
somerolaistarinoida

Kimalan kartanon isännällä, metsäkonduktööri Oskar Konsinilla (1835–1898, omisti kaksi kolmasosaa tilasta) oli kymmenen lasta, kahdeksan tytärtä ja kaksi poikaa. Joulukuussa 1872 syntynyt perheen neljäs lapsi, Elsa Eleonora, muutti Helsinkiin 1894 ja kihlautui Ahvenanmaan Kumlingesta kotoisin olleen proviisori Axel Mannströmin (s. 1874) kanssa. Häitä vietettiin Kimalassa heinäkuussa 1901. Suomalaisuusaatteen innoittamana Mannströmien sukunimi vaihtui vuonna 1906 Merimaaksi.

Mannström valmistui proviisoriksi 1900 ja oli Haapajärven apteekin esimies 1901–1907. Sinä aikana hän oli perustamassa Haapajärvelle sekä nuorisoseuraa 1902 että työväenyhdistys Sarastusta 1905 ja oli sen ensimmäinen puheenjohtaja. Haapajärven jälkeen hän toimi vakuutusyhtiö Sammon matkatarkastajana Vaasassa ja sitten muun muassa Turussa konttorinjohtajana. Sisällissodan aikana 1918 hän piileskeli Ruotsin konsulinvirastossa Turussa.

Kun punaiset tulivat etsimään herraa kotoa, sanoi vaimo, fru Elsa: "Ei hän ol tullu kottiin viäl!" Niin santarmit saivat lähteä talosta tyhjin toimin. Axelin poliittinen kanta oli vuosikymmenen aikana muuttunut. Suurlakon aikana 4.11.1905 hän oli Haapajärvellä kantanut työväenyhdistyksen johtajana mielenosoitusmarssin kärjessä punaista lippua.

Pieni kuva: Kapteeni Kaarlo Merimaa työskenteli sodan aikana Forssan suojeluskunnan valistusohjaajana. Erkki Merimaan albumin kuva on vuodelta 1944.

Axel Johan Mannströmin nimi muutettiin Akseli Johannes Merimaaksi vuonna 1906 suuren nimenmuuton aikaan. Karl-Erik, eli Kaarlo tai Kalle, oli perheen vanhin lapsi. Hän syntyi vuonna 1902 Haapajärvellä, kuten perheen lapsista myös pojat Aarno ja Reino. Henrik Olavi syntyi Vaasassa ja Katri sekä Osmo Turussa.

Vasta 16-vuotias Kaarlo liittyi Saariston vapaajoukkoihin omana syntymäpäivänään 13.4.1918, kun Paraisten suunnalta tulleet sotilaat valtasivat punaisista tyhjentyneen Turun. Vuoden kuluttua hän marssi vapaaehtoisena myös Aunuksen retkikunnan riveissä. Tarkoituksena oli liittää Suomeen osia Itä-Karjalasta. Epäonnistunut operaatio kesti huhtikuusta syyskuuhun 1919.

Sotaseikkailuvuosiensa jälkeen Merimaa palasi koulun penkille, pääsi ylioppilaaksi Turun lyseosta 1922 ja toimi myöhemmin eri puolilla Suomea toimittajana, suojeluskuntajärjestön palveluksessa, kansanhuoltovirkailijana ja jäi eläkkeelle Helsingin lääninvalikilan apulaisjohtajan virasta 1966.

Hän oli perustamassa nykyisen Ylioppilasteatterin edeltäjää, Akaateemista Näytelmäseuraa 1926 ja esiintyi itsekin sen ensimmäisissä tuotannoissa.

Forssassa suojeluskunnan valistusohjaajaksi vuonna 1940 tullut "kapteeni Merimaa" tutustui paikallisiin kulttuurihenkilöihin. Hän kuului filosofian lisensiaatti Esko Aaltosen kirjallisuuskerhoon ja oli perustamassa taideyhdistys Kuhankosken Kilttaa 1947. Ensimmäisen kotiseutuaiheisen tarinansa hän kirjoitti Lounais-Hämeen Jouluun vuonna 1945.

Oskar Konsinin kuoleman jälkeen 1898 velkainen perikunta oli ajautunut konkurssiin vuonna 1902 vain vuoden Kaarlon van-

hempien häiden jälkeen. Kaksi vuotta myöhemmin erotettiin Kimalasta neljä tilaa: *Kulmala*, 39 hehtaaria; *Leppäaro*, 34,5 hehtaaria ja *Peltola*, 33 hehtaaria sekä vuonna 1905 *Mullivuori*, 41,5 hehtaaria. Maata myytiin yhteensä 148 hehtaaria.

Vuonna 1905 kartano siirtyi Oskar Konsinin Agda-tyttären miehelle O. W. Forsblomille. Kun Forsblom luopui Kimalasta, tila myytiin. Alkuaan lähes 500-hehtaarisesta kartanosta Konsineille jäi alle kahden hehtaarin laajuinen Kiviniemen huvilapalsta, jonka läänin kuvernööri vahvisti maaliskuussa 1909.

Kaarlo Merimaan kesäiset vierailut Kimalan Kiviniemessä jatkuivat vuosikymmeniä. Hän kuuli siellä mielikuvitusta kiehtovia tarinoita, joista sai Someron Jouluun ja Lounais-Hämeen Jouluun kirjoittamiensa kertomusten aiheet. Kaikkiaan Merimaan somerolaistarinoita on 14. Näistä kaksi on julkaistu Someron Joulussa: *Tapahtui Kimalan kartanossa* (1964) ja *Ukko Konsin kovana* (1967). Kaarlo Merimaan pojat, Erkki ja Ilkka, toimittivat isänsä somerolaisteksteistä *Kimalan kartanon tarinoita* -teoksen vuonna 2003.

Kirjailija Kaarlo Merimaan ensimmäinen julkaisu oli näytelmä *Kihlausosuuskunta* (1929). Nuortenromaanista *Takapihan sankareita* (1931) on tehty myös elokuva vuonna 1992. *Yrjön koettelemukset* ilmestyi 1932, *Lehtori Lemmensumpussa* 1946, *Kräki-Kalle ja Limperi* 1961 sekä *Hyljätty prikaati* 1967. Topelius-palkinnon Merimaa sai 1969. Hän kuoli Helsingissä samana vuonna, elokuun 18.

Konsinien Kiviniemen huvila 1925.

Axel ja Elsa.

Kummituksia, haltijoita, menninkäisiä

Merimaan tarinoiden tapahtumat sijoittuvat usein somerolaiskartanoiden saleihin ja väentupiin, joiden salaperäisessä hämärässä kerrottiin 1800-luvulla tarinoita kummituksista, haltijoista, menninkäisistä ja noidista. Ne kuuluivat ihmeen todentuntuiseksi tuon ajan ihmisten elämänmenoon.

Romanttiset kuvaukset jouluun valmistautumisesta ovat Kaarlo Merimaan monen kirjoituksen aiheena. Jouluna unohtuvat syksyn ankeudet, liejuinen, mustaksi kulottunut maa ja upottavat, saviset tiet. Kartanoiden punaisissa, sinisissä, vihreissä - ties miten nimetyissä - kamareissa vallitsee lämmin, joulun kirkkautta säteilevä tunnelma.

Pimeinä syys- ja talvi-iltoina oli aikaa tarinoida. Ihmiset kaipaivat vaihtelua. Kalpeat immet ja aaveparonit, möröt ja martaat toivat jännitystä elämään. Someron Ävikissä kummitteli tarinoiden mukaan valkopukuinen *Neiti Munk* ja Lahden kartanon kummitus oli jalkapuoli luutnantti, Armfeltin

karoliini *Pitkä Martti*. Kimalan *Siipekki* on tietysti monien Merimaan kirjoitusten aiheena.

Siipekki-nimi johtuu Kimalan kartanon isännästä Adam Ambrosius Zidbäckistä. Hän oli Someron kirkkoherra Carl Zidbäckin poika, syntynyt vuonna 1755 ja Ävikin lasitehtaan isännöitsijä. Hän yhdisti moneen osaan jakautuneen Kimalan kartanon kolmella kaupalla 1788–1796. Adam kuoli vain 46-vuotiaana vuonna 1802 ja kuolemaan liittyy epäselvyyttä. Kuolinsyytä ei tiedetä eikä Someron seurakunnan vuoden 1802 kirkonkirjoissa ole edes mainintaa Zidbäckistä. Perukirjaan 25.1.1803 hänen kuolinpäiväkseen on kirjattu 6.11.1802; kirjallisuudessa kuolinpäivä on 2.11.

Tietysti kimalalaisia kiehtoivat Adam Ambrosiuksen salaperäinen kohtalo. Zidbäckistä levitettiin mielikuvituksellisia huhuja: hän oli rikas ja kummitteli talossa pitääkseen silmällä jäämistönsä kohtelua. Iisakin Manta oli kuullut 1890-luvulla ollessaan Konsineilla piikana, että Siipekki kulki talon vintillä ja tuli joskus piikoja vastaan. Erään

tarinan mukaan hän oli tappanut nuorena vaimonsa ja siksi kummitteli ja kolasi yläkerrassa. Vielä 1950-luvulla lapsia peloteltiin talon ullakolle hirttäytyneellä Siipekillä.

Someron Joulussa 1967 julkaistiin Merimaan hauska Ukko Konsin kovana liittyy Siipekkiin ja Oskar Konsinin puutarhaharrastukseen. Oskar oli jo kouluaikanaan tuonut Turusta jalopuita kotiinsa Someron pappilaan, ja harrastus jatkui Kimalassa. Kartanon hedelmäpuut olivat pitäjän parhaimpia. Tästä johtuen pimeinä syyskesän öinä Konsinin puutarhassa kävi varkaita siitä huolimatta, että kylällä kammoksuttiin öisin kartanossa kummittelevaa Zidbäck-vainajaa.

”Vorsmestari” Oskar ärsyyntyi kerran varkaista niin paljon, että latasi haulikkoonsa suolapanoksen ja päätti jäädä yöksi vahtimaan hedelmäpuitaan. Naapuritalon, Avelanin, ylioppilaspoika Hjalmar ja rovasti Werinin myös lääketiedettä opiskeleva Väinö-poika olivat päättäneet pistäytyä tapaamaan kartanon ”koreudesta kuuluja tyttäriä”. Oskar kertoi heille tuohuneena omenavarkaista ja päätök-

Oskar ja Ida Konsinilla oli kymmenen lasta: (yläriivi) Elsa, Uno, Hilma, Vera, Torsten, Elin: (alariivi) Hulda, Alina, Agda ja Helmi. Keskellä äiti Ida Katariina. Kuva: Erkki Merimaan albumi.

sestään valvoa yön puutarhassaan. Hän lupasi ”rutosti karkottaa sieltä kutsumattomat vieraat”. Se oli oikein nuortenkin mielestä. Niin rauhoituttiin vähitellen ja totivehkeet kannettiin pöytään.

Totien naukkailu alkoi väsyttää ja Konsin alkoi noukkua. Ylioppilaat olisivat olleet valmiita jo siirtymään tytärten pariin, mutta valitettavasti oli jo tullut aika lähteä kotiin. Pettyneinä he astelivat Avellanin puolelle ja jäivät pihamaalla hetkeksi rupattelemaan. Yllättäen he huomasivat Konsinin kantavan renkinsä kanssa sänkyä puutarhaan. Silmät ällistyksestä selällään nuoret näkivät miten ukko heittäytyi pyssyineen sänkyyn ja miten renki peitteli hänet sinne huolellisesti. Sitten renki asteli takaisin taloon. Ylioppilaiden silmäkulmassa ”vekkuli välähti”. He herättivät Hjalmarin veljet Oskarin ja Akselin ja lähtivät kantamaan Konsinia sänkyineen Someronjoen rantaan, panivat sen pyykkilautalle ja jättivät isännän virran vietäväksi.

Kun Konsin aamulla heräsi lautaltaan, hän hiipi nolona kartanolleen ja lähetti rengin nou-tamaan sängyn Ryhtän rannasta. Yöllisestä vartioinnistaan hän kiel-

täytyi puhumasta. Asiasta vaiettiin kartanossa, olihan Oskar Konsin ankara mies. Yksikään sielu ei enää uskaltanut pimeään aikaan Kimalan puutarhaan, ja siitä lähtien omenatkin saivat olla rauhassa.

Ja taas kylällä kuiskuteltiin: ”Nyt se Zidbäck vasta onkin ruvennut kummittelemaan. Kantoi yöllä vorsmestarin sänkyineen päivineen rantaan, asetteli sen lautalle ja työnsi ties kuinka kauas järvelle. Eikä vorsmestari uskaltanut edes inahda.”

Kimalan väentuvasta taikausko levisi herrasväen piiriin ja tarttui varsinkin lapsiin, jotka pelokkaina pälyilivät vanhan kartanon pimeitä, narisevia sokkeloita. Vorsmestari oli kieltänyt palvelusväkeään puhumasta ”paavillisia” säikkyvälle lapsilaumalleen.

Tarinat kiihottivat ja vetivät puoleensa Kimalan kartanon nuoria tyttöjä, joiden jännittyneitä mielikuvitusta jutut ruokkivat niin, että vuoteessakin vielä kylmät väreet vapisuttivat selkäpiitä. Vaikka isä oli kieltänyt heitä viettämästä iltojaan pirtissä, niin tytöt ympärilleen pälyillen pujahtivat sinne.

Kuunnellessaan vanhojen ihmisten kertomia karmivia tarinoita

he pelkäsivät sydän kurkussa isänsä ilmestyvän väentupaan ja ahmivat silmät pyöreinä tutisevan ruotimummon käheätä kertomaa. Ja tuskin hän oli hetkeksi pysähtynyt köhimään, kun yksi työstä muisti *Pitkän Pienan*, jolla *Vanha-Miina* oli menneellä viikolla uhitellut lapsia. Pitkä-Piena oli komea kartanonherra, joka poltti kolme kihlattuaan. Merimaa kirjoittaa: ”Miten he uskaltaisivat kotiin pimeän pihan poikki, jonka sivulla olevien piilipuiden alla sanottiin olleen sen kamalan Pitkä-Pienan saunan, jossa hän elävältä oli polttanut morsiamensa.”

Tytöt kammoksuivat myös Kimalassa asuvaa *Lerpakan emäntää*. Hän oli Someron tunnetuimpia noitia, jonka torpan pahalainen oli polttanut kesän kuumimpana päivänä ukkosen parhaillaan riehussa.

Kaarlo Merimaan somerolais-tarinoista saa mielenkiintoisen kuvan 1800-luvun elämänmenosta. Tarinoita ryydittävät hullunkuriset sattumukset, joita ajan tavan mukaan siunaillaan ja päivitellään renkituvissa ja kartanoiden saleissa. Monet miljöokuvausten yksityiskohdat kiinnostavat nykylukijaa-

*Kimalan Siipekki-kummituksen, Adam Ambrosius Zidbäckin käsi-
alanäyte vuodelta 1791.*

kin. Niistä paljastuu yksityiskohtia pihoista, huoneiden sisustuksesta, pukeutumisesta, puutarhakasveista ja talojen maalien väreistä.

Somerolaiset uskoivat, että Rautelan nummen teilauspaikan luona hevoset säikkyvät. Samoin Koskelta tullessa pahamaineisessa Krannin metsässä, josta Långsjön kartanon isäntä, kruununvouti ja ”riimuurari” Karl Gustav Sagulin nouti ”paholaisen pajassa lyötyjä seteleitä sillä ehdolla, että piru auttaisi häntä eläessä ja saisi sitten kuoleman jälkeen hänen sielunsa”. Ovelana miehenä ”Saguliini”-vainaa sai kuitenkin kasteen rovas-tilta Henrik Konsinilta, Kimalan kartanon isännän Oskarin isältä, ja sopimus purkaantui. Rovasti itse olisi halunnut uuden kirkon lähemmäksi Rautelaa. Näin aaveet olisivat säikkyneet kellojen ääntä eivätkä teilauspaikalla enää luontokappaleet olisi säikkyneet.

Uuden kirkon paikkakin puhutti. Joensuusta palaava Niinisaari kertoi hevosensa vaukkoontuneen Rautelan nummella. Tiedettiin, että teilauspaikalla ne aina säikkyvät. ”Mutta olisipa kirkko saatu lähemmäksi Rautelaa, kuten *Konsiini*-vainaa voimallisesti ajoi, niin jo olisivat aaveet kaihtaneet kellojen ääntä eivätkä teilauspaikalla enää luontokappaleita säikyttelisi. Mutta kun kappelilaiset sen myrkyttivät, oman rovastinsa.” Kuulijat säikähtivät. Olihan siitä pitäjällä

kuiskailtu, mutta että se sanottiin näin julkisesti.

Henrik Konsin kuoli virallisesti kinkerimatalla Somerniemellä 20.2.1849.

Arvidin ja Helmin rakkaus

Mielenkiintoinen tarina liittyy *Kun vuosisata vaihtuu* -kirjoitukseen (1946). Eletään vuotta 1899 Someron juhlallisessa tiilikirkossa. Kylmä symboloi helmikuun manifestin aiheuttamaa jäätävää poliittista ilmapiiriä Suomen suuriruhtinaskunnassa. Kirkko täyttyy pitäjäläisistä, isännistä, torppareista ja alustalaisista.

Vihtori Knaapi istui vakaana ja juurevana, Kaarlo Älli tähyili viisaine silmineen ympärilleen ja Vihtori Suutela tarkkaili harkitsevana ja hiljaisena. Kirkon penkissä istuivat Torkkomäki, Hurra, Lukumies, Finn, Avellan, Hairo, Mäkinen, Hovila, Pentti, Kaapo, Pyysmäki, Nuppula – kaikki, koko pitäjä – ”jopa Kiirun neiditkin, jotka tavallisesti kävivät vain ruotsinkielisissä jumalanpalveluksissa”.

”Samassa kuului kohahdus. Kimalan nuori neiti oli saapunut kartanon leskipatruunan kanssa ja asteli kauniina komean saattajansa rinnalla pitkin kirkon keskikäytävää etupenkkeihin, jotka tavan mukaan oli jätetty tyhjiksi pitäjän arvohenkilöitä varten.” Pariskunta oli Åvikin vasta leskeksi jäänyt August Haggrén (1864–1922) ja Kimalan Oskar Konsinin Helmi-tytär (Ebba Wilhelmina 1879–1949). Augustin 33-vuotias vaimo Warma Laina oli kuollut heinäkuussa 1899 vain 33-vuotiaana. August oli neljän lapsen yksinhuoltaja. ”Pitäjällä oli kuiskailtu Kimalan neidin seurustelusta patruunan kanssa ja sitä oli tuomien arvosteltu. Olihan tämä vielä melkein lapsi ja

patruuna vasta hiljan menettänyt vaimonsa. Mutta nyt he astuivat rohkeina avoimesti seurakunnan eteen, ja yhdessä hetkessä arvostelu vaihtui myhäksi ihailuksi. Siinä oli tulevaisuus, nuori ja väkevä. Ja tuntui milteipä siltä kuin rohkeus olisi virrannut heistä koko seurakuntaan. Uhatkoon maailma, pauhatkoon itämyrskyt, me rakennamme sittenkin.”

Kirjoituksissa sivutaan myös ajankohtaisia aiheita, esimerkiksi *Loppiaisajo*-tarinassa 1945 Turun-Toijalan radan rakentamista. Loppiaistanssiaiset pidettiin pitäjän suurimpiin kuuluvassa talonpoikaistalossa, jonka narskuvaan pihaan värikäs reki toisensa jälkeen kääntyi.

Vanha patruuna oli parhaalla tuulellaan ja souteli keinutuolissa poltellen pitkää piippuaan ja selvittellen rautatiekysymystä, joka Turun-Toijalan radan rakennusvaiheen johdosta oli tullut ajankohtaiseksi. Patruuna harmitteli, kun rata vedettiin Humppilaan, joka tammelalaisten mukaan on yhtä pohjatonta suota. ”Etelämpää sen olisi pitänyt kulkea!”

Merimaa esittelee *Vanhan kartanon joulu* -kirjoituksessaan 1947 vauraan ja varakkaan Lahden kartanon kapteenin, joka oli kiivas ja kiukkuinen järjestyksen mies. Hänen kerrottiin raivonneen itse pitäjän nimismiehellekin seiväs koholla. Kapteeni seurasi tarkasti kartanonsa viljelysten kehitystä, ja vanhat tavat saivat armotta väistyä uusien ja parempien tieltä.

Lahteen hankittiin ensimmäinen ”tappuri”, rakennettiin uusi navetta, ja omasta meijeristä vierivät voikuormat kerran viikossa asemalle. Tila menestyi eikä kapteenin vauraudella tuntunut olevan rajoja. Siksi hänestä kuiskailtiin yhtä ja toista, varsinkin hän itse erällä omituksillaan antoi sii-

hen aihetta. Kapteeni oli kieltänyt kartanossaan joulunvieton!

Väentuvassa keskusteltiin kiihkeästi: ”Se on tehnyt sopimuksen paholaisen kanssa. Kerrotaan herran käyneen Krannin metsässä viime pääsiäisen aikoihin. Rouva sen paidan pesi silloin. Ja se oli aivan veressä.”

Lahteen saapui jouluksi kapteenin veljenpoika, joka nyt harhaili ikävissään joulutomassa kartanossa. Häinkin huokaili salaa. Kun kapteeni oli vetäytynyt omalle puolelleen, vieras otti tallista hevosensa ja suuntasi reen joen toisella puolella olevaan Kimalaan, jossa iäkäs metsäherra vietti joulua vaimonsa ja viejheiden tyttäriensä kanssa. Joululoisteli sieltä kauas tielle.

Vieras oli innoissaan, juhلاميeli oli vallannut vaeltajan, joka hyräillen kääntyi vasempaan Kimalaan johtavalle tielle. ”Muu-altakin näkyi valoja: Mäkilästä, Ryhdästä, jopa harmaan Rekolan matalista tölleistökin. Vain Lahden kartanon suuri pääarakennus uinui pimeänä ja kolkkona kuin mikäkin kummitus huurteisten puitten keskellä.”

Reki kaarsi liukuen Kimalan ajopyöriötä ja pysähtyi kuistin eteen, jonka pienien, vihertävien lasien takaa näkyi uteliaita tytönkasvoja. Metsäherra ohjasi vieraan kynttilöiden valaisemaan, omenien ja kirjaviiden namujen koristaman kuusen somistamaan saliin.

Vieras sai perheen nuorimalta tyttäreltä joululahjan. ”Jaa-a. Joulun on taikojen aikaa”, selitti talon leikkisä rouva ja johdatti jou-

kon ruokasaliin, missä herkullinen joulupöytä välkehti kynttilöiden valossa. Vilkas puheensorina täytti huoneen, sillä jouluaattona saivat nuoremmatkin lapset istua ja osallistua keskusteluun. Metsäherra muisteli menneitä. Vierasta eivät isännän jutut kiinnostaneet yhtä paljon kuin Minna-neiti, jonka kuulakkailla poskilla kareili yhä hauras puna.

Konsinien alustalaisten väentupa näkyy takana. Rakennus on purettu 1970-luvulla. Kuvassa Pertti Toukkari taluttaa Muisto-hevosta 1950-luvulla. Kuva: Pertti Toukkarin albumi.

Ruokalajit vaihtuivat, oli lipeäkalaa, kinkkua, riisipuuroa. ”Manteli! Minä sain mantelin! riemuitsi metsäherra. ”Se tietää häitä. Niin mamma, meillähän onkin hopeahäät kohta puoleen!”

Ilta kului nopeasti ja liian pian koitti lähdön hetki. Puut rasahtelivat, pakkanen oli yltymässä, mutta Lahteen suuntaavan ajajan sydämessä tuntui niin kummalliselta, lämpimältä, riemukkaalta. Ja kun hän sitten avasi pimeän kartanon raskaan oven, hyräili hän huomattaan: ”Ja nyt on joulun taas, ja

nyt on joulun taas...” Joulun ihme oli saavuttanut hänet. Se oli sittenkin astunut yli kartanon kynnyksen.

Myös *Kadonnut sulhasmies* (1967) kertoo hauskaasti Lahden kartanon valmistautumisesta salaneuvoksetar de Pontin kasvattitytären Ulla Erikan ja lääninkanslisti Arvid Mannströmin häihin.

Kartanoiden alustalaiskuvaukset ovat värikkäitä. *Vanha-Miina* pureskelee hampaantyn-gillään rutikuivaa kyrsää herrasväen lapsille nieltäväksi. *Rekolan ukko* kopistaa piipun perskat avoimeen suupieleensä ja sylkee lattialle. *Kankaareen Matti* on tietämissään jahkaileva torppari ja *Vatajan setämies* kertoo karmaisevia tarinoita kievarin isännän hirttätymisestä. *Mullivuoren väkäleuka* juoruilee väentuvan kitupiikin käryvässä tuikkeessa, ja *Rautelan Kerttu* kertoo Harjun herran yrittävän siirtää uutta kirkkoa paikaltaan.

Syrjälän Matti taas tietää Mullivuoren suunnalla susista, jotka öisin ulvovat rakennustenkin liepeillä. Kerrotaan suden repineen kappelin puolella, järven jäällä laukkuryssän, niin että aamulla on tavattu veriseltä hangelta vain saappaisiin työnnetty jalantynget.

Musiikkiakin kuullaan. Ollilainen kaskiviljelijä, viuluniekka *Kusti Sarapisto* ja *Mustalais-Ellu* viihdyttävät iloista vallasväkeä Längsjön, Ävikin, Lahden, Kimalan ja muidenkin kartanoiden saleissa. Valssia seuraa polkka, sitten menuetti ja galopin jälkeen franseesi. Välillä säätyläisten hilpeät rekijonot liukuvat hämärtyvässä illassa

kappelin puolelle, Palikaisiin ja Viikiin.

Neitosia nipistelevät vanhat herrat

Tanssittiin kartanossa -tarinassa (1955) ”piiat hyörivät saleissa, hopeat kirkastuivat, valkeat damastit ilmestyivät pöydille, astioiden kilinä sekoittui kopiseviin askeleihin, ja hienoksi hakatun katajan tuoksu levisi huoneisiin. Kimalan pakarissa hääräili Vatajan Miina, kalaasien valmistaja, punakkana ja kuumissaan. Kruunujen ja kandelaberien kynttilät sytytettiin. Ja kun ensimmäiset reet kiersivät ajopyöriöön, tulvi kartanon ikkunoista juhlava valo.

Vieraat ohjattiin yläkerran saliin, missä kynttelikköjen keltaiset valot häilähtelivät ja hehkuttivat tapetin punaa. Rouvat istuivat valkealla sohvalle, ja sieltä Hirsjärven ”armo” vilkutti samettisella käsilaukullaan ruustinnalle ja Åvikin rouva Gadolin teki viuhkallaan tilaa vierelleen. Sinisestä huoneesta, vanhojen herrojen linnakkeesta, kuului naurua. Sarjan nuori Procope lausui jo haltioituneena sepittämiään nimipäiväsäkeitä neiti Agathalle.

– Bravo, bravo! kuului Kiirun patruunan rämeä ääni. Velihän on oikea *Franzén!*”

”Samassa nousi hirmuinen meteli. Vanhat herrat olivat yllätien rynnänneet sinisestä kamarista ja riistivät häikäilemättä nuorukaisilta neitokset, joita he nipistellen ja puristaen pakottivat tanssiin. Tytöt kirkuivat ja yrittivät karkuun. Herrat kompastelivat kömpelöinä ja hassunkurisina. Kukaan ei välittänyt vähääkään soitosta, joka oli vähitellen vaimennut.

– Hei, soittoniekka, mustalainen, soita, niin saat rakuunapunssin, huusi Kiirun patruuna

Mustalais-Ellulle pyörähtäessään siitä ohi. – Valssia!”

Uutenavuotena juhlittiin pappilassa. Tanssiaiset oli vuosikymmenien takainen tapa. Loppiaisenä heiluttiin Härkälässä ja Nuuttina notkuivat Långsjön palkit. Pappilan uudenvuoden tanssiaisissa pyörähtelevät pitäjän mahtimiehet. Terttilän Luukkalan patruuna, isomaha-Bolinkin, pilkkaa konterfeijaria. Hän oli uudenvuodentakojen pelästyttämä huoneita kiehkuroilla koristava maalari, jonka sanottiin riutuvan hullussa rakkautensa talon tavoittamattomaan tyttäreeseen. Kun tämä häpeämätön nahjus löysi kuppinsa alta mustan langan, niin mies kalpeni kuin olisi nostanut hirttotuomion. Samana yönä konterfeijari hirttäytyi.

Ponkin flyygeli ja Långsjön pääarakennuksen tulipalo 1920

Ponki järjestää -tarinassa (1964) hassutellaan Klaus de Pontin kustannuksella. Klaus oli varakas mies, joka Pariisista palattuaan eleli taiteilijapiireissä Helsingissä. Joulut hän halusi viettää äitinsä luona Somerolla Långsjön kartanossa, minne tämä oli muuttanut Koskelta solmittuaan miehensä kuoltua uuden avioliiton maanviljelysneuvos Sagulinin kanssa.

Ponki oli ostanut Hellaksen valmistaman ensimmäisen flyygelin tukeakseen kotimaista teollisuutta ja kuljetutti sen suurella vaivalla joululahjanaan Långsjöhön. Maanviljelysneuvos piti ”mööpeliä” liian tilaa vieväksi saliin, jossa jo ennestään oli piano. Niinpä Ponkin lahja siirrettiin vintille, missä se lopulta tuhoutui Långsjön kartanon pääarakennuksen palossa 1920. Flyygelin kohtalo harmitti tietysti

Ponkia, joka oli toivonut lahjastaan jonkinlaista ”sensaatiota”, vaikka suhtautuikin asiaan tavanmukaisella tyyneydellä.

Ponki seikkailee myös tarinassa *Kerkolassa on rasvainen aurinko ja nahkaiset kirkonkellot* (1962). Hän oli saanut julkaistuksi novellinsa *Silperin Franssin markkinamatka* Kyläkirjaston Kuvalehdessä. Sitä piti juhliä.

”Vilukselan pontikka maistuu paremmalta kuin viski”, Ponki väitti, ja pian pöydässä pullisteli vihreä ävikiläinen lasipotti. *Kikkilä*, somerolainen isäntä, oli ilmestynyt paikalle varoittelemaan juhlijoita: ”Pontikasta voi tulla sokeaksi.” Hammaslääkäri Tötö ja Kimalan isäntäkin olivat menneenä kesänä aprikoineen sokeutuvansa; onneksi Vatajan Miina pelasti tilanteen. ”Mihin isännällä niin kiiru on, ettei kerkiä edes auringonpimennystäkään katsomaan?”

Kikkilä ärsytti vieraita hokemalla koko ajan: ”Kerkolassa on rasvainen aurinkoki ja nahkaiset kirkonkellotki.” Hänet tunnettiin paikkakunnalla ki-liitteestään sanojen perässä.

Ponki päätti testata Kikkilän väitteet ja soitti keskukseen. Mutkalan Jussi yhdisti Korvenojalle, joka hiljakkoin oli hankkinut ”piilin”, Someron ensimmäisen. Autoon työntyivät koko seurakunta Tyko Sallisen vetäessä vastaan rimpuilevan Kikkilän syliinsä. Ja niin lähdettiin kohti Kerkolaa.

Kun aamutunneilla seurue kolisteli suntion hereille päästäkseen kirkontorniin niitä nahkaisia kelloja näkemään, nousi siitä meteli. Suntio uhkasi nimismiehellä ja ties millä. ”Niin jäi todistamatta oliko Kerkolassa todella rasvainen aurinko ja nahkaiset kirkonkellot, kuten Kikkilä oli väittänyt. Mutta Ponkista oli tullut kirjailija.” ■

Kuva: Essi Torkkomäki-Ryhtä

ODOTUKSEN AIKA

Ensimmäistä joulua edelsi pitkä odotuksen aika. Joulun jumalanpalveluksissa luetaan Vanhan testamentin tekstejä, jotka kertovat näistä odotuksista. Odotettiin tulevaa Israelin kuningasta, joka syntyy neitseestä pienessä Betlehemin kylässä. Tämä odotus kesti satoja vuosia.

Odottaminen vaatii aina kärsivällisyyttä. Moni odottaa tänäkin jouluna saavansa toivotun lahjan, ja aika monen toive toteutuukin. Mutta entäpä, jos lahjan sisältö olisikin hie-
man epävarma. Jotakin hyvää olisi luvassa, mutta ei tarkalleen tiedetä mitä. Tai jos lahjan saaminen siirtyisikin ensi jouluun tai vaikka 10 vuoden päähän. Luulen että moni väsyisi odottamaan.

Kristittynä eläminen on aina Jumalan lupausten alla elämistä. Se on Jumalan lupaus-
ten toteutumisen odottamista, vaikka odo-
tukset eivät toteutuisikaan aivan odotetulla tavalla. Kukapa olisi uskonut, että profeettojen lupaama hallitsija syntyi vaatimattomassa eläinten karjasuojassa poissa maan mahtavien katseiden alta satoja vuosia lupauksen antamisen jälkeen.

Kun odotetaan, ei tiedetä aivan tarkkaan, mitä odotus tuo tullessaan. Odotus ei kuiten-
kaan kaikesta epätietoisuudesta huolimatta ole merkityksetöntä ja sisällyksetöntä odotta-
mista, vaan odotus tapahtuu aina lupauksen hengessä. Kun me esimerkiksi Isä meidän rukouksessa rukoilemme ”Tulkoon sinun valtakuntasi”, me rukoilemme Jumalan todellisuuden murtautumista elämäämme ja koko maailmaan, mutta emme aivan tarkkaan tiedä, mitä kaikkea Jumalan valtakunnan tuleminen lopulta pitääkään sisällään. Mil-
laista elämä on, kun Jumalan valtasuuruus on lopulta totta kaikkialla?

Samalla odotuksen kohde vaikuttaa tekemisiimme ja ajatuksiimme jo nyt. Jumalan todellisuus muuttaa meitä. Odottaessa tuleva on jo läsnä.

*Jaakko Knuutila
kirkkoherra*

HELJE HORILA

Tutkimusretkillä ja uutta oppimassa

Olen kirjoittanut kolme kirjaa. Ensimmäinen on äitini kirjeen-vaihtoelemäkerta

Rakas Kaija, joka valmistui vuonna 2006, (painos on lopussa). Siinä olen dokumentoinut myös virolaissyntyisen isoäitini Madlena (Leeni) Ploompuu-Vesterisen ja tyttärensä Kaijan välisen kirjeen-vaihdon toistasataa kirjettä vuosien 1935 - 1947 välillä. Näistä 52 pitkää kirjettä tyttärelle heijasta-

vat monipuolisesti myös Leenin voimakasta persoonallisuutta, äitiyteen ja kasvatukseen liittyvää arvomaailmaa ja moraalikäsityksiä sekä kuvailevat myös Leenin arkea ja juhlaa.

Toinen kirja on isoäitini elämäkerran vuonna 2019 valmistunut ensimmäinen osa *Leenikene* (pikku Leeni). Se kertoo Leenin omasta lapsuudesta Eestin Kuusalussa sekä opinnoista Suomessa sekä rakkaudesta virolaiseen kirjailijaan.

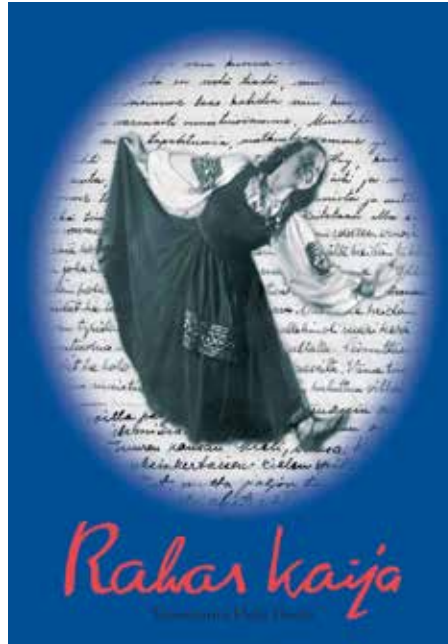
↑ Soutelemassa Testerijärvellä. Rakennus pilkottaa vasemmalla ylhäällä. 50-luvulla ukilla oli jo kolme venettä ja opimme kaikki soutamaan ja kalastamaan. Veneessä on tuleva äitini Kaija nuorena ja venettä soutaa Jant-su Turpeinen. Rannalla mummi tarkistaa tilannetta. Ukki on ehkä ottanut kuvan toisesta veneestä sota-aikana 1942 Vesterilän alkuvuosilta.

Leenin elämäkerran toinen osa, kolmas kirjani *Leeni*, muodostaa ikään kuin ”sisaruskirjasarjan” päätöksen. Tässä uudessa osassa Leeni tulee aikuiseksi, tutustuu Emil Vesteriseen, perustaa perheen ja elää, työskentelee ja taistelee ”Eestin ja Suomen sillan” rakentajana pitkän elämänsä loppuun asti. Teos valmistunee nyt vuodenvaihteen tienoilla. Kirjat ovat lainattavissa Someron kirjastossa ja niitä voi tutkia Suomen seitsemässä yliopistollisessa kirjastossa.

Olen siis ollut kiehtovalla aikamatkalla äitini Kaijan ja isoäitini Leenin nuoruuteen ja koko elämään. Samalla matkalla olen käynyt omilla juurillani ja lapsuudessani. Isoäitini elämäntarinan toinen osa saattaa olla somerolaisen lukijan kannalta ensimmäistä osaa huomattavasti kiinnostavampi. Vuodesta 1916 eteenpäin tarinaan liittyy tuleva äitini Kaija. Vuodesta 1945 kuvaan astuu isäni Tapio Horila, joka on Somero-lehden sananlaskujen lisäksi vielä monilla muistissa. Isoäitini vaikutus Horilan perheen elämään oli monitahoinen ja merkittävä. Sodan jälkeen vuodesta 1945 eteenpäin tulimme mukaan parin vuoden välein Heikki, Helje ja Matti Horila. Me kolme jatkamme toimintaamme, Matti ja minä Somerolla ja Heikki Raumalla. Olemme kukin jo isovanhempia, mikä tietysti avaa ymmärtämään vanhemmuuden, isovanhemmuuden, omien lasten ja lastenlasten arvoa ja merkitystä tunne-elämässä ja sukupolvien ketjussa.

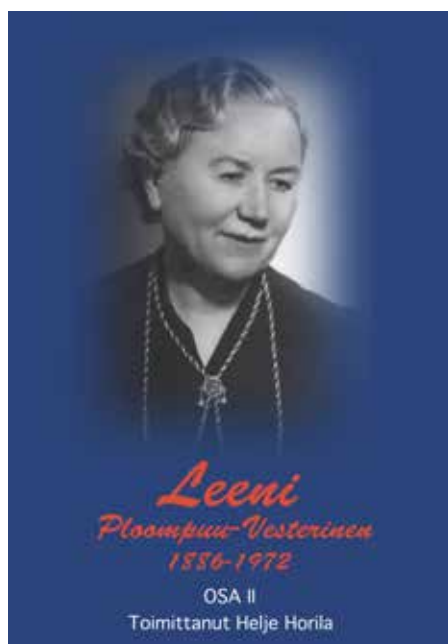
Tällä aikamatkalla olen oppinut paljon uutta: olen oppinut ymmärtämään äitini Kaija Horilan merkittävyyden kaikkien omien ja perimiensä dokumenttien jälkipolville säilyttäjänä. Kaijasta käytettiin joskus leikkimielisesti

Elämäkertansa kansikuvassa 26-vuotias Kaija Vesterinen tanssii vuonna 1942 Eestiläistä capriciota. Taustalla kirjeenvaihtaelämäkerran kolme tärkeää kirjekäsialaa. Ensin Kaijan oma, sitten tulevan puolison Tapio Horilan ja alimmaisena on Leeni Vesterisen, äidin käsiala.

Elämäkertansa ensimmäisen osan kansikuvassa on 20-vuotiaan Madlena (Leeni) Ploompuun ylioppilaskuva vuodelta 1906. Leenikene on virolainen nimen hellittelymuoto: pikku Leeni, jota hänen virolainen kirjeenvaihtoystävänsä ja rakastettunsa käytti usein kirjeissään.

Elämäkerran toisen osan kansikuvassa myös vuodelta 1942 Leeni on jo 56-vuotias. Perustettuaan perheen Emil Vesterisen kanssa hän teki pitkän elämäntyön ”Eestin Suomen Sillan rakentajana”.

↑ Isovanhempani Leeni ja Emil Vesterinen sekä heidän poikansa Kalevi. Studiokuva Helsingissä vuodelta 1913. Äitini Kaija syntyi kolme vuotta myöhemmin.

nimitystä ”hamsteri”, koska hän ei yleensä koskaan heittänyt juuri mitään mielestään tärkeää pois. Tämä koski niin vanhoja kauniita suklaarasioita, piirustuksia, kirjeitä kuin vanhoja vaatteitakin. Kaislarannan Päivänsalon autotallin uumenien suuriin puiisiin varastolaitoihin Somerolla kertyi kaikkea mahdollista, turhaakin. Sen sijaan Kaijan omat päiväkirjat ja valokuva-albumit vuosilta 1932-45 sekä isäni Tapio Horilan kanssa yhteiset vieraskirjat ja albumit vuosilta 1945 - 1993 ja isän omat vuoteen 2006 asti säilytettiin kirjahyllyssä, josta ne kaikki veivät yhteensä noin viiden - kuuden metrin tilan.

Äitinsä Leenin kuoleman jälkeen 1972 Kaija sai haltuunsa tämän vaalimat dokumentit. Niitä

säilytettiin Somerolla isäni lunsatamassa Olga Horilan Urheilutien asunnon yläkerrassa erilaisissa hyllyissä ja pahvilaatikoissa. Ne olivat ikään kuin kätkeytympiä: isovanhempieni Leeni ja Emil Vesterisen Helsingin kotien vieraskirjat, valokuva-albumit sekä Karjalohjan kesäasunnon Vesterilän albumit ja vieraskirjat, jotka toimivat myös eräänlaisina päiväkirjoina. Nekin periytyivät minulle. Lisäksi Kaija otti Leenin säilyttämän laajahkon kirjeenvaihdon, joka sisälsi jopa isovanhempieni seurusteluajan kirjeet vuosilta 1910 - 1912. Näistä kirjeistä alkaa isoäitini Leeni Ploompuu-Vesterisen elämäkerran toinen osa.

Päästyäni eläkkeelle 2011 aloin vihdoin opiskella viron kieltä,

milloin Helsingin Tuglas-seuran tehokkailla kursseilla talvisin milloin kesäisin Virossa, Pärnussa, Tartossa ja Haapsalussa. Halusin kuumeisesti ymmärtää, mitä äitini ja isoäitini elämään sisältyvä vironkielenen aineisto sisälsi. Parin vuoden opiskelun jälkeen aloin haparoivan käännöstyön äidin jäämistöstä löytyneelle Emilie Mäki-sen laatimalle *Leenikenelle*. Näin valmistui Leeni Ploompuu-Vesterisen elämäkerran ensimmäinen osa syksyllä 2019. Teos kertoo lapsuudesta Viron Kuusalussa, oppikouluvuosista Kuopion yhteiskoulussa sekä opinnoista Helsingin keisarikoulussa Aleksanterin yliopistossa. Suurimman tilan vie Leenin kolmivuotinen kirjeenvaihto virolaisen kirjailijan Mait

← Pitkät koululomat me lastenlapset vietimme usein talvisin Leenin ja Emilin eli ukin ja mummin luona Helsingissä. Takarivissä vasemmalta Kaija Horila, Kalevi Vesterinen (Kaijan veli), Tapio Horila, Tuulikki Turpeinen ja Leeni Vesterinen eli mummi, Minerva Vesterinen sylissään nuorimmainen Anne. Sitten ukki eli Emil Vesterinen, Astrid (Assi) Turpeinen (Leenin ja Emilin kasvattitytär) sekä poikansa Jukka. Eturivissä lastenlapset vas. minä eli Helje Horila, serkut Sirkku ja Leena Vesterinen, veljeni Heikki ja Matti Horila sekä serkkumme Simo ja Risto Vesterinen. Kuvan otti jouluaattona 1954 Johannes (Jantsu) Turpeinen.

↑ Iloksemme mummi ja ukki ovat tulleet Kaislarantaan Somerolle joulunviettoon 1962. Vasemmalla Tapio Horila, Matti ja Kaija Horila. Muistan, että itse olen kovassa puristuksessa kapealla sohvalla. Heikki otti kuvan.

← Pitkät kolmen kuukauden kesälomat sen sijaan vietettiin Tesverijärven rannalla Karjalohjalla Vesterilässä, jonka isovanhempani rakennuttivat vuonna 1940 turvaamaan koko suvun elintarpeita sota- ja pula-aikana. Se oli todellinen lasten kesäparatiisi. Verannalta oli lumoavan kaunis näkymä järvelle kolmeen suuntaan. Ukin ottama kuva on vuoden 1956 kesäkuun alkupuolelta.

Metsanurkin kanssa. Teos on myös koskettava rakkaustarina.

Olen oppinut uuden kielen.

Arkistojen aarteita

Keväällä 2017 istuin neljä päivää Viron kirjallisuuseumuseon kulttuurihistorian osaston arkistossa Tartossa tutkimassa Emilie Mäki-sen 1970-luvulla sinne tallettamia Leeni Ploompuu-Vesterisen elämään liittyviä aineistoja. Ja löytyihän niitä! Neljään kansioon sidottu rikas ja korkeatasoinen vanhojen

↑ Tässä kuvassa olemme Vesterilän pihalla juhannuksen aikoihin. Isäkin on tullut käymään. Hän vietti kesälomastaan suurimman osan Somerolla museo- ja kansanperinneasioissa työskennellen. Takarivissä vasemmalla Tapio ja Kaija Horila, mummi sekä ukki ikuisine kame-roineen. Lapset vas. Matti, paras ystäväni Anneli Nurminen Somerolta, minä ja serkut Sirkku ja Anne Vesterinen. Kuvan otti Liina Haamer, mummin sukulainen, Ruotsissa asuva Viron emigrantti.

valokuvien aineisto näytti Leenin elämästä etenkin hieman ennen ja runsaasti avioliiton aikana otettuja kuvia. Niistä osa oli valokuvaamoissa teetettyjä studiokuvia,

mutta myös puolison, Emil Vesterisen ottamia kuvia. Isoisäni kulki nuoresta asti kamera kaulassaan.

Metsänhoitajan ammatissaan hän myöhemmin ilmoitti harras-

tuksekseen metsien valokuvaamisen.

Valittuani kuvat, kulttuurihistorian osaston kuva-arkiston hoitaja Elo Maandi-Puu lähetti ne minulle korvauksetta digitaalisesti. Silloin syntyi päätökseni kirjoittaa elämäkerran toinen osa koskemaan isoäidin koko elämää.

Arkistojen käytöstä olen oppinut paljon uutta. Viron muiden arkistojen tulos oli varsin niukka. Viron lähetystön arkistossa, valtionarkistossa ja ulkoministeriön arkistossa oli vain muutamia asiakirjoja kussakin ja ne käsitelivät vain isoisan, Emil Vesterisen toimintaa hänen ollessaan Viron konsulina Helsingissä 20-luvulla. Ne pyysin ja sain sähköpostitse. Sen sijaan mittavat dokumentit isoäidin elämästä löytyivät Helsingissä Kansallisarkistosta. Leenin allekirjoittamia ja hänen työstään kertovia pöytäkirjoja oli runsaasti niin Suomalaisuuden liiton Sukukansaosaston ja Eesti-toimiston kuin Kalevalaisten Naistenkin mittavissa arkistoissa. Niitä kuvasin puhelimellani ja kirjoitin valitsemani kohdat kotona näytöltä katsoen. Olin oppinut löytämään ja käyttämään arkistoja.

Oman perityn kotiarkistoni aarteisiin kuuluivat molempien isovanhempieni oikeaksi todistetut ansioluettelot virallisine tositteneen. Ne antoivat ryhtiä ja jäsentelyä Leenin elämään liittyvistä toimista ja työtehtävistä. Kotiarkistoni valokuva-albumit sekä vieraskirjat avasivat havainnollista ja elämyksellistä puolta isovanhempieni yhteiselämästä ja perheestä. Emotionaalisen kosketuksen lukijakin tavoittaa aineistojen lomaan sijoittamistani Leenin ja Emilin henkilökohtaisista kirjeistä.

Kirjoitustyön karikoita

Tämän elämäkerran toisen osan laatimisessa oli kaksi ongelmaa. Kymmenluvuittain etenevä tarina koostuu hyvin erilaisista dokumenteista. Esimerkiksi 1910-luku rakentuu lähes yksinomaan henkilökohtaisen kirjeenvaihdon perusteella. 20-luku rakentuu arkistotietoihin, 30-lukua hallitsevat Suomalaisuuden liiton Sukukansaosaston pöytäkirjat ja Helsingin kodin vieraskirjat. Sodan aikana Leeni menettää pääsyn isänmaahansa, Eestiin, sukulaistensa luo. Leeni ja Emil menettävät myös kauniin huvilapalstan järvineen ja rakennuttamansa kesäasunnon *Käidran*. Alue toimi sittemmin yli 50 vuotta Neuvosto-Viron sotilasalueen osana. 40-luvusta eteenpäin kuvioon astuu voimakkaasti uusi suvun turvapaikka ja pula-ajan ravinnon tuotantokeskus Karjalohjan *Vesterilä*, joka rakennettiin sodan aikana. Sen vieraskirjat luonnehtivat monitasoisesti myös Leenin ja Emilin elämää ja työntekeä maalla. Kalevalaisten Naisten pöytäkirjat ja kodin vieraskirja Helsingissä puolestaan kertovat talvikauden elämästä. Nämä aineistot hahmottavat koko vuosikymmentä taas eri tavoin kuin aikaisemmin. Sodan jälkeen Leenistä tulee isoäiti ja 50- ja 60-lukujen toiminnassa näkyy voimakkaasti Leenin ja Emilin lasten perheitten elämä, jossa lastenlapset edustavat elämäniloa ja tulevaisuuden toivoa.

Toisin sanoen, elämäkerta ei muodostu tyyllisesti yhtenäiseksi vaan kutakin vuosikymmentä hahmottavat eri tavoin käyttämäni erityyppiset dokumentit.

Toinen ongelma on, että ei voida tietää mitä muuta Leenin ja Emilin elämässä tapahtui, elleivät he ole kertoneet siitä itse. Missä muualla he kävivät itse vierailuilla ja tapaamisissa? Emil kirjoittaa

Leeniä runsaammin päiväkirjanomaista tekstiä vieraskirjoihin, mutta lähes aina nuo merkinnät liittyvät myös suvun, perheen tai Leenin omaan elämään. Ovatko tietoni isoäidin elämästä riittävät? Miten voin vakuuttua siitä, että tämä elämäkerta kattaa varmasti ja todenmukaisesti Leenin todellista elämää? En mitenkään.

Kirjoitustyöni tavoitteita

Miksi lähdin koko urakkaan? Päästyäni eläkkeelle en halunnut, että toimintani olisi jatkossa jonkinlaista ”päivä kerrallaan” elämistä, vaan halusin jotain pitkäjänteisempää. Suuri dokumenttikokoelma kotiarkistossani oli myös eräänlainen velvoite. En voinut jättää niitä rasiitteeksi lapsilleni enkä heittää poiskaan. Materiaali oli mielestäni eloisa, kiinnostavaa ja antoisaa. Sitä tulisi jollain tavalla käsitellä, ettei se jäisi unhoon. Vaikka minulla ei ole tutkijan tieteellistä koulutusta ja kokemusta eikä kirjailijan ammattitaitoa, ryhdyin urakkaan. Halusin kuitenkin, että lopputuloksessa kuuluisi Leenin oma ja aikakauden ääni eikä niinkään kirjoittajan oma tulkinta. Dokumentit olen luovuttanut ja luovutan SKS:n, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkistoihin Helsingissä sitten, kun en niitä enää itse tarvitse.

Minua viehättää myös kaunis ajatus siitä, että ihminen ei oikeasti ole vielä kuollut niin kauan kuin häntä muistetaan. Muistaminen tapahtuu luonnostaan kolmen ja neljän sukupolven ajan. Ehkä olen tässä yrittänyt kirjoittaa vanhempieni ja isovanhempieni eläviksi niin, että mahdollisimman monet muistaisivat heitä mahdollisimman pitkään.

Kirjoituksissa on ihmiskunnan elävä muisti. ■

KIMALAN
Kylähammaslääkäri
NYT ON SUUN VUORO

- Hammaslääkäripalvelut
- Erikoishammaslääkäripalvelut
- Suuhygienistipalvelut

NOPEASTI
HOITOON

Joensuuntie 31, Somero. Palvelemme ma-pe 9-17, la 9-13.
Tiedustelut ja ajanvaraus 02-748 3727 (alk. klo 8.00)

Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!

VEKISA KY

Kyrönsuontie 358, 31520 Pitkämäki Puh. 0400 531380, 040 508 5812
www.vekisa.fi, info@vekisa.fi

Rauhallista
Joulunaikaa

T. Homeopaatti Piiti Järvenpää
Asyra-mittaukset ja solumineraalihoidot
P. 040 538 5442

veikon Kone
SE TOIMII.

Knuutilantie 1
31400 SOMERO
puh. 02 748 5585

Hyvää Joulua
ja onnea vuodelle
2021!

Kolatun Juustola

KOLATUN JUUSTOLA
25
VUOTTA
KAIKILLE AISTEILLE

Rauhallista Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta 2021!

Kotinisu T. Vikman

www.kotinisu.fi p. 040-5248 556

Käy tutustumassa:

www.somero-seura.fi
www.somerniemi.fi
www.facebook.com/somero-seura
www.facebook.com/SomerniemiSeura

Rauhallista
Joulunaikaa

I-Metalli Oy

HYVÄÄ JOULUA

S-MARKET
Sinun.

MEILTÄ
SAAT
BONUSTA
s-karava.fi

S-market Somero
Arkisin 7-21
Lauantaisin 7-20
Sunnuntaisin 9-20

HELENA TAINEN

Parikkalan evakkoja Somerolla 1940–41

Olen Karjalan evakkojen jälkeläinen – heidän, jotka joutuivat aikoinaan jättämään kotinsa ja muuttamaan uusiin oloihin, sopeutumaan ja rakentamaan elämänsä uudelle paikkakunnalle. Kuulun tähän sukupolveen, jonka osana on käydä vielä kerran läpi menneet vaikeat ajat ja traumaattiset tapahtumat. Sekä isäni Yrjö

että äitini Eila ovat evakkoperheiden lapsia ja joutuivat sotavuosina jättämään kotinsa ja tutun lapsuusmaiseman. Tietynlainen menetyksen tuska ja juurettomuus on hallinnut perhettämme. Vanhemmat muuttivat usein, etsivät uutta asuinsijaa, synnyinseuduille ei enää päässyt. Lapsuudessa olen asunut monilla paikkakunnilla, aikuisena muuttanut usein, koteja on ollut yli 20. Nyt asun Kerimäellä, mel-

kein koti-Karjalassa, tänne vihdoinkin juurtunut ja perhettä kasvattanut.

Äitini perhe joutui jättämään kotinsa Parikkalan Lamminsalon kylässä maaliskuussa 1940 ja toistamiseen 1944 syksyllä, silloin lopullisesti. Perheeseen kuului tuolloin isä, Ukko Samuli Heija, perheen äiti Anna, heidän nuorimmat lapsensa Elsa ja Valtteri. Vanhan karjalaisen tavan mukaan talouteen kuului myös aikuiset pojat, vanhin

poika Matti ja vaimonsa Saimi, toinen poika Onni Johannes, hänen vaimonsa Eveliina ja tytär Eila eli äitini.

Evakuointikäskyn tultua Heijan perhe lähti monien muiden parikkalalaisten tavoin junalla evakkomatkalle päätyen Somerolle. Talvi oli kylmä ja lähtö äkillinen ja tuskainen. Matkaa tehtiin ahtaasti härkävaunuissa, väliasemilla tarjottiin velliä. Perillä Somerolla Terttilän koululla jaettiin perheet eri taloihin. Äiti muistaa, kuinka hän oli väsynyt raskaan matkan jälkeen, painoi päänsä pulpettia vasten ja itki, ettei halua lähteä enää mihinkään. Anna-mummo taas olisi halunnut Somerniemelle vanhimman tyttärensä luo. Kaapon vanha isäntä rauhoitteli perhettä ja lupasi viedä mummon seuraavana päivänä minne tämä haluaa. Mutta Kaapoon jäi koko perhe ja kaikilla oli siellä niin hyvä olla kuin noissa olosuhteissa oli mahdollista. Kaapon talon väki oli kovin ystävällistä ja suhtautui hyvin avuliasasti kutsumatta tulleeisiin vieraisiin. Yhteyttä oli pidetty vielä jonkin aikaa sotien jälkeenkin.

Heijan perhe pääsi asumaan Kaapon pihapiiriin vanhaan taloon. Tilaa oli enemmän kuin Lamminsalolla ja olotkin uudenaikaisemmat. Perhe ei ollut tottunut sähkövaloonkaan, Lamminsalon talossa kun ei ollut vielä sähköjä. Ehkä he eivät osanneet tai uskaltaneet polttaa sähkölamppuja ja istuivat iltoja pimeässä. Talonväki olikin usein käynyt räpsäyttämässä valot päälle ja sanonut, ettei pimeässä tarvitse olla eikä sähköä säästää.

Eveliina kävi talon karjakon kanssa navettatöissä. Se varmaan helpotti koti-ikävä. Omat lehmät

*Kaapon emäntä ja Eveliina Heija.
Kuva: Helena Tiaisen albumi.*

Heijalaiset Somerolla 1941. Kuva: Helena Tiaisen albumi.

oli lähetetty evakkoon Kemiin. Tuttu työ ja lehmän lämmin kylki toi lohtua vaikeassa tilanteessa.

Äiti muistelee edelleen usein Somerolla vietettyä aikaa. Hän oli tuolloin kuusivuotias ja pikkulapsen muistot ovat erilaisia kuin aikuisten. Lapset ovat lapsia kaikissa tilanteissa, he sopeutuvat ja elävät kuluvaan hetkeä. Rauhan aikana ei tarvinnut edes pelätä lentokoneita ja isäkin oli perheen kanssa eikä kuolemanvaarassa sodassa.

Pikkutytön mieleen jäi myös Someron joulunvietto. Talonväki oli järjestänyt evakoille joulupukin, mutta jäyhä Samuli-Ukko ei ymmärtänyt mokomaa turhuutta ja kielsi joulupukin tulon. Silloin Anna-mummo oli ottanut määräysvallan, kellistänyt hieman väkijuomaa nauttineen Ukon lattialle, laittanut huivinsa Ukon silmille ja istunut kahareisin hänen päällään pukin käynnin ajan. Lapset saivat ilonsa, muutenhan sota-ajan lahjat olivat varmaan kovin vaatimattomia.

Ainoa ikävä muisto Someron ajasta äidillä on, kun hän ei päässyt kouluun, vaikka kävi pyrkimässä

oppilaaksi. Hän oli vielä alaikäinen eikä opettaja voinut ottaa häntä virallisesti kouluun. Ehkä äiti oli kuitenkin kuunteluoppilaana, sillä kun oikean koulun aloittaminen oli ajankohtaista, hän pääsi suoraan toiselle luokalle. Hän osasi jo lukea ja opettaja arveli, että tyttö pitkästyy muiden tavaamista seuratessa.

Heijalaiset muuttivat sittemmin lähemmäs kotiseutua Rantasalmelle, ja jatkosodan aikana takaisin Parikkalaan. Lopullisesti Lamminsalon koti piti jättää syksyllä 1944. Uusi koti löytyi samasta Rantasalmen Paunonmaan tilasta, jossa oli oltu jo 1941.

Anna ja Samuli kuolivat 1950-luvulla. Matti Heija kaatui jatkosodan alkuvaiheessa kotipitäjän naapurissa Kurkijoella ja Somerolla evakossa syntyneestä Anjasta tuli sotaorpo. Pappani Onni kuoli 1986. Muut sisaret ja veljet, kuten mummo Eveliinakin, pääsivät käymään ”kotona Lamminsalolla” rajojen auettua 1990-luvulla. Ja me jälkeläiset kävimme äiti Eilan kanssa 2012 noilla jo pusikoituneilla asuinpaikoilla. Lamminsalolle on nykyisestä rajasta vajaa 10 kilomet-

riä: kovin lähellä, mutta kuitenkin niin kaukana. Mitään ei ole siellä enää tallella, rajan läheltä on kaikki talot purettu tai siirretty muualle.

Somerolla evakossa olleet Heijat ovat äitiäni ja Anjaa lukuunottamatta kaikki jo poisnukkuneet. Äiti on nyt 86-vuotias ja alkaa jo unohdella uusia asioita, mutta vanhat muistot pysyvät mielessä. Niin kauan kuin muistan Someron aika on kuulunut perheen tarinoihin, puhuttiin evakossa olost, mutta nuorena vanhat tapahtumat eivät juuri kiinnostaneet. Nyt vanhempana harmittaa, kun ei ymmärtänyt kysellä vielä enemmän. Mutta sen tiedän, että koko perhe sai Somerolla hyvän vastaanoton ja koki sellaista ystävällisyyttä, joka tuossa vaikeassa tilanteessa oli heille hyvä lohtu. Somerolla on edelleen hyvä kaiku!

Tällä muistelulla ja viestillä haluan kiittää erityisesti Kaapon sukua, mutta myös kaikkia somerolaisia, teidän luonanne oli kotinsa menettäneiden evakoiden hyvä olla. Ikävästä ajasta huolimatta elämän oli jatkuttava ja siihen tarvittiin muiden tukea ja apua, ymmärrystä ja toivon ylläpitämistä.

Kaikilla evakossa olleilla perheillä eivät olot eivätkä asiat olleet näin hyvin ja ehkä ikävistä ajoista on haluttukin vaieta. Jälkipolvilla ei aina ole edes muistoja missä vanhemmat tai isovanhemmat aikoinaan olivat evakossa. Monilla nuoremmilla onkin nyt virinnyt halu tietää tarkemmin suvun tapahtumia. Sukujuurien etsiminen, perhehistorian ja muistojen tallentaminen on nyt monelle kiinnostavaa ja ajankohtaista. Mielelläni otan myös vastaan mahdollisia muistoja, tietoja ja valokuvia Parikkalan evakoista, välitän niitä sitten eteenpäin. ■

Tammilehdon mökki Vihdissä rakennusvaiheen aikana 1960-luvun lopulla.

SIRKKA JYRÄ

Jäähyväiset Tammilehdolle

*Avoimin silmin valveilla aivan,
untani nähnyt oon.
Pala maata ja valkoinen mökki
suojassa kuusikon.*

*Pyhät pihlajat pihan,
vieressä koivikko, nuori
ja koskematton.
Lirisee vesi pienoisen puron,
kadoten pensaikkoon.*

*Keväällä nousevat viereltä kiven
vuokot ja narsissit.
Keväällä kerran pala palalta
nousi mökki valkea kattohon.
Tuli ikkunat, uuni, takka,
tuli ovet paikoilleen.
Niin silloin luulin, että
kaikki jatkuu kohdalleen.*

*Meni vuosi, kaksi, kolme,
meni viisikin umpehen.
Valveuneni valkea mökki,
sitä valmiina näe en.*

*Mielin kipein kaikesta luovun,
kun muutakaan tehdä en voi.
Tunnen tuskaa...
Mikä taaskin tuon kivun
rintaani tuo?*

*Annan avaimet toiselle käteen,
toinen kynnyksen yli käy.
Mitä minusta tänne jää,
ei onneksi missään näy.
Pala maata ja valkea mökki,
valveuneni loppunut on.
On elämä joskus julma,
ja tuomio muuttumaton.*

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!*

Toivottaa
KÖKKÖN VÄKI

Jani Kurvinen p. 0400-536 526
PITKÄJÄRVI, SOMERO puh. (02) 7481 163

**Hyvää joulua ja
aurinkoista vuotta 2021**

*Hyvää Joulua ja
Onnea alkavalle vuodelle!*

**Konehuolto
Jarkko Palén**

Puh. 0400 532 384

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!*

Kukkakauppa ja hautaustoimisto

R. Mikkola

Joensuuntie 23, 31400 Somero – Puh. 7485 092

HYVÄÄ JOULUA!
**Munatukku
Nikula Oy**

0500-534 462

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!*

Someron TasoPesu

Puh. 050 379 6351

Hyvää Joulua.

Toivottaa:

K Market

SOMERO

Käy tutustumassa:

www.someroseura.fi

www.somerniemi.fi

www.facebook.com/someroseura

www.facebook.com/SomerniemiSeura

LEENA VEIKKOLA

Riemuylioppilaan puhe vuoden 2020 ylioppilaille

Arvoisat uudet ylioppilaat ja muu juh-
laväki, Te, uudet ylioppilaat, olette
saavuttaneet yhden merkkipaalun
elämässänne. Me 50 vuotta sitten
ylioppilaslakin saaneet haluamme
sydämestämme onnitella teitä tänä poikkeukselliseen
aikaan vietettävänä juhlapäivänä.

Tiedämme, että keväällä päähän painamanne
valkolakki on vaatinut teiltä paljon työtä ja ponniste-
luja. Stressi ja ehkäpä epätoivokin ovat tulleet tutuiksi.
Erityisesti tämä vuosi on ollut poikkeuksellinen

maassamme ja koko maailmassa kaikkialla kiertävän
koronaviruksen johdosta. Te jouduitte yllättäen so-
peutumaan ylioppilaskokeiden koeaikataulun muu-
tokseen, joka sekoitti lukusuunnitelmanne. Ja koko
ajan oli pelko siitä, että sairaus kaataa teidät vuotee-
seen tai pahimmassa tapauksessa koko kirjoitukset
joudutaan perumaan. Onneksi ylioppilaskirjoitukset
saatiin vietyä läpi varotoimia noudattaen aikataulus-
saan, reaalikokeen aikaistamista lukuunottamatta.

Koronapandemia osoittaa, että paitsi tieto, niin
myös taudit leviävät milteipä valon nopeudella. Maa-

← *Riemuylioppilaat: Istumassa vasemmalta: Leena Veikkola (Koski), Sirpa Kleme (Saari), Kaarina Randell (Vikstedt), Karin Nygård (Herla), Tuula Friman, Arja Torkkomäki (Korvenoja)*

Seisomassa vasemmalta: Peter Wahl, Markku Nurmi, Jukka Nurmi, Hannele Salo (Talonen), Ari Lehtinen, Vuokko Kullanen (Anttila), Heikki Mäkelä, Ansa Ruponen, Anne Hagedorn (Lukumies), Juha Tammi, Riitta Hiden, Lars Haggren, Eija Valtonen. Kuva: Matti Torkkomäki

ilma tuntuu siis pienentyneen. Vaikka maapallo oli viisikymmentä vuotta sitten sama, maailma ympärillämme on aivan toinen. Kun me tämän päivän riemuylioppilaat painoimme valkolakin päähämme vuonna 1970, presidentti Urho Kekkosen yli neljännesvuosisadan mittainen virkakausi oli hieman yli puolenvälin. Äänioikeusikäraja kunnallis- ja valtiollisissa vaaleissa oli 20 vuotta. Naispuolista piispaa saati presidenttiä ei voitu edes kuvitella olevan Suomessa.

Myös Somero näytti 50 vuotta sitten toisenlaiselta. Emme vietä tätä juhlahetkeä enää Aarne Ervin piirtämässä koulurakennuksessa. Linja- autoasemalla seisoi busseja rivissä. Yhteydet Turkuun, Forssaan, Saloon ja Helsinkiin pelasivat erinomaisesti. Viikonloppunakin täältä pääsi vaikkapa Helsinkiin useita kertoja päivässä. Enää ei pääse. Nyt tuntuu ihmeelliseltä, jos asemalla seisoo koulukuljetusten ulkopuolella yksikin bussi. Eri kylissä oli omat postitoimipaikat. Niistä ovat jäljellä enää postinumerot.

Kouluvuosi alkoi syyskuun ensimmäisenä päivänä ja päättyi toukokuun viimeisenä. Erityinen perunannostolomakin oli syyskuussa. Nythän koulun alkamista on aikaistettu miltei vuosittain, tuntuu, että kohta koulun penkille palataan jo elokuun alussa. Meidän ikäluokkamme joutui kyllä käymään osan aikaa myös lauantaisin koulua. Onneksi pääsimme nauttimaan muutaman vuoden myös vapaista lauantapäivistä.

Meidän ikäluokkamme sai elää lapsuutensa ja nuoruutensa kansantalouden osalta suhteellisen vakaassa tilanteessa. Suomi eli vahvasti metsistä ja jos vientiteollisuudelle tuli ongelmia, devalvaatio korjasi ne. Meidän vanhemmistamme moni sai leipänsä maataloudesta. Maatilat olivat pääosin pientiloja. Seitsemänkymmentäluvulla tilanne kuitenkin muuttui. Jo 1960-luvulla alkanut muutto maalta kaupun-

keihin kasvoi, kun pienet tilat eivät enää pystyneet antamaan elantoa kaikille.

Myös meistä useimmat jättivät kotiseutunsa ja muuttivat leivän perässä kuka minnekin. Työllisyystilanne oli suhteelliseen vakaa. Jos työttömyys uhkasi nousta, runnoi presidentti Kekkonen kokoon hätätilahallituksen tilannetta korjaamaan, kuten öljykriisin jälkimainingeissa 1970-luvun puolivälissä. Koulutus ja tutkinto takasivat työllisyyden ja moni koki sosiaalisen nousun vanhempiaan parempaan yhteiskuntaluokkaan.

Suomi porskutti talouden suhteen tasaista vauhtia, kunnes meidän nykyisten riemuylioppilaiden ollessa nelissäkymmenissä 1990-luvun alussa Suomi ajoi täysillä päin seinää Neuvostoliiton hajotessa ja siten suurimman kauppakumppanimme kadotessa. Työttömyys räjähti kasvuun ja yritysten ja yksityishenkilöiden talousvaikeudet kasvoivat erittäin suuriksi. Olimme tottuneet pysyvään kasvuun ja omaisuuksien arvon jatkuvaan nousuun.

Lama aiheutti valtavaa inhimillistä ja taloudellista kärsimystä, jonka mainingit ulottuvat kauas. Tämä lama kosketti tavalla tai toisella myös useita meistä. Talous onneksi alkoi muutaman vuoden kuluttua kasvaa ja erityisesti matkapuhelinyhtiö Nokialla oli merkittävä rooli Suomen nostamisessa uuteen kasvuun ja maailman tietoisuuteen tietotekniikan edelläkävijämaana.

Teidän edessänne oleva maailma on avoin, mutta toisaalta myös arvaamattomampi ja epävarmempi kuin meillä aikanamme. Yllättäen puhjennut koronapandemia osoitti senkin yllättävän asian, että jopa ruuan saatavuus voi jonain päivänä osoittautua hankalaksi. Pitkään jatkunut rauhan aika oli saanut meidät jo tuudittautumaan siihen uskoon, että huoltovarmuusvarastot ovat tarpeettomia jäänteitä muinaisilta ajoilta, mutta rajojen sulkeminen osoitti toisin. Someron kaltainen maatalousvaltainen kaupunki on omalta osaltaan turvannut meidän suomalaisten elämää tässäkin kriisissä. Ruokahuoltomme turvaajat ansaitsevat kaikkien meidän kiitokset.

Hyvät uudet ylioppilaat. Maailma on teille siis eri tavalla avoin. Me emme harrastaneet maailmanmatkailua ja kielikursseille ulkomailla pääsivät vain harvat. Vapaaehtoinen välivuosikin opiskelussa oli tuntematon käsite. On mahtavaa, että te nykynuoret omaatte vahvan kielitaidon, jonka turvin selviydytte miltei missä maailman kolkassa tahansa. Meidän opiskeluaikanamme tähdättiin kielten opiskelussa

kieliopin osaamiseen ja suullinen kommunikointi jäi vähemmälle.

Vaikka maailma ei enää olekaan yhtä lailla selkeästi ennustettavissa, pelkoa ei pidä tuntea. Te olette saaneet vahvan tiedollisen ja sivistyksellisen pohjan täältä Someron lukiosta. Se tukee teitä omalla elämänpolullanne. Toivon ja uskon, että te nuoret tartutte rohkeasti eteenne tuleviin haasteisiin – ja voin vakuuttaa, että niitä kyllä riittää – ja viette Suomea ja maailmaa kohti parempaa. Yhteistyö ja myös muiden ihmisten ymmärtäminen ja hyväksyminen on välttämätöntä, kukaan meistä ei pärjää yksin.

Tänä poikkeuksellisenä ylioppilasjuhlapäivänä me riemu ylioppilaat iloitsimme kanssanne saavutuksestanne ja luovutamme kuvaannollisesti Suomen ja maailman teidän käsiinne. Vaikka taloustilanne nyt näyttääkin epävarmalta, yhteisin ponnistuksin tästäkin selvitään. 50 vuoden kuluttua, vuonna 2070, te olette luovuttamassa toivottavasti vielä parempaa maailmaa silloisille ylioppilaille.

Lopuksi me riemu ylioppilaat toivotamme vielä kerran teille onnea ja rohkeutta matkaan!

SIRKKA JYRÄ

Kissa-vaarin mietteitä

*Olen katti karvajalka
nimeltäni Miiru.*

*Päivät sen kun makailen,
yöllä on vaan kiiru.*

*Täytyy hoitaa, niin kuin
työtä,*

monenmoista puuhaa.

Onkos ruokaa kupissa?

Ja missäs muori luuhaa?

*Kun se aina silloin tällöin
saunaan telkeääpi.*

*- Kurkistan sen huoneeseen,
jaa siellä makaileepi.*

*Kello on jo kaks ja puoli,
ei tässä enää uneta.*

*Jos sitä vielä nukuttaa,
ei se kissaa sureta.*

*Ai, kun tuntuu mahtavalta,
hyppään notkeasti.*

*Naukaisen ja liukastelen
matot oveen asti.*

*Kylläpä nyt ramasee
minne menis maata?*

*- Nyt tuo muori kolistelee
kahvejansa kaataa.*

*Joskus ihan hermostuttaa
tämä yhteisolo.*

*Täytyy tässä etsiskellä
rauhaisampi kolo.*

*On paljon, paljon asioita,
joist ei kissa tykkää,
niin kuin tuo siivoaminen,
matot kasaan lykkää.*

*Siinä touhuu yhtä mittaa
milloin minkinlaista.*

*Täytyy hiekkaa peitellä,
ettei pissaa haista.*

Miksi täytyy

*kissavaarin
monenmoista sietää?*

*Pärjäisinkö aivan yksin?
Sitä ei voi tietää.*

*Kun sen oikein ajattelee,
Mistäs saisin ruokaa?*

*Kait se tässä menettelee,
vaikka joskus huokaan.*

*Kuva: Sisäkissa Miiru ulkoi-
lemassa.*

MUOTIPUTIIKKI
Helmi

AVOINNA
ti ja ke klo 11-17
to ja pe klo 10-17
la klo 10-13
tai sopimuksen mukaan

www.muotiputiikkihelmi.com
muotiputiikkihelmi@gmail.com

Joensuuntie 28
31400 Somero
Puh. 02 748 9209/
040 541 6316

Hyvää Joulua!

Someron Yrittäjät ry

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta!

sportti **kone.fi**

urheilu - vapaa-aika - pienkoneet
• Salo • Somero • Kaarina

SALO, Joensuunkatu 5, p.(02) 7211 400
SOMERO, Ruunalantie 5, p.(02) 7489 300
KAARINA, Hallimestarinkatu 4, p.(02) 7211 500
LOIMAA, Lamminkatu 40, p.(02) 7211 300
LOHJA, Hakamäenkuja 2, p.(01) 9381 900

Ota yhteyttä ja seuraa

@somero-seura
 www.somero-seura.fi
 info@somero-seura.fi

Perinteinen kivijalkamyymälä
pakeloi joulusi

KELLO JA KIHLA
AITTA

ma-pe 10-17
la 10-14
p.(02) 7485 358

Joensuuntie 16 Somero www.kelloiakihla-aitta.fi

Mukana somerolaisten jouluissa jo 140 vuotta

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta!

140

Someron Säästöpankki

www.saastopankki.fi/someronsp
Joensuuntie 27, 31400 Somero, p. 029 041 2310

SOILI STARK

Sotalapsen kotimatka

Olen syntynyt Somerolla 29.3.1935 ja olin vain 4-vuotias kun talvisota syttyi. Isäni taisteli sodassa ja tuli kotiin sen päätyttyä. Kotimme oli Someron keskustassa, Keuruunkujalla Satopään talossa. Hetken saimme hengähtää, kunnes vuonna 1941 kesäkuussa alkoi jatkosota. Sinnekin isäni oli lähdettävä, ja äiti jäi kotiin yksin kuuden lapsen kanssa.

Jostakin, ehkä radiosta, äitini oli kuullut Ruotsin ottavan Suomesta lapsia turvaan sodan jaloista. Hän sai idean lähettää meidät sotalapsiksi naapurimaahan. Hän kirjoitti isälle rintamalle kirjeen, mutta isä oli ehdottomasti tätä ajatusta vastaan. Äiti kuitenkin piti päänsä ja ilmeisesti sai isänkin suostumaan, koska helmikuussa 1942 minä ja kolme pienempää sisarustani aloitimme pitkän matkan kohti Ruotsia. Kotiin jäivät vanhin veljeni Aarno, koska hän oli 8-vuotiaana liian vanha ja alle vuoden ikäinen Seija-siskoni, joka taas oli liian nuori lähetettäväksi.

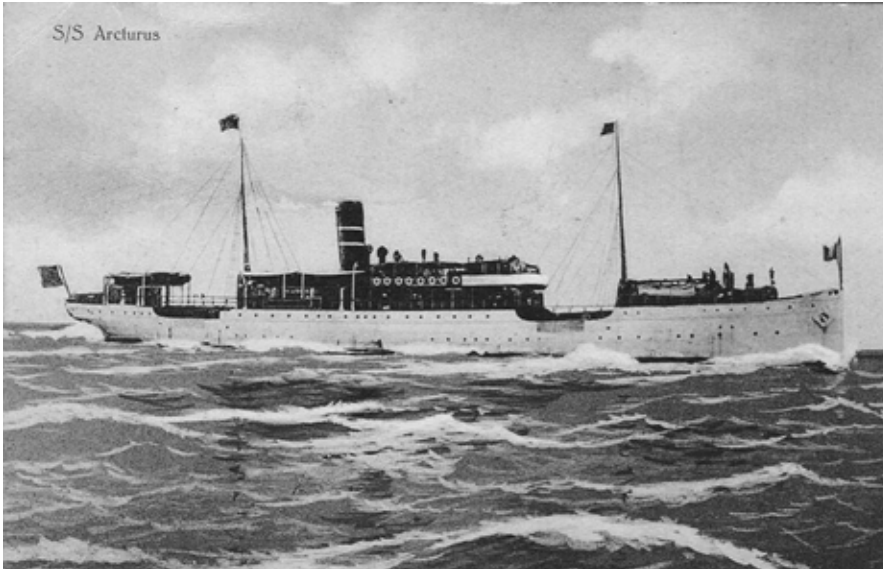
Minä, 5-vuotias siskoni Airi ja kaksi veljeäni Pekka ja Lasse lähdimme matkaan Turusta S/S Arcturus-nimisellä laivalla. Pekka

oli 4-vuotias ja Lasse 2-vuotias. Minä vanhimpana huolehdin heistä. Paukkupakkanen saatteli meidät matkalle, ja meri oli hyvin jäässä. Jäänmurtajat olivat todennäköisesti kaikki muissa töissä tuona aikana, esimerkiksi jäänmurtaja Sisu oli Etelä-Itämerellä auttamassa Suomeen tulevia viljalaivoja juuri helmikuussa 1942. S/S Arcturus siis raivasi itse jäähän väylää. Se eteni hitaasti törmäten jäänreunaan, peruutti ja ajoi taas päin jäätä. Näin matka jatkui kohti Tukholmaa. Suurimmilta kummelluksilta vältyttiin, vaikka Lasse laittoikin päänsä reelingin väliin ja minä pelästyin hänen putoavan mereen.

Lopulta saavuimme Tukholmaan, jossa olimme hetken karanteenissa. Meille tehtiin täydellinen lääkarintarkastus. Minulla on muistikuva, että itse kruununprinsessa Louise olisi ollut paikalla ja meistä olisi tehty juttukin ja otettu valokuva, koska neljä lasta samasta perheestä sotalapsena oli ilmeisesti suhteellisen harvinaista. Kun karanteeniaikamme oli ohi meidät sijoitettiin Etelä-Ruotsiin Smålandin ylängölle Nässjöön kuntaan.

Me ja noin toistakymmentä muuta lasta majoituimme lastenkotiin muutamaksi kuukaudeksi, minkä jälkeen saimme kodit ruotsalaisista perheistä. Emme päässeet samaan perheeseen, ja jako tuntui pahalta. Kaikki sisarukseni olivat kuitenkin lähellä. Airi-siskoani näin päivittäin ja toisen veljen sijoitusperheen kotiin oli noin 10 kilometriä matkaa.

Minulla ei ole kuin hyviä muistoja Ruotsin ajoilta. Toki joku joskus ehkä sanoi pahasti, mutta minua eivät sellaiset ole koskaan murehduttaneet. Perhe, jossa olin sotalapsena, ei ollut saanut omaa biologista lasta. Vanhemmat olivat adoptoineet pojan, Lennartin. Minulla oli siellä hyvä olla. Aloitin koulun Ruotsissa, mutta äitini halusi minut takaisin Suomeen käymään koulua. Niinpä saman vuoden marraskuussa aloitin kotimatkan, josta tuli varsinainen seikkailu!

Vuonna 1899 rakennettu Suomen Höyrylaiva Osakeyhtiön omistava laiva SS Arcturus. Kuva postikortista.

Junaan noustessani minulla oli kaulassa lappu, jossa oli kotiosoitteeni. Siinä luki Satopään talo, Joensuu. Lapusta puuttui yksi olennainen sana – Somero. Juna kuljetti minut Etelä-Ruotsista Haaparantaan. Muistan matkan olleen pitkä ja minulla oli makuupaikka. Varsinaisesta saattajasta en muista mitään. Haaparannasta matka jatkui Tornion kautta minnekäs muualle kuin Joensuun kaupunkiin, jossa minut otti paikallinen avustajajärjestö vastaan. Minua hoiti joko terveyssisar tai lotta. Muistan, kuinka istuin ja seurasin kiihvasta Satopään talon etsintää. Olin sen verran uupunut, että ymmärsin tosiaan joidenkin puheluiden koskevan minua. Muistan, kuinka naiset hoitivat puhelinkeskusta ja viuh, vaihtoivat piuhojen paikkaa. Satopään taloa ei vaan löytynyt, ja ihmekös tuo. Olin väärässä paikassa. Jossain vaiheessa tajusin itse katsoa tietolomakettani ja sanoin, että siitä puuttuu Somero.

Jouduin odottamaan Joensuussa tovin, koska minulle tuli uusi saattaja Helsingistä asti. Pääsin taas junamatkalle, tällä kertaa matkustin Joensuusta Sortavalan kautta Helsinkiin. Olimme Sortavalassa yötäkin. Jostain syystä en muista, että minua olisi missään

vaiheessa pelottanut. Luonteeni on varmaan sellainen, että en osaa niin pelätä ja selviän vaikeuksista. Sen kuitenkin muistan, kuinka jalkojani särki matkustamisesta ja kylmästä, se oli ikävä tunne. Ruokana todennäköisesti junassa oli näkkileipää ja voita, ehkä jopa juustoa siinä päällä.

Olimme Helsingissäkin yötä, varmasti saattajani luona. Kohti Someroa lähdimme linja-autolla, joka hoiti myös postilinjaa. Se pysähtyi matkalla kaikissa pienissä paikoissa ja postikontto-reissa. Saattajani murehti, miten hän ikinä löytääkään Somerolla Satopään talon. Auton tullessa Lamminmäelle nousin seisomaan keskikäytävälle ja aloin tunnistamaan ja nimeämään saattajalleni taloja ja paikkoja. Osasin myös neuvoa missä kohtaa jäimme pois ja johdatin hänet oikopolkuja pitkin naapuritalojen pihojen kautta oikealle talolle. Äitini sattui juuri katsomaan keittiön ikkunasta ja näki, kun tulimme pihalle. Olin vihdoinkin kotona.

Seuraavana vuonna 1943 keuhkosairaukseni tulivat myös kotiin. Koska osasin vielä hieman ruotsia, toimin tulkkina kunnes heidän äidinkielensä alkoi taas sujua. Airista oli vaikea palata

Suomeen, hän oli Ruotsissa ollut vanhemman pariskunnan luona. Heillä oli aikuinen jo naimisissa ollut poika, ja sisartani pidettiin kuin kukkaa kämmenellä. Lassen perhekin oli mukava, Pekka taas oli hieman hulivili ja hänen kotiintulonsa sujui ihan hyvin. Isäkin pääsi kotiin ennen sodan loppua ikänsä puolesta. Näin perheemme jälleen yhdistyi.

Noin kymmenen vuoden kuluttua palasin nuorena tyttönä Ruotsiin. Halusin takaisin katsomaan sijaisperhettäni ja paikkoja, joissa olin ollut. Työskentelin pikkupiikana paikallisessa vanhainkodissa yhdeksän kuukautta. Vanhainkoti oli pieni, siellä oli alle kymmenen hoidokkia. Viihdyin jälleen Ruotsissa mainiosti ja sijaisperheeni olisikin halunnut minun jäävän sinne. Setä jopa ehdotti, että olisin mennyt heidän poikansa kanssa naimisiin. Ajatus oli mahdoton, Lennart oli minulle kuin veli ja kaipasin kuitenkin kotiin. Mukanani toin polkupyörän, koska sellaista oli Suomessa vielä tuohon aikaan 1950-luvulla vaikea saada. Monesti myöhemmin olen ajatuksissa palannut Ruotsiin ja siellä viettämäni aikaan. Kokeumus on kulkenut mukanani aina, ja se on osa omaa ainutlaatuista tarinaani. ■

Vilma

KANSANOOPPERA

Säv. Herman Kantola

Esitykset Someron TEERIHARJULLA

pe 22. 8. -80 klo 19 yleisökenraali
la 23. 8. -80 klo 19 ensi-ilta
su 24. 8. -80 klo 19 toinen ilta

LASSI KANTOLA

Vilman pitkä matka Teeriharjulle

Aivan heti tähän alkuun: en ole kirjallisuuskriitikko sen paremmin kuin musiikkikriitikkokaan. Ja maallikkona minun ei tarvitse kirjoittaa otsa kurtussa. Sitä paitsi minulla on monta hyvää syytä kirjoittaa fiktiivisen Vilman matkakertomus. Sen pitkä syntyhistoria on pirstaleinen ja useiden sattumien merkillinen summa. Eri ikäkausina eläneet ihmiset ovat antaneet siihen palan elämästään tietämättä siitä lainkaan. Kaksi henkilöä ovat kuitenkin olleet keskeisissä osissa ennen kuin Riitta Helenius saattoi aloittaa Someron Joulussa 1980 kirjoituksensa *Resitatiivit ja aariat*: ”Parrasvaloista tulvahti yleisön suosiota tavoittelemaan kansanooppera Vilma.” Siihen hetkeen ehti kulua lähes vuosisata, tosin pitkiä suvantokausiakin on mahtunut väliin. Yhtenä syynä kirjoitukseeni on se, että Vilman matkaan keskeisimmin vaikuttaneista tapahtumista on juuri nyt kulunut pyöreitä tasavuosia. Pysin kertomaan, miten oikeastaan kansanooppera syntyikään. Jotkut sen ”palikoista” ovat jääneet aiemmin vähemmälle huomiolle kuin eräät muut.

Tätini, Anna Iiskolan - salanimeltään Annikki Kosteilahti - kirjoittaman romaanin, *Rakkautensa uhreja* päähenkilö oli Vilma. Isäni, Herman Kantola oli Vilma-oopperan säveltäjä, joka ammensi libretton juonen romaanin sivuilta sitä vapaasti tulkiten. Aikajänne näiden kahden hengentuotteen välillä on todella pitkä, seitsemän vuosikymmentä. Taitekohtana pidän vuotta 1928, jolloin isäni valmistui kirkkomuusikoksi. Ensimmäinen työpaikka oli lyhyehkö viransijaisuus Jaalassa. Tuohon aikaan postilaitos toimi perin hitaasti. Viime tingassa tuli tieto siitä, että parin päivän kulluttua piti tehtävä ottaa vastaan. Joutuisasti matkaan ja Selänpään asemalta jatkoyhteyksien puuttuessa oli jalkapatikassa jatkettava Jaalan pappilaan ilmoittamaan saapumisesta. Seuraava päivä olikin sitten sunnuntai ja työpäivä. Kylän laidalla sijainneesta Iiskolan maa-alaistalosta löytyi sopivasti kortteeri, seikka, joka onkin tässä tarinassa se mielenkiintoisin yksityiskohta.

Kerran isäni kuuli sattumoisin talon vanhaemännän, Serahfia Iiskolan lauleskelevan piirilaulua Uskottu kulta. Se jäi soimaan hänen päässään, joten hän merkitsi

melodian ja sanat muistiin. Hän sai myös vihiä talon vanhimman tyttären kirjoittamasta romaanista, jonka juoneen tämä oli ujuttanut äitinsä, Serahfian nuoruudenaikaisia tapahtumia. Siitä syystä kirja oli suvun piirissä tabu, eikä siitä siksi haluttu puhua. Kun viransijaisuus päättyi, isäni oli saanut Serahfian nuorimman tyttären elämänkumppanikseen, anopin ja anopin laulaman piirilaulun. Ei hassumpi kuittaus tuolta ajalta! Romaanin sisältö jäi häntä kuitenkin hiertämään, mutta sen selvittämisen aika ei vielä ollut. Perheellisenä työ- ja sotavuodet pitivät siitä huolen.

Tapahtui 20 vuotta aiemmin

Anna Iiskola, Annikiksi kutsuttu, syntyi vuonna 1886 Iitin Koskeniskassa vuokraviljelijän ja muonamiehen perheeseen. Vuonna 1903, muutamia vuosia ennen äitini syntymää perhe muutti Jaalaan lunsattuaan vasaran alle joutuneesta Rossin tilasta osan itselleen. Päälle parikymppinen Annikki kävi karjanhoitokoulun 1908-10 Tuusulan Lepolan tilalla, jonka tuntumassa vaikutti vireä Tuusulan taiteilijayhteisö. Runoja kirjoittavan Annikin

onnistui saada Juhani Aholta ohjausta ja kannustusta kirjoittamiseen laajemminkin. Parin vuoden kuluttua – vuonna 1910 – ilmestyi hänen esikoisromaaninsa *Rakkautensa uhreja*. Vilman matka oopperalavan parrasvaloihin sai siitä hetkestä alkunsa.

Romaani on kertomus vuosisadan vaihteen elämästä agraariyhteisössä maan syrjäisessä kolkassa. Tuon ajan ihmisten elinpiiriä karsinoi syntyperä. Maanomistus oli tärkeä arvon ja arvostuksen mittari. Työvoimaa saatiin torppareista sekä palvelusväkeä, piikoja ja renkejä tilattoman väestön piiristä syksyisin pidettäviltä pestuumarkkinoilta. Suomi oli kylläkin jo tuohon aikaan suurten muutosten edessä. Jähmettävä torpparilaitos alkoi olla henkitoreissaan. Teollistuminen veti enenevässä määrin väkeä ja siirtolaisuus oli huomattavaa. Kansakoululaitoksen uudistus eteni, tosin valitettavan hitaasti ja maan poliittinen kuohunta yltyi. Arjen – usein ankean arjen – keskellä aikuistuvien nuorten pakonomaiset unelmat paremmasta ja itsenäisemmästä tulevaisuudesta elivät malttamattomina. Ankarat työolot ja köyhyys pitivät kuitenkin vielä huolen siitä, ettei niiden toteutumisen aika vielä ollut. Kuuliaisuuden piti kulkea oman tahdon edellä.

*”Rikas se rahoja räknäileepi
ruusulampun valossa.
Päre se köyhän pihdissä palaa,
ei oo lamppua koko talossa.”*

Kirjailija korosti sanomaansa paikka paikoin riimityksillä ja lyhyillä runoilla rakentaen näin vahvan kontrastin käsittelemistään aiheista sekä niiden synnyttämistä ristiriidoista jopa läheisissä ihmissuhteissa. Se oli hänen tapansa ottaa kantaa yhteiskunnallisiin ongelmiin

ja nostaa niitä esiin romaaninsa kautta. Kirja-arvostelussa nimi-merkki H.J.-n (AIKA 1910:4) ei ilmeisesti halunnut oivaltaa näiden syiden merkitystä, vaikka juuri ne rajoittivat vähäväkisten ihmisten mahdollisuuksia tasa-arvoisemman elämään ja ottamasta kohtaloansa omiin käsiin. Kirjaileva karjakko ei ehkä tainnut oikein sopia kriitikon arvomaailmaan. Tiedossa ei ole miten hän suhtautui samaansa arvosteluun, ja oliko siinä syy, että romaani jäi hänen ainoaksi teokseksi. Rinnastamatta mitenkään teoksia toisiinsa nimenmerkin arvostelun paikoin vähätelevä teksti tuo mieleen August Ahlqvistin ja hänen tyrmäävän arvostelunsa Seitsemästä veljeksestä sen ilmestyttyä aikoinaan.

Uuden Suomen pakinoitsija Serp, jonka takana oli kirjailija ja käsikirjoittaja Seere Maria Salminen pyysi 1950-luvun alussa lukijoiltaan muistikuvia tästä nuoruudessaan lukemastaan romaanista ja sen kirjoittajasta. Jo viikon kuluttua hän palasi pakinassaan asiaan. Yhteydenottoja oli tullut harvinaisen paljon ja lukijoiden muistikuvat olivat saman suuntaisia. Tuusulan aikainen tuttava sanoi runoja kirjoittavaa Annikkia vilkkaaksi ja seuralliseksi ja luonteeltaan temperamenttiseksi. Palautteissa kuvailtiin romaanin kerronnan olleen vuolasta ja värikästä ja päähenkilöiden, Vilman ja Vaiton nimetkin olivat jääneet muistiin. Senkin eräs lukija vahvisti, että Annikkia oli innostanut ja kannustanut Juhani Aho, joka kuulemma oli vienyt käsikirjoituksen Kustannusosakeyhtiö Otavaan ja suositellut sen julkaisemista. Pakinoitsija toteaaakin, että harvanpa kirjailijan yksinäinen teos vielä vuosikymmenien kuluttua herättää niin vilkasta mielenkiintoa. Ja kirjoituspalkkiokin muistettiin, 600

silloista markkaa kirjailija käytti kättilökurssinsa maksuun! Uusi työ vei hänet etäälle, Sodankylään moniksi vuosiksi.

Kansanooppera Vilma

Isäni jäätyä vuonna 1970 eläkkeelle, hänellä oli nyt aikaa mieltään pitkään stimuloineelle sävellystyön toteuttamiselle. Ongelmana oli suvun piirissä tabuksi vaiettu romaani. Se edelleen häneltä puuttui. Vaivihkaa hän piipahti Suomalaisen Kirjallisuuden Seurassa Helsingissä siihen tutustumassa. Kun henkilökunta havaitsi hänen siellä käydessään lukevan aina yhtä ja samaa kirjaa, he ottivat siitä hänelle kopion. Uloslainaus ei ollut mahdollista. Romaania isäni kuvasi herkäksi ja surulliseksi. Erityisesti häntä inspiroivat tekstiin upotetut ja juonta kuljettavat runot, joiden sanoissa soi sävel kuten hän asian ilmaisi. Siis kuin valmiita oopperan aarioita.

*”Oi kuinka kaunis on illan kuu
ja välkkyvä virran kalvo,
ei linnut liiku, ei oks’, ei puu,
ei muut kuni tähdet valvo.
Voi kuinka nyt kuolema kaunis
ois, kun kultansa kanssa nyt
kuolla vois!”*

Nyt oopperan säveltämiseen ja libretton työstämiseen oli tarvittava materiaali. Hiljainen ja yksinäinen työ alkoi. Käydessäni tuohon aikaan vanhempieni luona minun oli määrä tuoda aina mukana Musiikki-Fazerilta nippu nuottipaperia, ”sitä oikeanlaista”. Kerran kyselin syytä moiseen paperin kulutukseen, sain lakonisen vastauksen: ”Järjestelen vähän sävellyksiäni”. Kunnes eräänä päivänä hän keskusteli tekemisistään kollegansa, Kalervo Heleniuksen kanssa. Helenius tajusi lähes valmiin oopperan

olevan esityskelpoinen. Libreton juonellista selvennystä hiottiin vielä musiikillisten aineiden ja tekstien osalta kiinteämmäksi Sakari Lepistön avustuksella. Paikkakunnalla syntyi oopperaesityksen toteuttamiseksi spontaani kansanliike primus motorina tietysti Kalervo Helenius, ja sitä varten rekisteröitiin pikimmiten Someron teatterimusiikkiyhdistys. Se vastasi käytännön järjestelyistä ja kantoi myös taloudellisen vastuun. Oopperaharjoitusten edetessä isäni alkoi huolestua, oliko yhdistys ehkä ottamassa liian suuren taloudellisen riskin kannettavakseen. Siksi hän kehotti minua ottamaan yhteyttä Teosto ry:hyn ja pyytämään, etteivät he perisi yhdistykseltä esityskorvausta. Teoston juristi ilmoitti, etteivät he voi poiketa tehdystä valvontasopimuksesta. Kun juristi tutki vuonna 1931 tehtyä sopimusta, hän totesi minulle, että siinä olikin rajattu pois oopperat näyttämömusiikkina. Isäni oli todella huojentunut tästä tiedosta.

Libreton juonena on velkaisen Jokelan talon tyttären, Vilman ja varakkaan perintötilallisen ainoan pojan, Vaiton tarina. He olivat olleet lapsuudentovereita, mutta nyt yhteiskunnan normit ja säätyläisajattelu ovat viemässä heitä vähitellen eri suuntiin. Vilma alistuu velkaisen ja juopottelevan isänsä komentoon, ja siksi hän viihtyy usein omissa haavemaailmoissaan

luonnon helmassa. Hänen ensirakautensa on Juho, talon pennitön renki, jota Vilman vanhemmat eivät hyväksy. Juho päättää lähteä ulkomaille rikastuakseen ja Vilma antaa lupauksensa jäädä odottamaan hänen paluutaan. Sattumalta Vilma kohtaa pitkästä aikaa kouluja käyneen Vaiton ja heidän välinen

ystävyytensä alkaa syventyä. Vaiton äiti ei kuitenkaan hyväksy Vilmaa, velkaisen talon tytärtä, josta hän sanoo liikkuvan kyseenalaisia puheita. Hän tekee parhaansa erottaakseen nuoret. Juho palaa ulkomailta takaisin rahattomana ja terveytensä menettäneenä, mistä syystä Vilma tuntee syyllisyyttä rikottuaan antamansa lupauksen ja tapailuistaan Vaiton kanssa. Isänsä kuoltua tytär lupautuu pelastaakseen kotinsa työteliäälle torpparin rengille, Jallulle, ja talo pääseekin veloistaan.

Avoliitto on kuitenkin onneton. Vilma ikävöi yhä enemmän pitkiä aikoja kotoaan poissa olevaa Vaittoa, jolla on samanlaisia tunteita Vilmaa kohtaan. Isänsä hautajaisiin maailmalta saapunut Vaito ilmoittaa yllättäen luovuttavansa tilan uskolliselle pehtoorilleen äitinsä elinikäistä syytinkiä vastaan.

Kun Vilman ja Jallun yhteiselo kariutuu lopullisesti, Vilma ja Vaito tuntevat olevansa nyt vapaita toisilleen. Tarina saa näin onnellisen lopun. Ooppera päättyy heidän sekä oopperakuoron huikeaan yhteisesitykseen *Uskottu kulta*, piirilauluun, jonka isäni oli kuullut anopiltaan. Oliko suvun tabu näin tullut paljastetuksi? Juuri se, mistä kaikki aikoinaan sai alkunsa, oli nyt kansanooppera Vilman päätöskohtauksena. Grande finale, jota seurasi silenzio perfetto!

Oopperaesitys toteutettiin lähes talkoovoimin. Ohjaajaa, Timo Honkosta ja paria päärooleissa ollutta lukuun ottamatta esiintyjät ja orkesterin soittajat olivat Somerolta tai lähiseuduilta. Eräille mukana olostä tuli jopa ponnahduslautamusiikin lavoille jatkossakin. Oopperan ensi-ilta oli elokuussa 1980 Teeriharjulla ja kaksi esitystä sen lisäksi. Vuonna 1981 oopperaesityksiä oli vielä kolme. Ja aina täysille katsomoille. Sen toteutukseen osallistui noin 70 esiintyjää kuorolaisineen sekä heidän lisäksi vielä iso joukko talkoo-

tehtävissä. Kansanooppera ja sen esittäjät saivat poikkeuksellisen hyvät arvostelut, ja sen musiikkia kuvattiin hienovaraisen lyyriseksi, jossa oli mozartimaisia vivahteita. Libreton sanottiin yltävän suurten kansainvälisten librettojen rinnalle. Ja mikä parasta, somerolaisten oopperainnostus nousi laajalti otsikoihin eri tiedotusvälineissä. Paikkakunnalla kerrottiin puhaltavan oikea oopperapuhuri.

Pitkään metsästettyäni löysin lopultakin romaanin erästä antikvaariliikkeestä, ja sepä olikin isälleni mieluisa ja kaivattu lahja hänen täyttäessään 75 vuotta syksyllä 1980. ■

The Finnish American Reporter-lehden viime toukokuun numerossa kerrottiin Vilman tarina ja oopperan syntyvaiheet. Kirjoittaja oli Glenn Bosio. Hänen äitinsä isoisä, Lennart Iiskola oli Annikin veli. Hän lähti Amerikkaan vuonna 1905. Eräänä yösydämen hetkellä hän vain oli jättänyt tuvan pöydälle vanhemmilleen viestin lähdöstään. Hyvästelyn hetki olisi ollut hänelle liian vaikeaa.

SIRKKA JYRÄ Unimatka

*Kuljen unessa
taas kotiani kohti.
Ojan viertä, polkua,
mi peltotielle johti.
Jää oikealle lehto
rajanaapurin.
Edessä on silta
valtaviemärin.
Nyt oon tiellä,
mi niin tuttu on.
Katson vasemmalle
hakaa koivikon.
Kahtapuolta tietä
peltosarat suorat,
heinän, vehnän, rukiin
tuoksut tuovat.*

*Nousee mäki loivasti,
ja on siinä niin,
tupa, aitat, navetta,
luo tutun pihapiirin.*

*Vaan mäen alle jälleen
mä katsomahan jään.
Vain tähän asti ennenkin
ja uni häviää.*

*Niin monet vuosikymmenet,
nuo tienoot rakkainani,
palaavat eri muodoin,
öitten uniani.*

Kuva: Sirkka Pulkkinen 15-vuotiaana hiihtämässä lapsuuden maisemissaan Ihantalassa, Viipurin maalaiskunnassa.

OLAVI VIRTANEN

Salaperäinen kiela ja tehokas väärävarsiviikate

Koulun kesäloma on taas päättynyt ja äänekkäät lapsijoukot täyttävät pihan. Ovat sentään rakentaneet vahvan aidan tien puolelle. Pojat ja tytöt ovat omina ryhminään. Poikasakin keskellä on päivän puheenaihe: poika, jolla roikkuu kaulassaan outo puinen esine ja toisessa kädessään köysivyhti. Joukko tulee lähemmäs.

– Tätä et sinäkään tiedä! sanoo poika.

– Mistä olet saanut tuon? pojat utelevat.

– Isä teki tämän tänään. Tämän köyden pituus on seitsemän metriä, mutta voisi olla jopa 20 metriäkin. Mutta ette edelleenkään tiedä, mikä tämä on!

– No kerro!

– Tämä on kiela, jota saamelaiset käyttävät poroerotuksessa. Tähän toiseen reikään pujotetaan naru, jonka päähän tehdään solmu, ja se ei läpäise reikää. Toisessa reiässä kulkee narun toinen pää ja sitä säätelemällä voidaan kiristää otetta porosta.

– Onko kiela aina puuta niin kuin tuo sinun?

– Ei kyllä se on yleensä tehty poronsarvista ja narua sanotaan suopungiksi.

– Sehän on vähän kuin lasso cowboylla?

– Kyllä.

– Isä harrastaa puutöitä. Viime viikolla hän teki erikoisen viikatteen, väärävarsiviikatteen, poika mainostaa.

– No kerro nyt, mikäs se on?

– No, on kahdenlaisia viikatteita: suoravartisia ja väärävartisia. Tämän väärävartisen idea on se, että sillä voi niittää kahden puo-

len: lyömällä vasemmalta oikealle ja päinvastoin. Ilmassa tapahtuu kiertoliike kun puoli vaihtuu.

– Sitä käytetään erityisesti kaskimailla, kun pitää väistellä kiviä ja kantoja, poika jatkaa.

– Olisi kiva nähdä sellainen, joku pojista pyytää.

Tässä vaiheessa poikien opettajakin liittyy mukaan keskusteluun:

– Tietääkseni myös Torpamuseolla on väärävarsiviikate. Voisimme tehdä tutustumisretken sinne syyskuussa. ■

Kotiseututyötä hyvässä seurassa

SOMERO-SEURAN VUOSI 2020

Kuvat Kari Järvinen, Juha Heikkilä, Olli Nuotio

Vuonna 2020 koronavirus pakotti Somero-Seuran muuttamaan suunnitelmia ja ottamaan käyttöön uusia toimintatapoja. Olimme keväällä hyvin varovaisia ja pidimme hallituksen kokoukset kuten myös seuran kevätkokouksen etäyhteydellä.

Museot avoinna heinäkuussa

Torppamuseolle alkukesäksi kaavaillut lasten museopäivä, kyläillat ja yhteislaulutilaisuus peruttiin. Kesäkuussa järjestimme alueelle leikkimielisen tehtävä- ja toimintaradan, johon kävijät voivat itsekseen tutustua. Vieraita pyydettiin kertomaan tunnelmastaan runona tai kuvana.

Kun koronavirus keskikesällä helpotti, avasimme museot heinäkuun ajaksi. Torppamuseoon pääsi joka päivä ja Kultelan Savenvalajamuseo, Sauhutupa, Pitäjänmakasiinit, Perinnehuone ja Peltotyökalumuseo olivat kukin auki kaksi päivää.

Korona-ajan hallituksen kokous.

Somero-Seuran aktiivit museon pihalla.

← Talkoomiehet riihen päädyssä.

←← Koronakeväänä nallet kurkkivat museon ikkunoista pienten ulkoilijoiden iloksi.

Kiinnostuneita vieraita riitti kaikissa kohteissa, mutta tungosta ei syntynyt. Museo-oppaana Torppamuseolla toimi Marika Haapala ja muissa museokohteissa kesätyöntekijä Joel Hellsten.

Hankimme museokohteisiin A-telineet, jotta vieraat huomaavat, milloin kohde on avoinna.

Talkooporukka ahkeroi taas

Tiistaitalkoita ei käynnistetty kevätkaudella, mutta myöhemmin kesällä ehdittiin saamaan paljon aikaan. Torppamuseolla siivottiin nurkkia ja uusittiin riihen päädyssä oleva katos, jonka alla säilytetään kunnossapitoon tarvittavia hirsii. Tarkoituksena oli myös uusia härkäpiathon malkakatto, mutta valitettavasti emme saaneet kaupungilta luvattuja malkapuita hakkuusuunnitelman muututtua.

Kiitos myös Kultelaan, jossa kylän oman väki siivosi Savenvalajamuseon nurkat kuntoon alkukesästä.

Torppamuseon pihalla on täysin sallittua vierailla, vaikka museo ei olisi auki. Museo on kuitenkin aika ajoin valitettavan houkutteleva kohde myös ilkvallan tekijöille. Paransimme pihan videovalvontaa ja hälytysjärjestelmää. Toivottavasti näkyvät kyltit videovalvonnasta rauhoittavat menoa.

Digikuvat uuteen arkistoon

Loppusyksyllä otimme käyttöön uuden Kuvat.fi-järjestelmän, jonne tallennamme digitoidut kuva-arkistomme. Järjestelmä korvaa Somero-Seuran vanhat kuvapalvelimet.

Otto Aukion runsaat 10 000 kuvaa metatietoineen saatiin uuteen järjestelmään ensimmäisenä. Kun muutakin materiaalia on siirretty ja järjestelmän käytösäännöt määritetty, avaaamme arkiston netin kautta käytettäväksi.

Vuoden kruunaa Someron Joulu

Loppuvuoden ahkeruimme kiivaasti Someron Joulun parissa. Lehteen tuli tosi paljon hyviä juttuja ja osan niistä julkaisimme ensi vuoden lehdessä. Vireää ja ahkerää on Someron Joulun kirjoittajaporukka!

Juttujen toimittamisessa, puhtaaksikirjoituksessa sekä kuvien editoinnissa ja mainosten myynnissä on paljon hommaa. Innostuneet henkilöt toivotamme ilolla tervetulleiksi avuksi Someron Joulun toimitukseen. ■

*Kiitos paikasta
penkki levätäkseni
Kiitos seurasta
voikukka ja västäräkki
tänä koronakevään kautena*

Yksin istuja

Ari Kostamo suunnitteli selkeät A-telineet museokohteisiin.

Somero-Seura ry:n hallitus 2020

Marika Haapala
(puheenjohtaja)
Kalle Alhoranta
Tuomo Grönholm
Juha Heikkilä
Ari Kostamo
Ahti Kukkonen
Olli Nuotio
Marja-Leena Vikman
Kimmo Talikka (varajäsen)

Somero-Seura ry on
Tapio Horilan aloitteesta
vuonna 1953 perustettu
kotiseutuyhdistys. Vuonna
2020 Somero-Seuralla
oli jäseniä 145.

**Juhlavia hetkiä vuodelle 2021
toivottaa Hovilan kartano**

www.hovilankartano.fi

Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!

KAIHDIN-LEHTONEN OY

p. 040-760 4894

Someron Apteekki

Turuntie 6, 31400 Somero, (02) 748 5678

**Palvelemme ma-pe 8-19
la 9-15**

www.someronapteekki.fi

www.avainapteekit.fi

Avainapteekit

*Rauhallista Joulua ja
Hyvää Uutta Vuotta!*

Someron Puutavara Ky

Pärnämäentie 133, 31400 Somero
puh. (02) 748 5307, 050 537 9762
www.someronpuutavara.fi

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!*

**Someron Kiinteistöhuolto
Järvinen Ky**

Puh. 040-505 3915

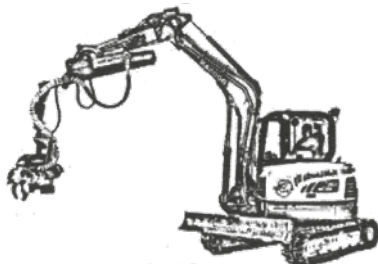

*Hyvää Joulua ja
Onnea Vuodelle 2020!*

KONEURAKOINTI MIKKOLA

0500 970 610

- Energiapuu- ja harvennushakkuut
- Metsäkuljetukset **PONSSE**
- Puun ja risun maantiekuljetukset

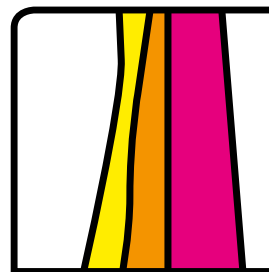

koneurakointi

LAURILA KY

www.koneurakointilaurila.fi

p. 0400 406 795

Jaatimet

- ThermoFin®-tuotteet
- teräsovet ja -ikkunat
- lasiseinät
- palo-ovet E30-EI120

www.jaatimet.fi

Jaatilantie 77, 31400 Somero • puh. 020 7401 111

PIRKKO KANTO

Oi niitä vanhan koulun aikoja!

Pikku muistelmapaloja Someron yhteiskoulun Vanhan koulun tunnelmista 1960-luvun loppupuolella.

Vanha koulu sijaitsi Aholan tontilla. Se oli jyrä puurakennus, ja siellä käytiin koulua vuosina 1929–1957 ja uudestaan vuodesta 1962 aina 1990-luvulle saakka.

Syyskuussa 1966 koulun alkaessa sain aloittaa koulutyöni Somerolla Vanhan koulun luokassa IV. Luokat oli merkitty arvokkaasti roomalaisin numeroin I–VI.

Opettajainhuone oli aivan luokkani vieressä, ja siellä odottivat

uudet opettajatoverini Anni Halme, Auli Litovaara ja Alli Siivola. Me neljä olimme Vanhan koulun vakituiset opettajat usean vuoden ajan. Kalevi Salminen ja muut "vierailevat tähdet" piipahtivat meitä tervehtimässä tunneille tullessaan.

Anni, aina ladylike, opetti englantia luokassa VI. Anni oli meille meidän oma Vanhan koulun rehtorimme. Auli opetti äidinkieltään ruotsia. Aulilta saimme lentävän lauseen "Man vet, vad man har, men inte, vad man får". Aina käyttökelpoinen pohdinnan aihe valintatilanteissa.

Alli opetti matematiikkaa. Hän piti äidillistä huolta oppilaista ja myös meistä opettajatovereista.

Kalevi Salminen oli vuonna 1964 perustetun Someron kansalaisopiston ensimmäinen rehtori. Vanhalle koululle hän tuli pitämään äidinkielen tunteja. Kalevi oli hienotunteinen herrasmies ja miellyttävä keskustelukumppani. Hän puhui niin innostavasti kansalaisopiston merkityksestä, että Annista ja minusta tuli oitis kansalaisopiston tuntiopettajia. Niin alkoi kohdallani mieluista 37 vuoden pesti kansalaisopiston aikuisopiskelijoiden parissa.

Opettajainhuoneen pitkän pöydän ääreen istahdimme välitunneilla nauttimaan pikakahviamme ja päivittämään koulutyön värikästä kirjoa. Kahvileivät huolehdimme merkkipäiviksi ja ihan muuten vaan tietenkin itse tehden. Pientä kilpailuhenkeä siinä oli havaittavissa. Kaikki me tässä kisassa yritimme parhaamme, ja sitten tuli Alli ja voitti.

Suuren maailman tapahtumat heijastuivat tietenkin myös meidän elämäämme. Kun Helsingissä tapahtui "Vanhan valtaus" marraskuussa 1968, kuului huhuja, että kyllä Somerollakin "Vanha" vallataan. Turhaan odotimme. Ei meitä kukaan tullut valtaamaan.

Vieraiden kielten opettajilla oli Vanhalla koululla aina hyvä edustus. Sisäpiiri olikin antanut koululle modernisti nimeksi "kielilaboratorio". Ei turhaan. Ajan tullen nähtiin kielten opettajien kiiruhtavan tunteilleen omat nauhurit, telefunkit, kinalossa. Edellisenä iltana oli kotona nauhoitettu mainioita kieliradion ohjelmia. Nyt ne toivat piristystä tunnin kulkuun. Saimme kuulla aitoa kieltä, laulaa nauhojen laulajien mukana ja tutustua monipuolisiin kulttuuriohjelmiin. Aina ajankohtainen aihe oli ohjelmalla "Der grosse Einsame, Ludwig van Beethoven". Kieliradiovihot täydensivät sopivasti kuulokuvia tehtävineen.

Näin yli puolen vuosisadan takaa Vanhan koulun kuva kimmeltää jo hieman kultareunaisena. Noihin menneisiin aikoihin liittyy niin paljon lämpöä ja ystävyyttä, etteivät ne pääse unohtumaan. Seivät sortuvat, mutta niiden suojissa ovat sydämiin saaneet juurtua opit, taidot ja, uuden etsimisen mieli. Henkisenä perintönä ne antavat voimaa ja kannattelevat myös tulevia sukupolvia elämänkoulussa.

Opinsauna autuas aina! ■

MARIKA HAAPALA JA OUTI TALONEN

Antti Mäkelä muistoissamme

Lokakuun lopussa Somero-Seura sai suruviestin uutteran talkoolaisensa Antti Mäkelän poistumisesta keskuudestamme. Antti Nikolai Mäkelä syntyi 5. syyskuuta 1935 ja kuoli 26. lokakuuta, täytettyään 85 vuotta. Antin perheessä oli Liisa-vaimon lisäksi kaksi poikaa ja tytär. Hän oli kahdeksan lapsenlapsen isoisä ja ehti olla myös isoisoisä.

Antti asui Jaatilassa ja oli kyläläisten keskuudessa hyvin pidetty. Hän osasi olla myös lasten ja nuorten ystävä: kun omat lapset olivat vielä pieniä, punaiseen Miniin otettiin mukaan niin paljon lapsia kuin Kerkolanjärvelle vaan oli lähtijöitä.

Antti oli ammatiltaan maanviljelijä, mutta hän osallistui myös muiden maatilojen töihin omalla traktorillaan ja työllään. Kaikki erilaiset työt sujuivat. Naapurissaan Taka-Simolassa Antin merkitys työparina oli erityisen tärkeä. Antti tunnettiin hyvin urheilumiehenä, hän urheili itse tai avusti urheilukentällä. Pisimpään kesti lentopalloharrastus, jossa joukkueen kokoonpano pysyi samana vuosikymmeniä. Hän osallistui jumppiin ja veti useita vuosia eläkeläisten jumppaa ikätovereilleen. Hän oli myös innokas penkkiurheilija ja seurasi urheilua televisiosta loppuun asti.

Somero-Seuran puheenjohtaja Leeni Tiirakari luovutti päiväpuhoksen Antti Mäkelälle 24.3.2002. Kuva: Voitto Ollonqvist.

*Sauhutuvan pärekattotalkoot
1985. vasemmalla Antti Mäkelä.
Kuva: Voitto Ollonqvist.*

"Huomenta! Jaa mitäs siin nyt tehrään?" kuului usein leppoisasti, kun talkooväki oli kokoontunut jälleen laittamaan Somero-Seuran museoita kuntoon. Tämä Antista tuleekin mieleen useimmille hänen kanssaan yhdistyksen toiminnassa mukana olleille: Antin leppoisa ja hymyilevä olemus talkoopäivän aamuina.

Paljon ehti tapahtua Antin ollessa Somero-Seuran toiminnassa mukana: päreitä ja malkoja tehtiin usein kattoja varten, mutta kattoja tehtiin myös tuohesta ja päärakennukseen savitiiliä latoen. Lähes aina Antti oli katolla tekijöiden rivistössä. Antin erikoisuutena oli malkapuiden päitten teko. Ei taida museoalueella olla kattoa tai nurkkaa, jota Antti yhdessä muiden talkoolaisten kanssa ei olisi ollut korjaamassa.

Muitakin talkoita oli: pitäjänmakasiinien maalausta, riukuaidan tekoa, museoiden siivousta, tervasklapien tekoa ja museoesineiden keruuta. Seuran puisia rakennuksia suojattiin toukilta. Kun koulumuseo perustettiin Pajulaan ja kun museoesineistö siirrettiin sieltä koulun toiminnan päättyessä, oli Antti mukana. Ehkä suurin pro-

jekti, johon Antti osallistui, oli sauhutuvan siirto Hattulasta Jaatilaan. Rakennuksen purku ja pystytys uudelleen vaati talkooporukalta intoa ja venymistä, suunnittelua, tahtoa ja taitoa. Sauhutuvalla vietettiin juhannusviikoilla seurakunnan suviehtoo -nimisiä illanviettoja, joissa Antin tehtäväksi vakiintui päivän kestävä uunin lämmitys ja koivuvihtojen teko arpajaisvoitoksi.

Hermannin nimipäivän aikaan Antti niitti museon takapihalla osan heinistä Naticallaan, ja sitten varsinaisina niittopäivinä hän oli niittomiehenä viikatteen varressa, vaikka olisi ollut vähän keljumpykin keli. Antti oli aina valmiina lainaamaan omia työkalujaan seuran tarpeisiin traktorista lähtien. Kotiseututyöhön tuli mukaan myös tytär perheineen.

Kärilän Mäkilän mustan kauran puintiin hän osallistui myös ja siellä puintityöt jatkuivat useana kesänä Ol hollil -tapahtumissa puimakoneen syöttäjänä.

Antin koti ja lapsuudenkoti oli Jaatilan kylän keskeisellä paikalla mäen päällä oleva Mäkelän tila, jota hän remontoi ja piti kunnossa vanhaa kunnioittaen. Kotonaan

hän harrasti sukunsa juuria ja tarinoita.

Vuonna 1985 hän osallistui kalastus- ja metsästyskaskukilpailuun ja sai siinä tunnustuspalkinnon. Antin kiinnostus kotiseutuun ja hänen tekemä kotiseututyö palkittiin ensimmäisen kerran vuonna 1995, jolloin hänelle myönnettiin Somero-Seuran kunniakirja. Vuonna 2002 ahkera talkoolainen palkittiin yhdistyksen päiväpulkalla.

Somero-Seura on kiitollinen Antin kaltaisille rauhallisille ja sitkeille puurtajille, joiden ansiosta toiminta jatkuu vuodesta toiseen ja museoiden pihat sekä rakennukset pysyvät kunnossa. Somero-Seurassa jäädään kaipaamaan Anttia, sydämellistä, huumorintajuista ja luotettavaa talkoolaista. Jaatilalaiset jäävät kaipaamaan ison miehen suurta selkänojaa, ystävällistä ja auttavaista naapuria. ■

Somerniemi-Seura ry

Vuoden 2020 toimintakertomus

Vuosi 2020 on seuran 45. toimintavuosi, ja se oli hyvin hiljainen johtuen koronavirusrajoituksista.

Kesätorilla elokuussa Leo Malkki, Juhani Teräväinen, Leena Varjo ja vihannesmyyjä Ari Hietanen. Kuva Manu Kärki.

Johtokunta

Vuonna 2020 seuran johtokuntaan kuuluivat Virpi Eloranta, Pentti Harjula, Juha Wiskari, Juhani Teräväinen, Anne Pentikäinen, Marjukka Malkki, Leo Malkki ja Hanna Pukkila-Toivonen. Seuran uutena puheenjohtajana aloitti vuoden alussa Lauri Linnilä. Seuran varapuheenjohtajana toimii edelleen Virpi Eloranta ja sihteerinä Hanna Pukkila-Toivonen. Toiminnantarkastajina toimivat Teuvo Aaltonen ja Pentti Manner.

Jäsenet ja tiedottaminen

Vuoden 2020 alussa seuran jäsenmäärä oli 101. Jäsenmäärä ei

kasvanut vuoden aikana. Jäsenille lähetettiin jäsenkirjeet keväällä ja syksyllä. Tiedottamiskanavana ovat myös somerniemi.fi-nettisivut sekä seuran Facebook-sivut.

Kokoukset

Somerniemi-Seuran kevätkokous pidettiin 15.3.2020 Kesätorin Metsolassa juuri ennen koronarajoitusten asettamista. Kokouksessa olivat esillä sääntömääräiset asiat. Kokouksessa käsiteltiin edellisen vuoden toimintakertomus ja tilinpäätös, johtokunnalle myönnettiin tili- ja vastuuvapaus.

Syyskokousta siirrettiin hauman tulevaisuuteen syksyn ko-

koontumisrajoitusten vuoksi. Johtokunta on kokoontunut vuoden aikana muutamia kertoja ja yhteyttä on pidetty myös Whatsappin kautta.

Seuran järjestämät tilaisuudet

Kesätorin 33. toimintavuosi käynnistyi alkukesästä hiljaisesti. Torin ongelmaksi muodostui keväällä epäselvyys sitä koskevista viranomaisten tapahtumarajoituksista, jotka kielsivät alkukesästä yli 500 henkilön kokoontumiset. Normaalilla, vilkasta torielämää saatiin näin odottaa elokuun alkuun, kun hallitus lopulta poisti koronaviruksen leviämisen vuoksi asetettuja kokoontumisrajoituksia.

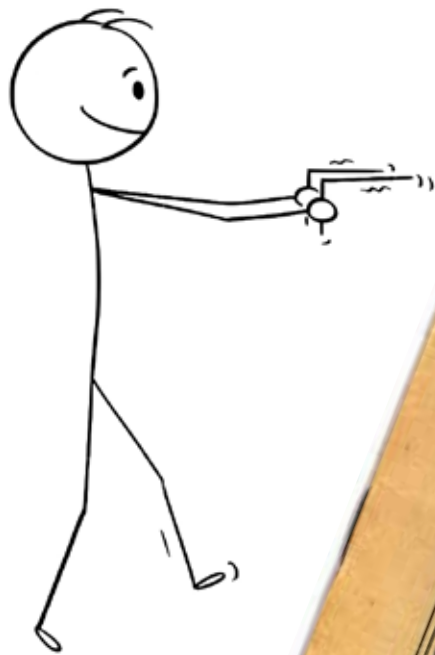
Ensimmäinen toripäivä oli lauantaina 1.8. ja viimeinen toripäivä oli 29.8.2020. Elokuun viitenä toripäivänä vierailijoita kertyi silti noin 5000.

Kesän aikana ei valittu uutta torineuvosta eikä pidetty hattupäivää, myöskään yhtään torikirkkoa ei järjestetty. Myös suunniteltu kesäretki jäi järjestämättä.

Mutta lähemme uusin voimin vuoteen 2021 ja toivottavasti selätämme tämän viruksen pian. ■

JOUNI TAMMINEN

OPAS KAIVONPAIKAN ETSIMISEEN

Vanha keino kaivonpaikan löytämiseksi on maaseudulla ollut pajunoksan käyttäminen. Tapa on ollut tunnettu myös Somerolla. Pajunoksa, taikavarpu, taipuu ihmisen kädessä alaspäin vesisuonen eli hyvän kaivonpaikan kohdalla. Kaikilla tämä ei onnistu, kaikilla pajunoksa ei toimi.

Tässä kerrotaan yhdestä asiaa koskevasta oppaasta, joka tekijänsä perusteella voidaan lukea Someron kotiseutukirjallisuuteen. Somerolaissyntyinen Väinö Hakala julkaisi vuonna 1939 pienen, 16-sivuisen vihkosien ”Pajunoksalla kaivonpaikkaa etsimään”. Esipuheessa Hakala sanoo, että kirjasen tarkoitus on harrastuksen herättäminen luonnon tutkimiseen kouluiässä. Tämä onnistuu, koska aihe on kansan keskuudessa tuttu, ja niin ollen vastakaikuinen. Koululaisten retkeilyn yhteyteen tällainen tutkistelu sopii aivan kuin itsestään.

Ensin määritellään säteilyalue. Hakala puhuu maasäteilystä. Kaikilla kappaleilla on tarkka rajoitettu vaikutusalue. Pajunoksan tulee olla henkilön kädessä tämän alueen kohdalla, ennen kuin se taipuu. Eri aineet ovat säteilyalueensa sekä voimakkuuden että laadun puolesta erilaisia, sekä positiivisia (myönteisiä) että negatiivisia (vastaisia). Positiivisen aineen alueella säteilyltään positiivisen henkilön kädessä oleva pajunoksa taipuu säteilevää ainetta kohden. Positiivisia aineita ovat metallit, vesi, pellava ja pumpuli.

Tarkemmin ei kerrota, kuka tai minkälainen ihminen on positiivinen. Todetaan, että maasäteily voi herkälle ihmiselle tuntua jopa niin voimakkaasti, että hänen on tarkoin valittava makuupaikkansa. Varsinkin reumaattinen henkilö voi jäsenissään tuntea säteilyn.

Luonnon vapaudessa olevat eläimet eivät koskaan asetu makamaan maasäteilyn vaikutusalueella.

Seuraavaksi oppaassa käsitellään ilmaisijaa. Sillä tarkoitetaan henkilön kädessä olevaa esinettä, johon säteilijä, esimerkiksi vesisuoni, vaikuttaa vetävästi silloin kun esine on säteilyalueen kohdalla. Ilmaisija voi olla jousi-ilmaisija, 60 – 80 sentin pituinen esine. Sen pitää olla sopivan joustava, jotta se säteilyalueen kohdalla taipuu. Tuore pajunoksa on tähän tarkoitukseen erinomainen, sen kyky sijaitsee kuoressa.

Ilmaisijana voi myös olla heiluri, jolla tarkoitetaan noin 20 – 30 sentin pituista langan päässä riippuvaa metalliesinettä, esimerkiksi sormusta. Säteilyalueen kohdalla heiluri alkaa liikkua. Jousi on kuitenkin kaikissa suhteissa heiluria varmempi.

Eri henkilöiden ilmaisukyvyssä voi olla suuria eroja. Joillakin ei minkäänlainen jousi tai heiluri toimi. Ilmaisukyky voi myöskin siirtyä kosketuksen kautta sellaiseen henkilöön, jolla kykyä ei muuten ole, pitämällä kädestä kiinni.

Pajunoksaa käytettäessä on pidettävä kiinni oksan latvanpuoleisesta päästä sellaisesta kohdasta, että oksa eli jousi pysyy vaakasuorassa asennossa. Näin se heikostakin vaikutuksesta helposti taipuu. Kyynärpäät on vakavuuden vuoksi paras pitää kyljissä kiinni. Sopii myöskin käyttää kaksihaaraista pajunoksaa, latvapäät käsiin. Jousi, pajunoksa ei taivu aivan heti jouduttuaan säteilyalueelle, vaan vaikutus vaatii määrätyn ajan. Tästä syystä ei pidä kulkea liian nopeasti. Myös vesisuonen etäisyys maanpinnasta, kuinka syvällä se on, voidaan suunnilleen määritellä.

Henkilön vaatetuksellakin on merkitys. Jos jalassa on villasukat tai kumiupokkaat, häiritsee

se henkilön säteilylaatua. Villa ja kumi ovat säteilyltään negatiivisia. Pumpuli- tai pellavakankainen puku on sopivin, sekä jalkoihin pumpulisukat ja nahkajalkineet.

Näin Väinö Hakalan oppaassa selostetaan kaivonpaikan etsimistä pajunoksan avulla. Hakalan teksti on kirjoitettu hyvin vakuuttavaan tyyliin, ikään kuin sillä olisi taustalla tieteellinen tieto. Todellisuudessa pajunoksalla ei ole yhteyttä hyvän kaivonpaikan löytämiseen. Asiaa on tutkittu. Kaivon paikka löytyy kokemuseräisen maaston-tuntemuksen avulla. Hyvät kaivon etsijät tietävät, mistä vettä löytyy. Pajunoksan taipumista on selitetty siten, että ihminen voi reagoida jännittämällä lihaksiaan, jolloin sormi- ja kämmenlihasten puristusliikkeet saavat varvun heilautamaan.

Kysymys on siis todella taikavarvusta. Samantapaisia konsteja on vanhalla kansalla ollut muitakin. Pannaan vaikka viinapulloon muutama ohranjyvä. Asiantuntija huomaa heti jyvien liikkeestä vesisuonen olemassaolon.

Oppaan laatija Väinö Hakala oli syntynyt vuonna 1884 Somerolla Vilukselassa ja kuoli Helsingissä 1964. Kansakoulupohjalta hän opiskeli opettajaksi, valmistui Rauman seminaarista 1906. Oltuaan jonkin aikaa opettajana eri paikkakunnilla hän toimi Helsingin kaupungin yläkansakoulun opettajana yli kolmekymmentä vuotta.

Hakala harrasti valokuvausta jo nuorena. 1900-luvun alussa hän kuvasi somerolaisia ihmisiä ja taloja, muun muassa Sillanpään meijeriä ja sen väkeä. Somero-Seuran kuva-arkistossa on hänen kuviaan, jotka hän vanhoilla päivillään lahjoitti seuralle. ■

TAPANI KIVINEN, HANNA SUUTELA, JUKKA SUUTELA,
EVA VÄLTILÄ JA MATTI VÄLTILÄ

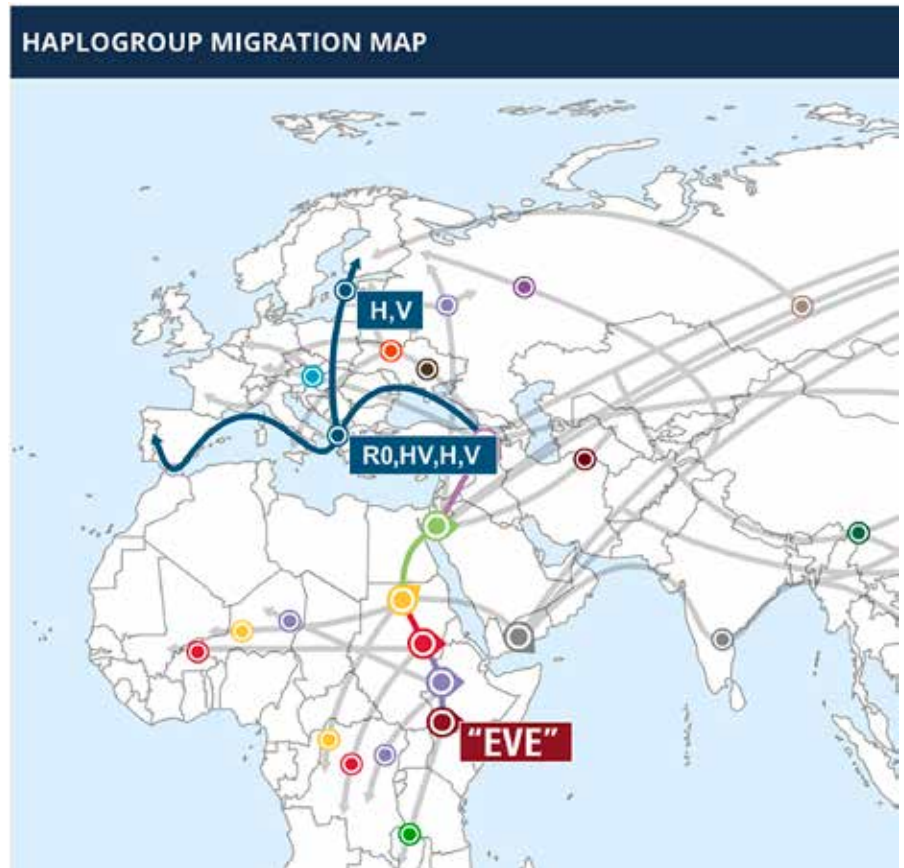
Näkökulmia Suutelan suvun historiaan

Suutelan talo Rautelan kylässä on yksi Someron vanhimpia talonpoikaistiloja. Sen tiedetään olleen samalla suvulla jo vuodesta 1539, jolloin Kustaa Vaasan ensimmäiset veroluettelot koottiin. Vanhin se ei kuitenkaan ole. Tuomistojan Rantamökkiin syyskuussa 2020 kokoontuneiden sukulaisten Eeva Välttilän, Tapani Kivisen, Jukka Suutelan, Matti Välttilän ja Hanna Suutelan isoisien isä, Vihtori Suutela, oli aikanaan kertonut perimätietona, että Someron ensimmäinen savu olisi ollut Joensuun kylän Aukustin talo. Suutelan suvun somerolaiset juuret ovat syvällä ja juontavat myös Aukustin suvusta. Ne ovat osa laajaa talonpoikaista rihmastoa, joka polveilee talosta ja kylästä toiseen.

Biokemistin koulutuksen saanut Eeva Välttilä on äitinsä Annikin kautta Suutelan sukua. Hän kiinnostui uudesta DNA-sukututkimuksesta ja teetti itselleen DNA-testin kahdessakin eri yrityksessä. ”Perinteistäkin sukututkimusta tekevät tietävät, että voimme olla useampaa eri kautta eriasteisia serkuksia keskenämme. Suomalaisen geneettinen tausta on suppea ja moniin muihin väestöihin verrattuna meillä on suhteellisen pieni määrä esivanhempia. Monissa historian dramaattisissa käännteissä merkittävä osa väestöstä on saattanut menehtyä”, kertoo Eeva Välttilä. Populaation pienentyessä historiassa alkaa näkyä sukupolvikatoa. Tällainen pullonkaula olivat esimerkiksi 1600-luvun lopun nälkävuodet, joita vielä seurasi Somerolla ankara isoviha kulkutautineen. Suutelan suvunkin juuret menevät mutkalle, kun tutkimuksessa osutaan eri teitä samoihin harvoin esivanhempiin.

Lapsi saa biologisilta vanhemmiltaan DNA:n muodossa perimän, geenit, puoliksi kummaltakin vanhemmalta satunnaisesti. Poikkeuksena tästä, Y-kromosomi periytyy vain isältä pojalle ja mitokondrio-DNA vain äidiltä lapsille. Näiden kahden poikkeuksen avulla voidaan tutkia luotettavasti suoraa isä- ja äitilinjaa aina ”Aatamiin ja Eevaan” asti. ”Vertailemalla tutkittavan DNA-näytteen kokonaisperimää voidaan taas löytää myös niin kutsuttuja etäserkkuja”, selittää Eeva Välttilä. ”Omat DNA-testini löysivät minulle noin 20 lähisukulaista, 70 vähän etäisempää sukulaista ja lähes 22 000 kaukaista etäserkkuja”, kertoo Eeva Välttilä. Löytyneet henkilöt ovat ympäri maailmaa niitä mahdollisia sukulaisia, jotka ovat teettäneet joko FamilyTreeDNA- tai myHeritageDNA-testin ja antaneet luvan

Monet suvut haluavat hyödyntää DNA-sukututkimusta selvittäessään yhteyksiä kahden sukupuun välillä on sitten kysymyksessä yhteyksien vahvistaminen tai kumoaminen. Esivanhempien kotiseutujen ja vaellusreittien selvittäminen kiinnostaa monia sukuja. DNA-testausta voidaan käyttää myös kadonneen sukulaisen tai tuntemattoman esivanhemman etsimiseen. Siksi on hyvä tietää, että kaikki testiohjelmiin osallistuneet ovat itse halunneet kasvattaa tietopankkia eikä sieltä suoraan paljastu henkilöitä, jotka eivät olisi siitä tietoisia.

yhteystietojensa julkaisemiseen testiyhtyritysten sivuille.

”Somerolta ja Rautelastakin löytyi DNA-testin tehneitä etäserkkuja. Osan tiesin toki sukulaisikseni, mutta testi paljasti uusiakin. Heidät tunsin nimeltä tai henkilökohtaisesti, mutta sukulaisuudesta en tiennyt”, kertoo Eeva Välttilä. Perinteinen sukututkimus täydennettynä DNA-testauksella hahmottaa, miten suvut ovat levittäytyneet Rautelan kylältä Somerolle ja maailmalle. Suurin osa myös Eeva Välttilän kaukaisemmista etäserkkuusumista on muualta kuin Suomesta.

”Tämän otoksen perusteella olen 70% suomalaista, 20% pohjois- ja länsieurooppalaista, 9% itäeurooppalaista ja 1% aasialaista alkuperää”, Eeva Välttilä toteaa (kuva 1.) ”Oman näytteeni analysointi mytrueancestry-testillä paljasti yhteyksiä kauas Somerolta muun muassa viikinkien ja Kievin venäläisten sivilisaatioihin.”(2,3, kuva 2.)

Sisarukset Eeva ja Matti Välttilä sekä Tapani Kivinen ja Jukka Suutela ovat keskenään serkuksia. Hanna Suutela on kaikille heistä pikkuserkku ja häneltä puuttuu oma kokemus Somerolla asumisesta kokonaan. ”Pohjois-Karjalaan asettunut isoisäni Kosti alkoi vanhetessaan muistella Someroa samaan tapaan nostalgisesti kuin karjalaiset suvut muistelevat Viipuriaan. Minä kiinnostuin sukututkimuksesta ja aloin tutkia isoisän Somero-tarinoita”, kertoo myöhemmin humanistisen tutkijakoulutuksen hankkinut Hanna Suutela. ”Isoisä lähetti minut Somerolle tapaamaan sukulaisia. Muistiinpanoni eivät ole tarkkoja, mutta ehdin kuitenkin jo 1980 haastatella useita vanhuksia, ja nimenomaan tarinathan jäivät mieleen myöhemminkin tutkittaviksi”.

Suutelan suvussa oli säilynyt tarinoita, joita Hanna Suutela on pystynyt myöhemmin ajallistamaan. Vanhin sukujuttu, jossa jopa repliikit olivat säilyneet, on Suomen sodan ajalta 1808-09. ”Someron myöhempi kirkkoherra Matias Jernvall oli syntynyt Suutelan talon poikana. Sukutarinan mukaan hän oli kevättöissä Tuomistojen pelloilla, kun hän äkkiä päättikin lähteä kävelen Turkuun papinoppiin. Härät jäivät kiinni heinäsuojan seinään. Suutelan silloinen isäntä oli ollut äkkilähdöstä pahoillaan, mutta vanhaisäntä oli tarinan mukaan sanonut, että ”Kyllä se aina kotia voi tulla, jos ei maailmalla pärjää”. Matiaksen näkee matrikkelista kirjautuneen yliopistoon keväällä 1809 ja kirkkoherra Jernvallina hän Somerolle lopulta palasi. Tapahtumaa on nyt muisteltu kolmattasataa vuotta.

Suutelan suku on kirkonkirjojenkin mukaan sukua käytännössä koko talonpoikaiselle Somerolle. ”Meidän esiäideillämme ja -isillämme on sellaisia nimiä kuin vaikkapa Knaapi, Lukumies, Klemelä, Hoppu ja Hurra”, kertoo Hanna Suutela. Samoja vanhoja sukuja on näkynyt myös Eevan DNA-tuloksissa. Tammelassa Suutelan suku liittyy yksien 1700-luvulla vietettyjen kaksoishäiden kautta Tammeliuksen ja Bucht/Ryhtä-sukuihin. ”Siinä olikin tutkijalla ensin miettimistä, kun Liisa Yrjöntytär Suutelasta meni emännäksi Tammelan Häiviän Isotaloon ja samana päivänä Isotalon isännän Liisa Yrjöntytärestä tuli Suutelan emäntä”, Hanna Suutela naurahtaa. Toisten sukututkijoiden kohtaaminen ja yhteys aktiivisiin sukuseuroihin on tuottanut paljon kirjallista materiaalia.

Suutelan suvun tarina-aarteista kiinnostavimpia jäljitettäviä on ollut yhden dominoivan piirteen,

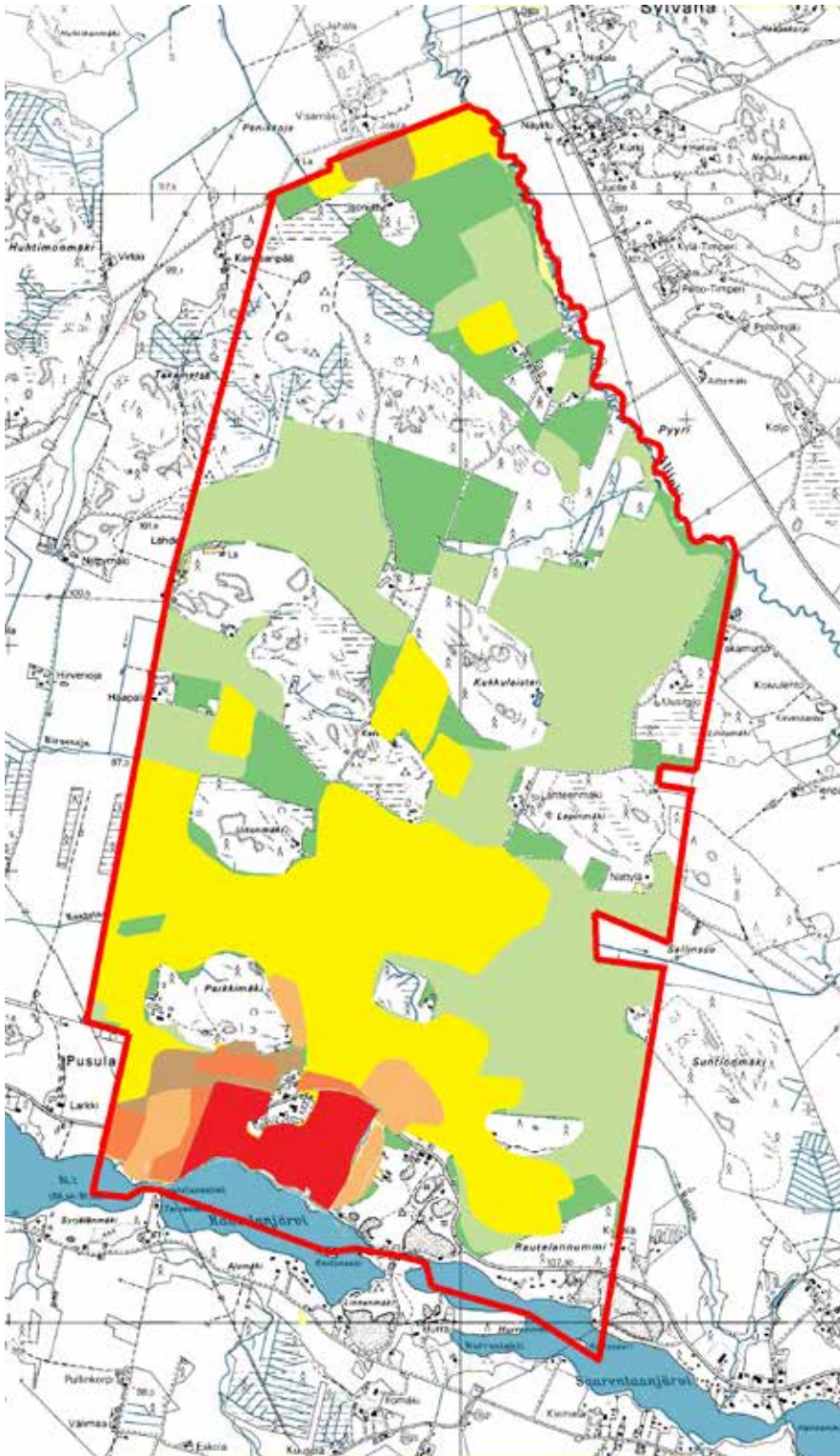
musikaalisuuden ilmeneminen historiallisessakin materiaalissa. Suvussa on aina laulettu ja soitettu, mutta 1700-luvun lopulla syntyneestä sukupolvesta tiedetään, että heitä on jo toiminut lukkareina ja kanttoreina esimerkiksi Somerolla ja Kemiössä. Tavallaan ei ollutkaan yllätys, kun aineisto paljasti Rams-tadiusten kanttorisuvun esiäidin olleen Suutelan talon tytär.

”Tehdessäni kirkonkirjojen avulla perinteistä historiallista sukututkimusta, olen ottanut tosisani vanhojen tarinoiden vihjeet”, kertoo Hanna Suutela. ”Loppujen lopuksi suvussa on aina eniten pois talosta lähteneitä ja suku on minusta kiinnostava nimenomaan sosiaalisena karttana. Erityisen kiinnostava vaihe Somerolla on Ävikin lasitehtaan kultakausi. Se vaikutti koko paikkakuntaan ja tavallisiinkin ihmisiin samaan tapaan kuin myöhemmin vaikka Nokia.”

Arkkitehti Tapani Kivinen on ollut erityisen kiinnostunut Rautelan kylän maankäytön ja maiseman muotoutumisesta vuosisatojen kuluessa. Ävikin lasitehdas valoi sadan vuoden ajan vaurautta koko Somerolle esimerkiksi siksi, että se nieli niin paljon puuta ja hiekkaa ympäristöstään. Tämä ei kuitenkaan näy suoraan vanhoissa kartoissa, joita Tapani Kivinen, äitinsä puolelta Suutela, on tutkinut.

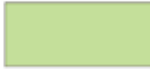
Varhaisin Rautelaa koskeva kartta on vuodelta 1640. Se kuvailee lähinnä viljeltyjen peltosarjojen sijainnin sekä symbolisesti kylätontilla olevat talot. Kartan merkitys on ollut lähinnä verotuksellinen, jotta kruunu osasi verottaa taloja niiden viljelysten perusteella. Kartan mukaan kylässä oli kolme taloa.

Ensimmäinen koko Rautelan kylää kuvaileva kartta on Kuninkaan kartasto, jota laadit-

RAUTELA

PELTOPINTA-ALAN
LAAJENTUMINEN
VANHOJEN
KARTTOJEN
MUKAAN

	1640
	1775
	1781
	1855
	1877
	1919
	NYKY- TILANNE

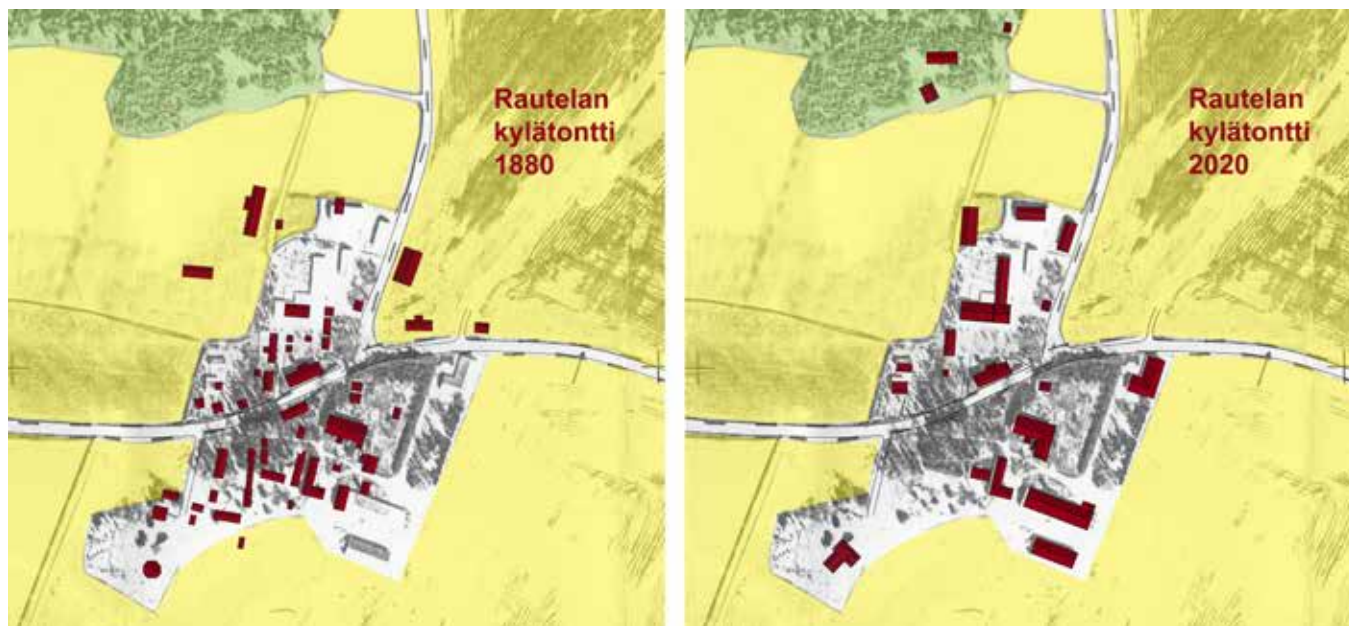
Kartta-analyysi peltopinta-alan laajentumisesta vuosisatojen kuluessa. Merkittävin laajentuma ajoittuu 1855 ja 1877 väliseen ajanjaksoon. Uusia pelloja raivattiin niityille, joilla aikaisemmin korjattiin pääasiassa vain heinää. Itsenäisyyden alkuun mennessä raivattiin runsaasti myös metsää. Kartan valkoiset alueet ovat nykyisiä metsiä, jotka sijaitsevat kallio- tai soraharjualueilla.

tiin vuosina 1775 – 1805 lähinnä Ruotsi-Suomen puolustuksellisiin tarkoituksiin. Karttojen esitystavassa painottui tie- ja vesiyhteyksien merkitys (joukkojen siirrot ja ryhmitykset), kylät ja talot (majoitus, muonitus) sekä maaston muodot ja peitteisyys (suoautuminen, ma-

joitus, taisteluun ryhtymminen). ”Kuninkaan kartassa Rautelaa hallitsevat Härkätien linjaus, vanha kylätontti ja sen eteläpuolella olevat viljeltyt pellot. Muu osa laajasta maarekisterikylästä on metsää ja luonnon niittyä. Kalliokumpareet ja soraharjut on selvästi osoitettu.

Viljeltyjä pelloja oli laajalti vesistön rantavyöhykkeillä”, kertoo Tapani Kivinen.

”Isojakotoimitukset aloitettiin Somerolla 1700-luvun loppupuolella. Ennen isojakoa pellot oli sarkajaettu talojen kesken, mutta metsät ja niityt olivat yhteisö-

Rautelassa oli lehmii melkein joka talossa aina 1960-luvulle saakka. Sitten tuli ”lehmien tapporaha” voivuoren pienentämiseksi ja lehmät hävisivät. Tilalle tuli sikatalous. Nyttemmin Rautelan kylätontilla on vain kasvinviljelytiloja. Muualla Rautelan kylässä on yksi sikatila ja kaksi kanalaa. Pääosa perinteisistä heinäladoista hävisi 1960- ja 70-luvuilla. Tuotantorakenteen muutoksen ja koneistuksen tehostumisen myötä rakennuksia on jäänyt vajaakäytölle tai kokonaan tyhjiksi. Tämä kehitys tulee jatkumaan.

tuksessa. Rautelaa koskeva isojakokartta on laadittu 1781 ja se käsittää koko kyläalueen. Yhteisomistuksessa olleet metsät ja niityt sekä myös soraharjut jaettiin alkutalojen kesken mahdollisimman tasapuolisesti. Isojaossa syntyi nykyinen tilusjako, joka on ollut pohjana myöhemmille kiinteistöjaoille. Isojakokartan mukaan Rautelassa oli viisi taloa: Suutela, Iso-Tuomola, Vähä-Tuomola, Heikkilä ja Uusi-Heikkilä”, luettelee Tapani Kivinen. Hän kuvaa, miten viljelty pelto olivat jo laajentuneet kylätontin länsi-, itä- ja pohjoispuolelle, mutta valtaosa koko kyläalueesta oli edelleen niittymäistä maisemaa, jossa laidunnettiin lehmii ja korjattiin talven heinäsatoa. Metsäalueita kaskettiin yleisesti, mikä teki niistä ensin savuavia raiskioita ja lopulta umpeen kasvavia ahoja. ”Selkeä viljelysten laajentuminen näkyy vuosien 1855 ja 1877 välisissä venäläisissä topografikartoissa. Syynä peltoviljelysten laajentumiselle oli

yhtäältä nälkävuosien osoittama tarve ruoantuotannon tehostamiseen ja toisaalta karjatalouden nousukausi”, Tapani Kivinen pohtii.

Isojaon yhtenä ajatuksena oli tilakeskusten siirtyminen tilustensa keskelle osana viljelyn tehostamista. ”Rautelan eri taloissa asuvat perheet olivat isojaon alkaessa myös sukua keskenään, kuten tavanomaista oli”, täydentää Hanna Suutela. ”Isojakoon asti kylä oli tavallaan pienin sosiaalinen yksikkö perheen tai suvun sijaan.” Muutos tapahtui hitaasti. Tapani Kivisen mukaan tiivis ryhmäkylä muuttui Rautelassakin vasta 1900-luvun alussa, kun Vähä-Tuomolan ja Heikkilän talot muuttivat uuteen asemaan lähemmäs peltolohkojansa. Vanhalle kylätontille jäivät vain Suutelan ja Iso-Tuomolan tilakeskukset. ”Vuonna 1919 Rautelassa tehtiin tilusjärjestelyjä eli uusjako, jonka perusteella laaditussa kartassa peltoalueet olivat edelleen laajentuneet 1877 tilan-

teesta. Itsenäisyyden alussa Rautelan viljelymaisema oli saavuttanut lähes kokonaan sen muodon, mikä vallitsee nykyäänkin. Sadassa vuodessa on tapahtunut pääasiassa vain pieniä lisäalojen raivauksia”, Kivinen toteaa.

Rautelan kylätontin rakennuskannasta saa yksityiskohtaisen kuvan vasta vuoden 1919 uusjakokartasta. Se on yhteneväinen Jukka Suutelan isän, Eero Suutelan, 1950-luvulla laatiman kylätontin analyysikartan kanssa. Siinä Rautelan rakennuskanta on kuvattu 1880-luvun tilanteessa. Eero Suutela oli käyttänyt piirtämisessä hyväkseen vanhojen kyläläisten muistikuvia. Arkkitehti Tapani Kivinen pitääkin enonsa Eero Suutelan analyysikarttaa varsin seikkaperäisenä, sillä jokaisen rakennuksen huonejako ja huoneiden käyttötarkoitus on esitetty. ”Yleishavaintona Rautelan rakennuskannasta voidaan sanoa, että rakennettu ympäristö on jat-

1800-luvulla Suutelan pelloilla uurastivat vetohärät Punia, Kytä, Rusko ja Vilko. Kuvassa Tuomistojan nykyaikaiset härät lähdössä kevätkylvölle.

Jukka vie äidille puita. Kun kuvassa näkyvä kivinavetta purettiin vuonna 1965, hävisi hevosen talli ja lehmien pidosta luovuttiin. Soran myynnillä tienatuilla ja velkarahoilla rakennettiin samalle paikalle ensimmäinen sikalarakennus ja varastolato. Vanhan kivinavetan kivet jäivät uuden sikalan kivijalaksi ja betonilattian alle perustukseksi.

kuvassa muutoksessa, tosin se on hidasta. 140 vuotta sitten kylätontilla oli 52 eri rakennusta. Tänään noista vanhoista on jäljellä vain 6 kappaletta. Vastaavasti Rautelaan

on kohonnut uudempia ja isompia tuotantorakennuksia tuotantorakenteen muutoksen myötä. Tällä hetkellä kylätontilla on 18 rakennusta, joista kolme asuinrakennus-

ta”, Kivinen toteaa. Maanviljelyyn sidoksissa olevan rakennuskannan lisäksi Rautelaan on syntynyt myös mittava teollinen infrastruktuuri eli HB-betonin tuotantoalue.

Maatalouden koneellistumisessa Rautela on ollut Someron eturivin kylä. Vihtori Suutela hankki kylän ensimmäisen rauta-auran 1870. Iso-Tuomolan tila hankki kylän ensimmäisen niittokoneen 1888 ja Suutela 1890. Someron ensimmäinen traktori hankittiin Åvikin kartanoon 1918 ja Vihtori Knaapi (Iso-Tuomola) hankki sellaisen heti perään 1921. Viimeisin vuosisata on nähnyt kiivaamman muutoksen kuin yksikään aikaisempi vaihe historiassa yhtäältä koneellistumisen ja toisaalta kaupungistumisen takia. Tilojen koko vaihtelee historian kulussa ja kun ammatit ovat vapautuneet, eivät kaikki sukulaiset enää jää saman ammattiryhmän piiriin kuten vanhoina aikoina.

Konediplomi-insinööri Jukka Suutela on kiinnostanut kirjata muistiin maatalouden koneellistumiseen liittyviä muistoja suvun vaiheissa. Ennen muistettiin nimeltä vetohärät kuten Mikko Yrjönpoika Suutelan perukirjassa vuonna 1835 mainitut Punia, Kytä, Valkia ja Stiernike. Myöhempien sukupolvien muistiin ovat jääneet maatalouskoneet. ”Maatalouden koneellistuminen edistyi Raute-lassakin etenkin 1960-luvulla, kun traktorilla hinattava Aron-puimuri korvattiin Massey Harris-säkki-puimurilla ja myöhemmin Sampo 10, 20 ja 30 säiliöpuimureilla. Kyllä se olikin kovaa hommaa, kun puimurin säkityslavalla täysiä säkkejä vaihdettiin tyhjiin”, pikkupoikana hommaa katsellut Jukka Suutela muistelee. Sen jälkeen säkit piti nostella kärryille ja kuljettaa viljankuivuriin, missä kuumaa ilmaa puhaltava reikätorvi

laitettiin säkin sisään. Työ helpottui huomattavasti, kun säiliöpuimurista vilja siirtyy ruuvilla peräkärryille ja kuivurissa elevaattorilla öljyllä lämpiävän säiliökuivurin sisuksiin ja kuivumisen jälkeen siiloihin. ”Harmaa Ferguson (28 hv) ja Zetor 25K (26 hv) traktorit korvautuivat Ford Power Majorilla (52 hv) ja Massey Ferguson MF 65 (58 hv) ja myöhemmin MF 178 (78 hv) malleilla 1960-luvun kuluessa. Kun ostettiin uusi tehokkaampi traktori, vanha jätettiin kevyempiin töihin kuten peräkärryjä vetämään, sirkkeliä pyörittämään, heinää leikkaamaan, rikkaruohoja ruiskuttamaan tai jyriä vetämään”, kertoo Jukka Suutela.

Vanha kyläkulttuuri ei ollut kokonaan kadonnut vielä serkusten lapsuudessa. ”Yhteisiä koneita käytettiin 1950-luvulla ja vielä 1970-luvullakin Suutelan ja Tuomistojan Välttilän kesken, ja töissä autettiin toinen toisiamme. Vaihdamatalous oli voimissaan suvun kesken ja koko kylässä muutenkin. Isäni Eero Suutela kävi puimassa Seppäsen Ilmarin viljat ja Ilmari kävi pöyhimässä ja paalaamassa Suutelan heinät”, Jukka Suutela kertoo.

”Vuonna 1962 oli hyvin märkä syksy. Muistan, kun Suutelan Majuri eli Fordson Major veti Nokka-pellossa auroja ja Tuomistojan Taavetti eli David Brown Implematic veti Majuria ketjun nokassa. Lapsityövoiman käyttö oli maatalouden perhepiireissä tavallista. Alle kouluikäisinä aloitettiin puiden sirkelöinti, klapien heitto liiteriin ja puiden tuonti käsikärryllä tai vesikelkalla tupaan. Noin kymmenvuotiaana pääsi tyhjentämään kanalaa peräkärryille ja heittelemään lannat pellolle. Heinätoissa kannettiin seipäitä, kun isä Eero tai isovelji Kalle seivästivät kangella ja myöhemmin kairalla.

Heiniä haravoitiin, laitettiin seipäille ja kuivaamisen jälkeen vietiin Hely-hevosien kanssa latoon. Hevosta käytettiin heinätoissa vielä 1950- ja 1960-luvun vaihteessa paljon kevätpellon jyräämisessä ja heinätoissa sekä talven metsätöissä”, muistelee Jukka Suutela.

”Suuri ponnistus Rautelassa 1960-luvulla oli peltojen salaojitus, jota peltolohko kerrallaan puurettiin joka kesä. Salaojitus on sen jälkeen mahdollistanut entistä suurempien koneiden käytön. Ennen pelto-ojien varsilla kukkivat monet kasvit ja ojanvarret estivät ehkä paremmin ravinteiden valumisen vesistöihin”, pohtii Jukka Suutela. Suutelassa salaojitettiin ensin Järvipelto, sitten Tupakkipelto, Laurinpelto, Pajapelto, Nokkapelto, Lammi, Märkäkytö, Kuivakytö ja Uusniitty.

Peltojen nimistö on ikivanhaa. Tupakkipelto mainitaan ainakin 1800-luvun perunkirjoissa, Pajapelto kielinee Rautelassa sijainneen joskus pajan. Vastikään käydyssä keskustelussa sukulaiset yhdistivät tietojaan oivaltaen, että Rautelan paikannimet Laurinpelto ja Laurinlähde saattavat viitata sotilastorppaan numero 114, joka ilmeisesti sijaitsi nykyisen Suutelan mailla. Ruotsinvallan aikana talonpoikaistalot oli nimittäin jaettu ruotuihin, joiden kuului ylläpitää ruotuväkeä, eli Ruotsin armeijaa. Rusthollit, kuten Rautelan Iso-Tuomola eli Knaapi, ylläpitivät ratsukon ja raukuunantorpan, mutta Heikkilän ja Suutelan talot varustivat yhdessä Rautelan ruotusotilastorpan eli ne asuttivat jalkaväen sotilaan, jolle kuului torppa ja pelto. ”Torpan ensimmäinen asukas oli ruotsiksi kirjoitettujen kirkonkirjojen mukaan Lars Bertilsson, joka vuonna 1700 vihittiin paikallisen tytön, Walburg Mattsdotterin kanssa”, kertoo Hanna Suutela. ”Sotamies

Lars itse ei ollut ainakaan Rautelasta kotoisin, sillä hänen nimensä on suvun nimiin verrattuna vieras. Pysyvä muisto hänestä kuitenkin on jäänyt karttoihin.”

Serkusten lapsuudessa kesä- ja joulujuhlia vietettiin vuoroin Suutelassa, Tuomistojalla ja Nurmijärvellä Hilka ja Matti Kivisen vieraina. Hyvin ovat jääneet mieleen erityisesti rekikydyt Tuomistojalle suvun joulupäivällisille. Serkkuparvi oli suuri ja kyläily hauskaa ja vilkasta. Nytemmin Suutelan suvun yhteinen kiinnostus juuriaan kohtaan on tuottanut hauskoja keskusteluja ja paljon uuttakin tietoa nimenomaan yhdistämällä useita eri lähestymistapoja; historiallisen sukututkimuksen, DNA-analyysin, maiseman ja rakennuskannan analyysit ja sukuun liittyvän maataloushistoriallisen näkökulman. Ennen kaikkea se on kuitenkin tuottanut aktiivisen facebook-yhteisön ”Me Suutelat” ja tehnyt etäisemmistäkin sukulaisista tuttuja ja ystäviä keskenään. ■

SOMERON HINAUS

Heikki Uutela
0440 311 301
Luhtatie 7, Somero

24h

Hyvää Joulua ja Onnekasta Vuotta!

Mäkilän Traktorimuseo

Käriläntie 10, Somero
p. (02) 7481 137, 040 724 0044

OMA
NUOHOOJA

Tmi Pertti K. Mikkonen

Puh. 0400 823 139
Helsingintie 398, 31400 Somero
pietu.mikkonen@gmail.com
Hormistosaneeraus ja IV-puhdistus
Kattoturvatuotteet

Envor,
Luotettava jätehuollon
kumppanisi

Meiltä saat

- Jäteastioiden tyhjennykset
- Jätteen kuljetukset
- Vaihtolavapalvelut
- Lokakaivojen tyhjennykset
- Viemärien aukaisut

Sp-Isännöintipalvelut Oy

www.envor.fi

EnvorGroup

MMM
MAANRAKENNUSLIKE
MARKKU MALIN

puh. 0400 5368 00

maanrakennusmalin@gmail.com
maanrakennusmalin.com

- Sora ja mursketoimitukset
- Vaihtolavat ja jätekuljetukset
- Piharakentaminen
- Purku-urakat

*Hyvää joulua
ja onnellista
uuttavuotta!*

Jo yli 40 vuotta

**KAIKKI MAANRAKENNUSALAN
TYÖT ALUSTA LOPPUUN.**

Käy tutustumassa:

www.someroseura.fi

www.facebook.com/someroseura

www.somerniemi.fi

www.facebook.com/SomerniemiSeura

KALEVI SAHLSTRÖM

SOTAMUISTO

Venäläisten suurhyökkäyksen aikana 4.7.1944 olin Viipurinlahden Esisaarella, jonne joukkueemme oli moottoriveneellä kuljetettu estämään vihollisen hyökkäystä saarille. En muista, missä vietin yön, mutta aamulla miehiä alkoi kerääntyä metsän reunaan. Vihollinen ampui saareen tykistöllä. Yksi ammus räjähti melko lähelläni ja heti totesin kipua oikeassa käsivarressani, josta vuosi verta. Joukkueenjohtaja näki verta vuotavan käteni ja kehotti lähtemään rantaan, jossa jo oli useita vaikeasti haavoittuneita sotilaita. Hetken kuluttua paikalle saapui vene ja pääsin veneen perälaudan päälle kyytiin.

Noin kilometrin soutumatkan jälkeen vene pääsi mantereen puolelle. Poistuin veneestä ja se jatkoi matkaa. Rannassa lähdin kävelemään polkua pitkin yksin. Noin 100 metriä käveltyäni pelästyin. Näin tien varressa kolme pinoa alastomia ruumiita.

Kasat olivat noin kaksi metriä tien reunasta ja kaikkien raajat olivat tielle päin. Pienemmässä kasassa oli kymmenkunta kuollutta ja suuremmassa, pari metriä korkeassa läjässä 40–50 ruumista. Muistan, että minulta pääsi itku ja muistan

hetken, kun katsoin kädet ristissä taivaaseen ja hämmästelín, miksi minä en ollut tuossa kasassa.

Muutaman kymmenen metrin päässä oli rakennus, jonne astuin sisälle. Huoneessa ei ollut huonekaluja. Totesin, että lattialle oli kannettu haavoittuneita sotilaita, joiden päät olivat seinään päin ja jalat kohti huoneen keskiosaa. Kaikilla oli yllään veren ja lian peittämä armeijan vaatetus. Kaikkien kasvot olivat veren peitossa eikä ketään voinut tunnistaa.

Huoneessa oli hiljaista, kuului vain itkua. Olin nukkunut oven lähellä ja heräsin, kun huoneeseen astui kaksi siviilipukuista miestä. Miehet kävelivät huoneen perällä nukkuvan sotilaan luokse. Kuulin hiljaista keskustelua. Sotilas pyysi, että hänen elämänsä viimeisistä hetkistä kirjoitetaan hänen äidilleen. Tämän jälkeen hän ei enää puhunut.

Toinen huoneeseen tullut siviilimies oli lääkäri. Kun hän apulaisensa kanssa tuli seuraavan haavoittuneen kohdalle, he päättivät viedä tämän ulos.

Seuraava sotilas sai lääkäriltä masentavan päätöksen, että auttaa ei voida. Niinpä mies pyysi pappia luokseen saadakseen apua hengelliseen hätäänsä.

Sitten lääkäri tuli minun luokseni. Kerroin hänelle sirpaleen osuneen käteeni. Lääkäri kehotti minua odottamaan kuljetusta sairaalaan. Meitä oli viisi miestä menossa sairaalaan, kaikilla runsaasti siteitä estämässä verenvuotoa. Meidät kuljetettiin hevoskärryillä Vierumäen sotilassairaalaan. Minun sirpalevammaani hoidettiin kaksi viikkoa ja sen jälkeen lääkäri kertoi, että sirpale koteloituu lihakseen ja kirjoitti kahden viikon toipumisloman.

Palasin takaisin joukko-osastoon Ilomantsiin, jossa vielä osallistuin taisteluun. Siellä saimme tiedon, että taistelu on lopetettava kello 11.00. Oli tullut rauha.

Viime vuonna, siis vuonna 2019, minua alkoivat vaivata painajaisunet. Usein heräsin unesta itkien, kun vaikeasti haavoittunut mies huoneen lattialla pyysi, että lääkäri kirjoittaisi hänen äidilleen.

Ajatuksiini on myös palautunut Selma-äitini minulle sodan aikana kirjoittama kirje. Siinä äiti kertoo rukoilevansa minulle Jumalan suojelusta, koska olen hänelle Jumalan lahja.

Jumalan näkymätön käsi on ohjannut minua koko elämäni ajan. ■

Ota yhteyttä ja seuraa

@someroseura

www.someroseura.fi

info@someroseura.fi

Hyvää Joulua!

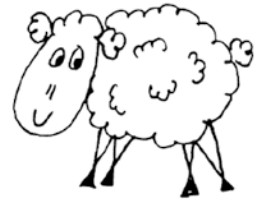
Urpolan tilapuoti

Sari Witka

Isoniituntie 518 Pitkäjärvi

p. 040 0877 992

www.urpolantila.fi

**HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA!**

TILITOIMISTO

LYYTIKKÄ

Rengastie 1 SOMERO

Puh. 748 6472

Puh. 040 7486 472

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!*

Tilitoimisto Merja Oras

Joensuuntie 29 A, 31400 Somero

Puh. 044 308 1680

merja.oras@seutuposti.fi

*Rauhallista Joulua ja
hyvää Uutta Vuotta*

Huolto-Osa
somer

puh. 0400 327 870

**HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA!**

KONEHUOLTO ARTO UOTILA

Rauhallista joulua!

SÄLEKARIN
Kirjapaino Oy

www.salekarinkirjapaino.fi

TAUNO ÄIJÄLÄ

Kaija Aarikka muistoissamme

”Nyt lähdetään tanssimaan”, sanoi rotevanoloinen isäntämies pitkähiuksiselle daamille Nuutti-tansseissa Somerolla 1980-luvulla.

Daami yritti selittää, että hän on mies. Tanssikavaljeeri totesi lyhyesti, ”ei haittaa”. Pitkähiuksinen daami oli Kansallisoopperan päälavastaja, taitelijaprofessori Seppo Nurmi-maa. Olimme Kaija Aarikan järjestämällä Nuutti-retkellä Somerolla. Pukeutuminen oli luonnollisesti päivään sopivaa, Nurmimaalla oli päässään oopperasta lainattu peruukki. Minut sieppasi kainaloonsa pilkkihaalariin pukeutunut isäntä ja vei katsomaan halkopinojen puiden ladontaa. Hän oli tunnistanut minut samaksi mieheksi, joka 60-luvulla Farma-maatalousnäyttelyn tiedottajana kävi esittelemässä isännille rakolattiaparsipihattoja. Pakkasta oli runsaat 30 astetta. Kylmyys ei haitannut tunnelmaa Kaijan ystävien täyttämässä pikkubussissa. Vain auton polttoaineen mahdollinen jäätyminen jännitti.

Retken ensimmäinen kohde oli Seeterin kartano. Riitta ja Jussi Torkkomäen tarjoama lounas kirvoitti ensimmäiset laulut, tanssitiinkin. Aarikan Erkki muisteli jäl-

keenpäin, että taisi joulukuusikin kaatua. Nuutti-tansseissa oli illalla perinteinen maaseututanssien railakas tunnelma. Siinä oli helsinkiläisillä vierailla ihmettelemistä.

Tutustuimme vaimoni kanssa Kaija Aarikkaan 80-luvun alkupuolella Laila ja Heikki Hietamiehen järjestämällä uudenvuoden vastaanotolla. Tuona iltana syntyi yksi Kaijan lukuisista ystäväpiireistä. Rouvien kesken sovittiin nopeasti uudesta tapaamisesta. Tähän ryhmään kuuluivat aluksi Kaijan lisäksi Laila Hietamies (nykyisin Laila Hirvisaari), Sesse Koivisto, Salme Saure, Teresia Salmimies ja Katja Äijälä. Ryhmä laajeni vuosien mittaan. Meidät, autonkuljettajat, hyväksyttiin tapaamisiin aika ajoin.

Kaija Aarikalle Somero oli rakas kotiseutu, jota hän mielellään esitteli ystävilleen. Minulle Somero oli jo ennalta tuttu. Enollani, Unto Virralla, oli Someron keskustassa autokorjaamo. Lapsuudessani vierailtiin enon luona vähintään kerran vuodessa. Siteet Hämeeseen olivat muutoinkin vahvoja. Isovanhempani olivat lähtöisin Urjalasta, Ypjäältä ja Tammelasta. Kun vuonna 1981 haimme kesäpaikkaa, niin päädyimme Nummi-Pusulan Lepäkorpeen vanhalle maatilalle. Itse asiassa meiltä on Someron rajalle vain pari kilometriä. Somero on edelleenkin kauppakeskuksemme. Aarikoiden kesäpaikka Arimaalla

on sekin lähellä, vain 14 kilometrin päässä.

Kävimme Katjan kanssa Kaijan johdolla Somerolla muun muassa kartanokierroksella useissa Someron kartanoissa. Kierroksen kohokohta oli luonnollisesti käynti Kaijan synnyinkodissa, Jurvalan kartanossa. Vitaleilla tutustuttiin Liisan ja Väinön tarjoamaan kaljaveliin ja heidän hersyvään huumoriinsa sekä Liisan hopeakoruihin. Somerniemen kesätori avattiin 33 vuotta sitten. Toripäivästä tuli meille vakituinen ystävien tapaisa aika ja -paikka. Meistä tuli Kaijan kanssa torineuvoksiakin.

Kivenkolo, Aarikoiden kesämaailma, tuli tutuksi. Kaija järjesti vähintään kerran kesässä suuren tapahtuman. Olemme olleet esimerkiksi juhannusjuhlissa, uuden talon Herrankukkaron, kodin siunaustilaisuudessa, metsäkirkossa ja rapujuhliissa. Aina oli paikalla kymmeniä Kaijan ystäviä sekä Somerolta että muualta Suomesta. Tähän joukkoon kuului runsaasti esittäviä taiteilijoita, joten tarjolla oli korkeatasoisia taide-elämyksiä. Someron historia avautui jännittävällä tavalla filosofian tohtori Tapio Horilan värikkäissä puheenvuoroissa Kivenkolon juhlissa. Horila oli ollut Kaijan opettaja.

Kaija ja Katja kävivät usein, kuten he sanoivat, ”romunkeruumatkoilla”. He vierailivat vanhojen

Tauno Äijälä, Kaija Aarikka ja Katja Äijälä heinäkuussa 1996. Kuva: Kaija Aarikan albumi.

tavaroiden kaupoissa esimerkiksi Salossa ja Turussa. Aarikan kesämaan kaikkien kolmen rakennuksen kalustus on tulosta Kaijan keräilyretkistä ja Somerniemen kesätorilta. Jäin kerran saunanlämmittäjäksi Kivenkoloon, kun rouvat lähtivät retkilleen. Aika pian tuli puhelu Salosta. Auto oli jo täynnä tavaraa, voisinko tulla hakemaan ne pois. Hain tavarat ja aloitin saunan lämmityksen. Kohta tuli savua ovista ja ikkunoista. Ei naurattanut. Kesti iät ja ajat, että keksin aitokiukaassa olevan ”limpun”, joka piti myös pellien lisäksi avata. En ollut aikaisemmin ollut moisen kiukaan kanssa tekemisissä, vaikka meillä on kesäpaikassa myös puulämmitteinen kiuas. No, edessä oli hirmuinen tuuletus ja saunan pesu viimeistä pintaa myöden.

Minusta tuli Tuupovaarassa Aarikan ”vävy”. Olimme neljästään Kaijan ja Erkin kanssa retkellä itäisessä Suomessa ja päädyimme taidemaalari Maila Ponkkosen vieraiksi Tuupovaaraan. Kävimme siellä myös kesäteatterissa. Katsoon noustessamme joku sanoi kovaan ääneen, että tuossa menee Kaija Aarikka ja hänen tyttärensä. Kaija nieleskeli hetken. Tästä kuitenkin riemastuneena Kaija alkoi kutsua minua Aarikan vävyksi. Tyttäret eivät tuolloin vielä olleet naimisissa. Kaija käytti tätä vävy-nimikettä todella joustavasti. Kerran yksi yhteinen tuttu tuli ihmettelemään, että hän ei ole tiennytkään minun olevan Aarikan vävy. Kaija nimesi myös vaimoni statuksen uudestaan. Hänestä tuli Kaijan sisar.

Maila pyysi minua lämmittämään saunan illaksi. Samalla hän valitti, että se lämpiää huonosti. En ihmetellyt asiaa, kun avasin saunan pesän. Pesä oli enemmän kuin puolillaan tuhkaa. Olen yrittänyt

omalle jälkipolvelleeni muistuttaa, että puulämmitteiset uunit vaativat myös tuhkan tyhjentämisen.

Nuorin tyttäreemme, Päivi, oli useimmiten mukana Kivenkolossa. Kerran hän jäi sinne hoitoon Savonlinnan matkamme ajaksi. Hoitajana oli Kaijan lisäksi grande dame, teatterineuvos Sylvi Salonen. Sylvin puhaltaessa henkeä noustuaan rannasta taloon, oli Päivi tarjonnut astmapiippuaan: puhalla tästä, se auttaa.

Matkustelimme Kaijan kanssa myös Suomen ulkopuolella. Kävimme laivamatkalla Laatokan Valamossa, Pietarissa ja aurinkoretellä Malesiassa.

Työasioissakin olimme Kaijan ja Erkin kanssa tekemisissä. Silloinen Mainos-TV tilasi Aarikalta erilaisia puusta valmistettuja taide-esineitä käytettäväksi sidoryhmätapaamisissa. Erityisesti Japanissa Aarikan puutaide herätti suurta ihastusta. Pässi oli tietysti yli kaikkien muiden, mutta se vaati etukäteistyötä. Oli selvítettävä, miten asianomaisen maan kulttuuri suhtautuu pässiin. Kävimme yhdessä usein myös Ilmajoen Musiikkijuhlilla. Tuloksena Kaija suunnitteli suuren puisen seinäreliäfin, jossa Alajoen uoma kulkee läpi lakeuden. Lisäksi hän suunnitteli juhliille puisen Jaakko Ilkka-veistoksen käytettäväksi tunnustuspalkintona.

Aarikka oli kerran alibina, kun minua huijattiin. Olin ollut Mainos-TV:ssä (silloin jo pelkkä MTV) 30 vuotta ja työtoverit olivat salaa järjestäneet tapahtuman kunniaksi tempauksen. Aarikka oli huudettu apuun sepittämällä kutsu Aarikalle rapujuhliin. Kun työtoverit tulivat hakemaan minua suunnittelemaansa ohjelmaan, asetuin tiukkaan jarrutusasetoon. En voi lähteä, minun pitää olla parin tunnin päästä Aarikalla. Lupasivat,

että ehdin kyllä. Jonkin ajan kuluttua selvisi, että minua oli huijattu rapujuhlaakutsulla.

Kaijan juhlat olivat aina näyttäviä, mutta eivät suurellisia. Ne olivat maanläheisiä, tarjoilu selkeää ja konstailematonta. Näyttävyyttä rakentui Kaijan persoonasta. Hänen loppumaton energiansa yhdistettynä suomalaisesta luonnosta ammentavaan luovuuteen sekä perusmyönteisyys oli yhdistelmä, joka välittyi juhlavieraisiin. Iloisuus ja välittömyys tarttui. Olemme olleet kiitollisia ja etuoikeutettuja, että saimme kuulua Kaijan laajaan ystäväpiiriin. ■

*Hyvää Joulua ja
Onnellista
Uutta Vuotta!*

*Kiinteistöhoito
Talikka Ky*

*J. Talikka
Ky*

Sydämellinen kiitos kuluneesta vuodesta!

Hyvää Joulun Aikaa ja
Onnellista Uutta Vuotta!

*Härkälän kartan
Soili ja Raino*

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!*

Shell Somero
Autopalvelu Lemberg Oy

Joensuuntie 3, (02) 748 5821

*Rauhallista ja rentouttavaa
Joulun aikaa*

FYSIOTERAPIA-, HIERONTA- JA LIIKUNTAPALVELUT

Someron Fysioterapia
puh. (02) 748 7047
www.someronfysioterapia.fi

SomerKunto
puh. 040 751 7569
www.somerkunto.fi

Joensuuntie 36, 31400 Somero

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!*

Autokorjaamo- ja maalaamo

Ilpo Lemberg Ky

Kulmatie 5, (02) 748 5395

ESAKALLIO
SOMERO

Suomirokista oopperaan-
tanssista teatteriin

VIIHDEKESKUS

Tule valmiiseen pöytään tai
luo oma tapahtumasi

www.esakallio.fi

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!*

Café Rose

P. 748 6688, Somero

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!*

Hautakivihuolto

HELLSTEN ay

Pappilantie 30, Puh. 040 022 4339

Parhaat kinkut Somerolta

**SOMERON
LIHASAVUSTAMO**

Lummetie 2, 31400 Somero
p. 02 - 748 6655
www.someronpalvi.fi

REIJO SILTASAARI

Riitti silloin hommia jokaiselle, 50-luvulla

Sokerijuurikaspelloilta salaojien kimppuun

Mesodanjälkeiset nuoret saimme nauttia ainakin töiden riittämisestä, jos ei paljon muuta ollutkaan. Pienessäkin maapaikassa työllistyi oma jälkikasvu. Mökkiläisten nuorille löytyivät ensimmäiset tienestit usein kotikylän taloista. Kaikki työ oli niin käsin tehtävää, että niitä käsiä tarvittiin. Oli töitä, joita ei nykynuorille ole tarjolla. Tuskin edes kelpaisikaan? Itse olin monena kesänä ollut mukana niin heinäpellolla, viljankorjuussa kuin perunannostossa. Milloin ”päiväläisenä” Viljo-enoni luona Ollilan Myllykulmalla tai perhetalkoissa kummieni tykönä kotikylämme Laurenilla.

Ihan oikean palkkatyön maakuun pääsin 13-vuotiaana Rautelan Mäkinielessä. Sokerijuurikkaan harvennus oli ikäisilleni sopivaa hommaa. Alussa Saka-

ri-isäntä näytti pellon, toi kuokat ja opasti miten harvennus tehdään. Kumarassa, kyykyssä tai polvillaan sai ”nöyrytyä” työnsä edessä. Sarat ja rivit olivat pitkiä, aurinko paistoi kuumasti. Eikä se työ miltään herkulta maistunut. Tuli kuitenkin ensimmäiset itse tienatut rahat. Kaverini Alpo ja Aulis tienasivat rahaa TUL:n liittouhla varten. Minä muistan ostaneeni elämäni ensimmäiset piikkarit, varmaan jotain vaatettakin.

Kesällä -55, kun olin täyttänyt 14 vuotta, pääsin ihan miesten töihin Someron sahalle, isän perässä. Ensimmäisen työpäiväni kyllä muistan ikäni. Aamuisin aloitettiin Turun satamaan vietävien autokuormien lastaus. Työnjohtaja pisti minut kahden aikamiehen kaveriksi antamaan tapulista tavaraa, joka sillä kertaa oli 3 x 9 tuuman lankkua, järeintä mitä tehtiin. Onneksi tavara oli kuivaa ja tapuli korkea. Sain alaspäin antaa kuskille, joka teki kuorman. Monenlaisen urheiluni ansiosta voimat jotenkin riittivät. Liekö ollut työnjohtajalta ajatteleamattomuutta vai kokeiliko pirtuaan.

Jatkossa olin useimmiten merkkamassa, kun miehet tekivät kuormaa. Jokaisen laudan pituus jalkamitalla kirjattiin paperille, josta toimisto laskee kuorman koon. Yhden auton lastauksessa saattoi kulua 4–5 henkilöltä jopa koko aamupäivä, tavarantoimittajan riippuen. Kun kuormat olivat valmiit, lähti kaksi autoa hanttimiehineen matkaan. Satamassa trucki kuitenkin tyhjensi kuormat.

Sahalla oli iso merkitys nuorten kesätyön antajana. Osa meistä palasi kesän jälkeen kouluhinsaan, osa taas sai jatkuvankin työpaikan. Se oli sitä työssä oppimista. Aina löytyi hanttihommia, jotka ajan mittaan vaihtuivat ammattitaitoihin tehtäviin. Kotikylänikin pojista moni aloitti työuransa sahalla. Liekö osuutensa isälläni, joka siellä teki pitkän työrupeaman kanttisirkelin käyttäjänä, kanttarina.

Saha oli hyvä työpaikka. Ensimmäisen kesän palkanikin muistan, niin iso asia se on ollut. Me poikaset saimme 52 markkaa tunnissa. Naisten palkka oli 72 markkaa ja miesten 86. Olen laatinut Someron Jouluun 2011 kirjoi-

Lautojen tapulointia. Kuva: Otto Aukio / Somero-Seuran arkisto.

Salaojitushommia. Kuva: Somero-Seuran arkisto.

tuksen muistellen kiitollisena monia kesäisiä sahatyörupeamisiini.

Saha oli turvallinen ja jämäpti työnantaja. Nuoren miehen mieli teki kuitenkin kokea muutakin. Kaikenlaista työtä oli tarjolla. Ihan kotoakin kyseltiin. Erilaiselta ja vähän hienommalta tuntui päästä maanmittausporukkaan lattapojaksi. Vaakittiin tulevien valtaojien kaivuita. Itse työ olisi maistunut kyllä. Käytös oli kuitenkin työhöhdolla käsittämättömän leväperäistä. Lienevätkö pomomme olleet jotain alan opiskelijoita, aikuisia kuitenkin. Ikävintä oli, kun eivät työtämme johtaneet tuntikausiin tulleet ajoissa aloittamaan päivän töitä. Pahimmillaan makoilimme Sepen ja Kaken kanssa kaksi kokonaista päivää heinäladossa

osaamatta tehdä mitään. Ottilhan se päähän, vaikka palkka juoksikin.

Helppo oli löytää työtä loppukesäksi muualtakin. Neljä vuotta sitten kirjoitin Someron Joulussa peltotöistä, joita sain tehdä kunnalliskodin hoidokin, Oksaksi kutsutun miehen kanssa. Huolimatta siitä, että Oksaa pidettiin vähän poikkeavana ja että hän itse kutsui itseään hassuksi, oli Oksa työnteossa mies paikallaan. Opasti järkevästi työporukkaa viljankorjuussa hevoskärryille. Opetti minutkin valjastamaan hevosen.

Mielenkiintoisia olivat kesät paikallisen TVH:n töissä. Tehtäviä riitti kaikenmoisia. Leppoista oli maantien haravointi. Kaverini kanssa meidät vietiin kauas tiehoidon rajoille, kerrankin lääninrajalle Somerniemen taakse. Annettiin

haravat työkaluksi. Lähdimme kävelemään kohti Someron keskustaa. Haravoimme irtokivet kumpikin puoleltamme ojiin. Reippaasti kävellen sieltä iltaa kohden perille Joensuuhun tultiin. Ehdittiin vaikka oli kahvitauot ja ruokatunti pidetty kellon mukaan. Loikoiltiin tienposkessa ja syötiin eväitämme. Kesä oli parhaimmillaan ja aurinko hemmotteli kävelijöitä.

Haravointi edelsi seuraavaa tienhoitoa, saveusta. Odoteltiin sadetta avuksi, jotta hiekkainen tie saisi luonnollistakin kastelua. Kaikkea muuta kuin leppoisaa oli savenajo. Lapiolla tehtiin kuormat sitkeästä savisesta peltokuopasta. Täydellä kuormalla ajettiin sitten hitaasti sorapintaista maantietä. Kaksi ketterää seisoi savikuormalla ja tiputteli lapiolla savea hallitus-

ti tielle. Tällaisen päivän jälkeen tunsin kropassaan työtä tehneensä.

Tylsintä työtä mitä TVH:lla löytyi oli inventaario. Jokainen nippeli ja nappeli, ruuvi ja pultti, joita rasioissa säilytettiin laskettiin kappaletarkkuudella ja merkattiin tarkat lukumäärät ylös. Kyllä tulivat nippelirasiat hintoihinsa, meidän nuortenkin tuntipalkoilla.

Tämän tylsyyden korvasi runsain mitoin mieluinen tehtävä, johon minut ohjattiin. Pääsin mittapojaksi maitolaitureiden paikkojen merkkäämiseen. Asiansa osaavan kaverin kanssa kierrettiin teitä ja kyliä. Tämä suunnitteli ja piirsi levennysalueet paperille, myöhemmin tietysti karttoihin tarkoin mitoin. Siinä mittapoikakin tunsin tehtävän arvokkaaksi, kun sai olla mukana kuulemassa keskustelua paikallisten isäntien kanssa. Milloin kehuivat työtämme, milloin valittivat laiturin sijoitusta vääräksi. Työtä tehtiin useita viikkoja. Tuli siinä kotipitäjä entistäkin tutummaksi.

Tuskin olin varusmiespalvelusta kunnolla edes kotiutunut, kun Starkin Jalmari kävi houkuttelemassa hommiin. Tuli ihan kotoa kysymään, kun ei meillä puhelinta ollut. Mistä lieene selvittänyt, että vapauduin armeijan leivistä toukokuun alkupäivinä -61. Kyse oli minulle täysin tuntemattomasta tehtävästä.

Hommat hoituisivat eri puolilla Someroa, kohtuullisen tai kohtuuttomalta kuulostavan polkupyörämatkan päässä.

Työporukka käsitti vain neljä miestä. Minun työparikseni pestattu Suvannon Arvo, Jalmari ja poikansa Timo, sekä tietysti Jallun traktorivetoinen salaojakone. Hienolta tuntui rahattoman miehen päästä heti työhön kiinni. Jallun välittämä tuntipalkkakin tuntui

hyvältä, liiankin suurelta isäni mielestä.

Haastavinta olivat pitkät matkat. Alle 10 kilometrin matka ei siihen aikaan ollut matka eikä mikään. Joskus vaan tuli sekin lähes tuplaantumaan, kun menttiin Somerniemelle tai Kiikalankin puolelle. Ainoastaan yhdessä talossa muistan meidän pyöräkulkuisten yöpyneen.

Työ pellolla alkoi aina sillä, että Jallu ja Timo mittasivat tarkat korkeudet. Ojaan piti saada tietty kaltevuus, jotta vesi virtasi. Erilaisen merkkikeppien mukaan lähti traktori vetämään kaivuukonetta. Kone teki vajaan puolen metrin levyistä ojaa, metrin-puolentoista syvyyttä. Sitä ojaa me Arvon kanssa ryhdyimme höyläämään. Ojan pohjaan piti saada sopivan kokoinen kouru laskettavien salaojaputkien mukaan. Höyliä oli eri kokoisia, aina pitkän puuvarren päässä. Höylän käsittely sieltä ojan reunalta vaati käsivoimia kovinkin, ennen kuin siihen tottui. Pohjan piti olla sellainen, että vesi siinä notkeasti virtasi ja putket sopivat paikoilleen.

Kun ojapohja oli kunnossa alkoi salaojaputkien lasku. Kulelta savesta poltettuja putkia oli erikokoisia, noin vajaan puolen metrin mittaisia. Isoimmat tulivat kokoojajiin, pienemmät ehkä 6-7-senttiset taas niiden imuajiin. Näitä putkia laskettiin ojan reunalta puuvarrella, jonka päässä oli sopiva koukku. Tämä oli myös Arvon ja minun hommia. Ei ollut enää niin voimia vaativaa, mutta tarkkuutta sitäkin enemmän, varsinkin liitoskulmissa. Tukalimmissa tilanteissa turvauduin kokeneemman Arvon apuun. Kun putket olivat ojien pohjassa ja tarkastettu kelpaaviksi, peitettiin ne vartavasten pellolle ajettulla soralla,

vahvalla kerroksella. Päälimmäiseksi tuli pellon oma multa.

Työpäivän pituus vaihteli sen mukaan, miten työ valmistui. Joskus tehtiin hyvinkin ylipitkiä rupeamia, jotta saatiin valmista, eikä muutaman tunnin tähden joutunut uudelleen tulemaan. Jallu oli sopinut palkkamme ja sen lisäksi ruuan. Oli mielenkiintoista tulla tuntemaan talojen ruokakulttuuria. Oli sellaisiakin taloja, joissa jo aamulla pyydettiin aamiaiselle, tuotiin kahvit parikin kertaa päivän aikan pellolle. Lisäksi oli kunnon ruoka-aika runsaine tarjoiluineen. Jossakin taas syötiin kolme päivää peräkkäin samaa hernekeittoa.

Olipa Pajulassa talo, joka majoitti meidät kaksi pariksi yöksi, täysihoidolla. Jallu poikansa kanssa ajoi tietysti traktorillaan kotihoitoon.

Kun elokuun loppu lähenei, minun oli lopetettava. Turku opiskeluineen odotti.

En muista tuliko joku tilalleni Arvon kaveriksi. En tiedä miten pitkään salaojahommat sinä kesänä jatkuivat. Elokuun viimeisenä työlauantainani veimme Jallun Somerhoviin, kiitoksena kaikesta kesäisestä yhdessä puurtamisesta. Pari kuumaa jallua juhlisti iltamme ja saatoimme yhdessä kävelen mestarimme kotiinsa. Se oli upein ja mieleenpainuvuin kesätyöni ikinä.

Terveiset Arvolle ja Timolle. Mukavaa olisi kuulla, mitä teille kuulune? Puhelinnumeroni ja sähköpostini saanette Someron Joulun toimituksesta tai googlaamalla Lohjan Rintamaveteraanit ry. ■

RAIIA RAJALA

Muistoja ensimmäiseltä kotiseutumatkalta Telkkälään elokuussa 1990

Viime huhtikuussa sain tiedon Annikki Järveläisen kuolemasta. Tuli haikea olo, mutta samalla mielen täytti kiitollisuus, että olin saanut tuntea Annikin. Mieleeni nousi muistoja kotiseutumatkoilta ja kyläkirjamme tekemisestä. Annikki muisti Telkkälän ihmiset ja kotikylän kujaset ja osasi kertoa elävästi elämästä Karjalassa. Viimeisen kerran kävin kylässä Annikilla keväällä 2016. Juotiin kahvit Annikin viihtyisässä keittiössä ja katseltiin taas kerran vanhoja valokuvia. Annikki oli jo 93-vuotias, mutta yhä nuorekas ja reipas. Kesällä hänen kuntonsa alkoi kuitenkin heiketä eikä hän jaksanut enää osallistua Muolaan juhlille heinäkuun lopussa.

Annikilta sain tiedon, että Somerolta tehtäisiin ryhmämatka Muolaan Telkkälään elokuussa 1990. Tuolloin 30 vuotta sitten Gorbatsovin johdolla uudistunut Neuvostoliitto alkoi sallia kotiseutumatkat eli Karjalaan pääsi

matkustamaan laillisesti. Niinpä 16.8.1990 minä, sisareni Mirjam ja Hyytiäis-Toini ajoimme Turusta Somerolle, josta retkibussi lähti kohti Vaalimaan raja-asemaa. Meitä oli täysinäisessä bussissa yli 50 matkustajaa ja matkanjohtajana toimi Onni Iivonen. Kaikki selvisimme tullitarkastuksesta mutta kyllä se harmittikin: ”Ommaa kottii ollaa mänös, mut heil pittää laskee rahatkii kukkarost.” Matka jatkui kohti Viipuria, jossa majoituimme uuteen ja siistiin hotelliin. Oli aikaa kierrellä Viipurissa, joka oli monelle jo lapsuudesta tuttu kaupunki. Minua liikutti Viipurin linnan näkeminen. Yhä tuo yli 700-vuotias rakennus seisoi paikallaan ikään kuin jatkuvuuden vertauskuvana. Muistin lukeneeni entisten asukkaiden sanoneen, että linnalla on yli kaupungin ulottuva katse, Silmät.

Seuraavaa aamuna matkamme jatkui kohti Telkkälää. Olo tuntui epätodelliselta ja arkiset asiat unohituivat. Tuntui käsittämättömältä, että pian näkisin kotikylän, josta

minulle oli lapsesta asti kerrottu. Pysähdyimme ensin Muolaan kirkolla. Itse kirkko oli tuhoutunut jo talvisodan alkupäivinä ja kirkonmäestä oli taisteltu koko sodan ajan. Kun astuimme bussista ulos, meitä ympäröi lämmin elokuun päivä ja yllämme kaartui kesän korkea taivas. Ruusupensaat, päivänkakkarat ja pietaryrtit kukkivat ja tuoksuivat, perhoset lentelivät. Lauloimme Suvivirren. Nousimme kirkonmäelle, josta kirkon paikan saattoi vielä erottaa. Mieleeni nousi muisto vuodelta 1946, kun Someron Pälikönkulmalle valmistuneen uuden kotimme tuvan seinälle isä kiinnitti valokuvasuurennoksen Muolaan kirkosta ja vanhempani lauloivat kirkkoherra Rapelin saarnavirren ”Jeesuksen muisto ihana”.

Silloin elokuussa 1990 luonto peitti kauniisti raunioituneen kirkonmäen. Hautausmaalla kasvoi tiheä metsä, mutta osa ryhmästä lähti etsimään sankarihautojen paikkaa mukanaan Viipurista ostettuja kukkakimppuja. Sisareni Mirjam ja minä kuljimme hautaus-

maan aidanviertä alas kirkkorantaan, jonne tultiin Telkkälästä veneillä suoraan järven poikki. "Ko jumalanpalvelus ol ohi, kellotapuli luukut aukeniit ja kellot alko soia ja sillo tiijettii koton laittaa kirkkokohvit kiehuma", selitti Mirjam.

Jatkoimme matkaa kohti Telkkälää. Osa matkustajista nousi ihan seisomaan, kun silmä tarkkana etsittiin tuttuja paikkoja. "Mei niityt näkyyt", "Uuvesilla oja", "Tei metsä, kyl siul ois harventamista". Lähestyttiin Telkkälää ja autossa tuli aivan hiljaista. Sitten liikuttunut miesääni kysyi: "Joko Telkkälä näkyy?" Ja näkyihän se. Näkyi Kylänmäki, näkyi Kirkkojärveen viettävät pellot ja kylänranta.

Meillä oli aikaa monta tuntia kierrellä Telkkälässä. Katselin matkatovereitani ja ajattelin, että kesästä 1944 ja toiselle evakkomatkalle lähdöstä oli kulunut 46 vuotta. Silloin he olivat nuoria aikuisia, sisareni Mirjam 18-vuotias, Annikki 21-vuotias, nuoret miehet rintamalla. Katselin heitä ja ajattelin, että vieläkin he olivat nuorekkaita ja liikkuvat reippaasti. Kuljettiin ryhmässä koulutietä ja muisteltiin taloja sen varrella. Iivosella käytiin talvella lämmittelemässä ja Katri-emäntä poltti hellassa lehtikerpun, jotta saatiin nopeasti lämmintä. Joku muisti, että Välsiltoiojas pestiin sammakonhötelöllä (kudulla) naama, jottei tulis kesakoita.

Annikin kodista oli jäljellä vain suuri kivinavetan raunio ja kaksi pihalehmusta. Mutta Rommälällä oli pystyssä meidän talo, 1942–44 rakennettu. Sisareni muisti, että kaksi huonetta oli jo valmiina ja Suutarin Joska oli muurannut uunit. Nyt talo oli hoidetun ja asutun näköinen ja sitä ympäröi rehevä puutarha. Menimme Mirjan kanssa sisälle taloon ja pian istuimme teepöydän ääressä. Silloin elokuus-

sa 1990 tutustuimme Galinaan ja Vsevolodiin ja heidän sivistyneeseen perheeseensä, johon edelleen pidämme yhteyttä ja kirjoittelemme kuulumisia. Työtoverini, lukion venäjän opettaja, on vuosikaudet kääntänyt kirjeemme. Olemme saaneet tietää, että perheen isoisä oli kirurgi, joka Leningradin piirityksen aikana leikkasi potilaita yötäpäivää ja myöhemmin sotasairaalassa rintamalla. Telkkälän talon Pietarissa asuva perhe sai palkkioksi valtiolta, sitten kun maaperä oli raivattu miinoista ja räjähteistä. Talo on heidän kesäasuntonsa.

Vahvana on mieleeni jäänyt muisto siitä, kun siskoni Mirjam ja minä istuimme eväitä syöden pellonrinteessä Kirkkojärveä katsellen. Olimme aivan hiljaa mietteissämme. Muistan, miten mieleeni laskeutui syvä rauha, tietoisuus siitä, että Telkkälä on olemassa ja kotikylä on totta. Tutkijat sanovat, että ihmisellä on kotiseutugeeni.

Mitä Mirja mahtoi miettiä? Muistiko sitä viimeistä päivää 9.6.1944, kun Neuvostoliiton suurhyökkäys alkoi ja kotikylästä oli lähdettävä lopullisesti. Se oli kauhujen päivä ja maataistelukoneet tulittivat kylää aamusta asti. Isä oli viranomaisten ohjeiden mukaan lähtenyt hevosella viemään tavaroita Punnuksen asemalle. Äitini ja sisareni Aili ja Mirjam odottelivat isää palaavaksi Kotpuolen metsässä, josta oli aina haettu juhannuskoivut ja keväällä juoksutettu mahlaa. Minä Raija olin vuoden ikäinen ja minua liekutettiin kahden koivun väliin kiinnitetysissä vipapussissa. Lopulta isä palasi ja päätettiin käydä vielä kotona. Silloin viholliskoneet tulivat taas. Isä rauhoitteli hevosta ja me muu perhe makasimme ojassa navetan takana. Maata ryöppöys päälle ja meteli oli korvia huumaava. "Mut sit tulliit omat suomalaiset koneet

turvaamaa mei evakkojen lähön kotikylästä", muisteli Annikki.

Kotiseutumatkoja alettiin 1990-luvulla tehdä säännöllisesti. Annikki kävi Karjalassa joka kesä, toi terveisiä ja näytti kuvia. Minulle ensimmäinen kotiseutumatka oli ainutkertaisen koskettava elämys ja ajattelin, että se riitti. Mutta 2000-luvun alussa kävin kuitenkin vielä pari kertaa Muolaassa. Päätimme nimittäin tehdä kyläkirjan ja kerätä siihen muistot ja valokuvia, niin kauan kuin muistelijoita oli vielä elossa. Kyläkirjamme käsittelee Telkkälän-Himalan koulupiiriä. Perustimme kirjatoimikunnan, jossa minäkin sain olla mukana.

Aluksi Annikki Järveläinen ja Viljo Äikäs luettelivat kaikki Telkkälän 59 taloa ja muistelivat niissä asuneiden perheiden nimet. Yritimme tavoittaa näitä ihmisiä ja pyysimme heiltä muistoja ja niitä saimmekin runsaasti. Mieleeni on jäänyt esimerkiksi tämä puhelu: "No hei! Onks Tahlais-Raija puhelimessa? Mie oon Matla-Aimo ja miul ois nyt tälläne muistelmä." Annikki oli korvaamaton kirjatoimikunnan jäsen ja henkinen innostaja. Hän muisti Telkkälän asiat ja hänellä oli paljon valokuvia, sillä hän oli ehtinyt ottaa albumit mukaan evakkomatkalle lähdettäessä.

Me kirjatoimikunta kokoonnuimme Somerolla yli kaksikymmentä kertaa. *Kotikylämme Muolaassa - Telkkälästä Himalan kautta Saustalaan* oli valmis kesällä 2005. Siitä tuli hyvä kirja, sillä siinä kuuluu monen kylän entisen asukkaan ääni ja välittyvät myös lasten muistot. Omat vanhempani ovat kuolleet ja kauan sitten, äitini Linda jo 1953 ja isäni Matti 1972, mutta onnellisena kirjan valmistuttua lähetin mielessäni heille rakkaat terveiset ja kiitokset tuonne taivaan asuntoihin. ■

◆ SYÖTÄVÄN HYVÄÄ VUODESTA 1961 ◆

- LOUNAS
- GRILL
- BURGER

Joensuuntie 33 31400 Somero
02-7485443 www.jussinbaari.fi

jussinbaari

HYVÄÄ JOULUA ja
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA

Teeriharju
HUVIKESKUS

www.teeriharju.fi

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

asiakkailleen toivottaa

SÄHKÖ ERKKI Oy

*hyvää
joulua
joka
kotiin*

Somero

*

Käy tutustumassa:

www.someroseura.fi

www.somerniemi.fi

www.facebook.com/someroseura

www.facebook.com/SomerniemiSeura

PUTKITYÖT

edullisesti ja nopeasti

Kysy tarjouksia

Putkiasennus ESA UUSITALO

Somero, Nummikulma

P. 0400 741 566

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta!

TILI-ISÄNNÄT

Kaikki tilitoimisto- ja isännöintipalvelut
käytössänne!

Hämeentie 2, 31400 Somero
0400-905 548

Someron Konevuokraamo

050-5341 721

**VIRTASEN
ÖLJYMAALIT**

AGA

Neste- ja
hitsauskaasut

- Rakennuskoneet • Telineet
- Henkilönostimet

someronkonevuokraamo.fi

Joulurauhaa

*Someron Kukkakeskus ja
Hautaustoimisto Kauppi*

Joensuuntie 25,

puh. (02) 7485 385, 0500 743 024

www.kukkakeskuskauppi.com

Ma-pe 8.30–17, la 8–14, su 9–14

Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!

Joensuuntie 49 31400 Somero
puh. 040 126 8347

Leeni Tiirakarin uutuusteos on ilmestynyt!

Someron yhteiskoulu 1927–68
Kunnallinen keskikoulu 1968–76
Someron lukio 1968–2020

*tietoa & muistoja
256 sivua, 350 kuvaa*

suositushinta 33 e,
myynti Amanita ja Somerikirja

Amanitasta postitse kotiin:
tilaukset 02 7489 500, info@amanita.fi
tai verkkokaupasta amanita.fi

Rauhallista Joulun aikaa

TOIVOTTAA KIRJATALO AMANITAN VÄKI

TUULA KÄMI / VALOKUVAT MAURI JA TUULA KÄMI

VIHERIÄ POIKA JA MUITA KESÄNÄYTELMIÄ

Osa II

Peer Gynt 2002. Vihreäpukuinen nainen, Riikka Topi.

Kesällä 2002 teatteritaiteen ja draaman kesäkurssilaisten kanssa valittiin kesä näytelmäksi haasteellinen sekä hauska, mutta myös ajatuksia antava Henrik Ibsenin näytelmä **Peer Gynt**.

Mukana oli taitavia muusikointa, Terhi Romu, Riikka Topi, Minna Luoto ja Tiina Mikkola, joten Edward Griegin Peer Gyntiin sävelletty musiikki saatiin käyttöön omien soittajien tulkitsemana.

Griegin Aamuhämärän soittivat Tiina hanurilla ja Riikka Topi viululla. Lisäksi Tiina improvisoi yksirivisellä. Riikka ja Tiina säestivät Solveigin laulun, jonka Solveig, Minna Luoto, lauloi. Dovren soittoa soittivat Tiina hanurilla, Tiina Mikkola huilulla ja Riikka Topi viululla. Riikka oli myös näytelmän Vihreä nainen, Dovren ukon tytär. Dovren ukkoa esitti Saska Härkönen. Vuoren peikkoja tanssitti Tiina. Vielä oli Anitran tanssi, jonka soittivat Tiina ja Riikka.

Näyttelijäjoukko oli aika suuri, parisenkymmentä kesäkurssilaista, joten rooleja riitti kaikille. Vaan olipa kaksi sopivaa poikaa, jotka kävisivät yhtä hyvin Peer Gyntiksi, Toikan Kalle ja Ville Uusitupa. Niinpä tehtiinkin niin, että Kalle esitti nuorta riehakasta Peer Gyntiä ja Ville vanhempaa itseään etsivää jo ikääntynyttä Peeriä. Molemmat olivat sangen vaativia rooleja. Åseksi, Peerin äidiksi, saatiin loistava temperamentikas Sari Murto.

Forssan Lehden jutussa Kalle Toikka analysoi: ”Peer on moniulotteinen veijari, vaikeaselkoinen ja räiskyvä. ”Mielenkiintoista, uutta ja hauskaa”, vanhenevaa Peeriä näytellyt Ville Uusitupa tiivistä tunnelmat. Tiina Romu taas kertoi Somero-lehdessä tekstissään: ”Peer Gynt kertoo itsensä etsimisestä.” Haastetta ei puuttu-

Peer Gynt 2002. Yleisö vaeltaa viljapellon poikki ”Arabiaan”.

Peer Gynt 2002. Solveig, Minna Luoto, ja Peer Gynt, Kalle Toikka.

nut, onhan Peer Gynt yksi merkittävimmistä näytelmäklassikoista.

”Näytelmä poikkeaa edellisvuotisista. Tämä on kuvaus itsensä etsimisestä ja ihmisen kehityksestä. Harjoituksia, ideointia ja mukaan heittäytymistä on tarvittu jokaisen näyttelijän osalta. Yhdessä tekeminen on ollut hauskaa ja kehittävää. Erityisen hienoa on ollut huomata toinen toisensa kehittyminen ja innostus.”

Siteeraan edelleen Tiinaa: ”Tarina lähtee liikkeelle pohjois-

maalaisesta maalaisidyllistä, jossa veijarina tunnettu Peer Gynt koh-
taa elämänsä rakkauden Solveigin. Elämä kuitenkin kuljettaa Peeriä ympäriinsä. Niinpä päästäänkin Tronden peikkolinnaan Dovren ukon vieraaksi, Turkkiin ja Arabimaihin. Lopulta Peer palaa juurilleen Solveigin luo.”

Yleisö oli taas osa näytelmää ja kuljeskeli Peerin ja musikanttien mukana paikasta toiseen,

Dovren Ukon luolaan vanhan kellarin kupeelle ja viljapellon poikki Turkkiin ja Arabimaihin.

Itämaisella paviljongilla ihailtiin Anitran tanssia, Riikka Isotalo Anitrana, mukanaan arabineidot Miia Mikkola ja Sari Murto. Miia oli myös suunnitellut tanssin.

Lopulta Peer palasi Savenvalajan, nyt Kalle Toikka, patistamana ja kaukaisten kirkonkellojen houtinguttelemana Solveigin luo. Näytelmän puvustus oli Tiina Virtasen johdolla suunniteltu ja toteutettu.

Kesäyön unelma

Theseus: "Mitä illankuluks tänään sulla? Hypintää, soitantoa? Kuink muuten hidasta aikaa pettäis ellei huvein?"

Puck: "Ees ja taa heitä vien mä es ja taa. Kaikkihan mua kavahtaa, tonttu vie heit es ja taa."

"Tiistai-iltana, auringon paistaessa taivaalta Kärsälän Ruusutilalla tapahtui kummiä. Ruusutilan käytävillä juoksenteli keijuja ja haltioita, herttuota ja rakastuneita nuorukaisia. Tämänvuotiseksi näytelmäksi oli valittu Shakespearen Kesäyön unelma, rakkaustarina, jossa keijut ja haltiat sotkevat sekä omansa että ihmisten suhteet. Itse näytelmä oli onnistunut. Loitsut ja riimit sinkoilivat puolin ja toisin näytelmän edetessä. Näyttelijät suoriutuivat rooleistaan hienosti. Mieleen jäivät erityisesti Jukka Jooselan ja Panu Pessisen suoritukset rakastuneina nuorukaisina, Anna Mäki-Teeren tunteikkaasti tulkitsema Helena. Heidi Luodon esittämä Hermia ja Mari Oksasen pirullinen haltia Puck." Näin kirjoitti Mikko Lindqvist Somero-lehdessä 19.6.2003. Vakuuttavia olivat kaikki näyttelijät. Titanian, Marjukka Lampo, ja Oberonin, Erno

Kesäyön unelma 2004. Titania, Marjukka Lampo, Oberon, Erno Lepänen.

Kesäyön unelma 2004. Titania, Marjukka Lampo, Kankuri Pulma aasiksi muutettuna, Tiia Räsänen, ja Titanian keijut: Eeva Hyvärinen, Marika Toivonen, Jenny Virtanen ja Kira Kauppi.

Kesäyön unelma 2004. Hermia, Heidi Luoto, Demetrius, Panu Pessinen, Lysander, Jukka Joosela ja Helena, Anna Mäki-Teeri.

Leppänen, johdolla metsän väen tarina kulki jännittävästi eteenpäin. Naapurista saatiin lainaksi Titanian ottopojaksi omima pikku poika Juho Lehtinen. Ateenan hovi ja käsityöläiset tekivät kaikkensa huvittaakseen yleisöä. Käsityöläiset rakensivat riemastuttavan spektakkelin, näytelmän näytelmässä, Thispen hautajaiset, Ateenan kuningasparin hauskuttamiseksi Salla Haalijoen johdolla, ja kaikki metsän keijut tanssivat ja tottelivat milloin Titaniaa, milloin Oberonia. Koulun uuden musiikinopettajan Katriina Jaatisen laittama kuoro ja muusikot täydensivät kesäisen näytelmänautinnon. Mielellään yleisö toteutti Puckin toiveen:

*”Hyvää yötä kaikki siis.
Kättenpauketta jos saan
niin kaikki viat korjataan.”*

Vaahteramäen Eemeli

”Tervetuloa Kissankulman taloon Vaahteramäelle katsomaan ja kuulemaan, mitä Anttoni ja Alma Niemisen Eemeli-poika on taas keksinyt. Siinä se vasta on vintiö. Huvitusta kaikenikäisille tarjoaa Someron lukion draaman ja teatterin II-kurssi esittämällä näytelmän Vaahteramäen Eemeli. Alma on kuulemma leiponut, joten talossa on kahvikekkeitä.”

Tällä kertaa kesänäytelmä poikkesi Topeliuksen saduista, Shakespearen ja Ibsenin suurista draamoista. Kesän 2004 iloinen ja huumorintajuinen porukka valitsi Eemelin.

Vanhan talon pihapiiri oli ilmetty Kissankulma. Juoten Juho, Renki Aatu, toimen mies, hommasi pihalle possuressun ja pari kirjavaa kanaa sekä niille aitausten. Juho vei myös läpi ajatuksen oikeista kahvikupeista – Kissankulmalla ei pähvimukeista juotu. Pajulan

Vaahteramäen Eemeli 2003. Eemeli, Olli Marjalaakso, vauhdissa, vassemmalla Ann-Christine Wahl.

Vaahteramäen Eemeli 2003. Kissankulmalla: Piika Liina, Jenni Kymäläinen, Pikku Iida, Helje Pitkäkoski, äiti Alma Anniina Lagerroos, isä Anton, Juha-Matti Toikka.

Vaahteramäen Eemeli 2003. Orkesteri: Vas. Kaisa Nurmi, Katriina Jaatinen, Juho Härme ja Ann-Christine Wahl.

Keijut, menninkäiset – metsän tuittupäiset 2005
Tiu, metsänkeiju Ella Nyström, ja Männi, menninkäinen Laura Nuotio.

Keijut, menninkäiset – metsän tuittupäiset 2005
Menninkäisiä ja metsän väkeä. Edessä Juuso Toivonen ja Aarne Tuomisto.

Marttojen kupit haettiin Pajulan Valolasta, ja pullia tilattiin 200 kappaletta.

Vaan kun esitys koitti, niin yleisöä tuli ja tuli, noin 350 henkeä yhteensä, ja jokaiselle piti toki saada mehun ja kahvin kanssa jotain suupalaa. Niinpä Kissakulman keittiöväki sulatti talon pakastimesta kaikki pullat ja kakunpalat, mitä sieltä löytyi, ja jokainen katsoja sai jotakin suuhunsa väliajalla.

Kaikki näyttelijät olivat loistavia kuten aina. Olli Marjalaakso oli aivan mahtavan hauska ja ilmeikäs Eemeli, Anniina Lagerroos topakka äiti, Juha-Matti Toikka oivallinen isä. Pikku Iidana keikkui Heljä Pitkäkoski aina lipputankoon saakka, ja Juho Juote renki Aatuna sekä Kymäläisen Jenni Piika Liina näyttelivät aivan riemastuttavasti. Rouva Pekkanen ylväs hahmo oli Milla Uusituvan loihtima, Pöperö-Maijaa esitti Henna Hakamäki, juoruakkoja, Hulttakorven Miinaa Ann-Christine Wahl ja Sentraali-Mantaa Minna Nummilahti. Lääkärinä oli Kaisa Nurmi.

Näytelmän musiikista ja lauluista vastasivat musiikinopettaja Katriina Jaatinen, Juho Härme,

Kaisa Nurmi, Ann-Christine Wahl ja muut näyttelijät.

Väliajalla opeteltiin mm. puujaloilla kävelemistä, missä Pikku Iida oli vallan mestari.

Näytelmää osui katsomaan myös teatterin ja draaman sensorimaissi Salmi, joka ihastui kovasti näkemästään. – Ja Yliharmin Susannan pikku tyttö sanoi joskus myöhemmin: ”Milloin taas mennään sinne Eemelille kylään?”

Keijut, menninkäiset – metsän tuittupäiset

Täysin omatekoinen satumaailma avautui kesäkurssilaisille kesällä 2005. Marjukka Lampo, edellisen kesän Titania teki seuraavan kesän näytelmän käsikirjoituksen lukion sanataiteen kurssilla. Näytelmä kertoo ystävydestä, yksinolosta, vallanhimosta, sovinnosta ja rakkaudesta.

Yli 20 näyttelijää pelmahti kesällä ruusutarhaan. Marjukan näytelmää analysoitiin, osat jaettiin. Marjukka oli itse myös mukana näytelmässä, Suurkeijuna. Opiskelijat jakautuivat menninkäisiin

ja keijukaisiin. Menninkäisten johtaja, Männi, Laura Nuotio, oppipian koko näytelmän ulkoa, joten kuiskaajaa ei tarvittu.

Männi ja Tiu, metsän keiju, Ella Nyström, ystävystyivät yli rajojen, ja siitähän alkoi tarina.

Näytelmässä oli paljon hauskoja riimityksiä, ja kesäopiskelijoissa oli monta musikanttia. Niinpä musiikinopettaja Katriina Jaatinen sävelsi Marjukan teksteihin lauluja, joita näyttelijät lauloivat Katriinan, Juho Härmeen, Juuso Toivosen ja Aarne Tuomisen säestyksellä. Juuso ja Aarne kuuluivat myös menninkäisten joukkoon. Lopussa kävi kaikki hyvin. Näytelmä loppuikin lauluun:

*”Meillä ystävyys nyt kukoistaa
ja rakkaus lumoa,
ja sopu sijaa antaa, pois riidat
kumoa.”*

Tuhkimo 2006

Vielä helähti Topeliuksen satu, kesällä 2006. Zacharias Topeliuksen satu esitettiin nyt toisen kerran. Draamaturssilaisia oli niin paljon, että yksi syy satuun oli löytää näy-

*Yllä: Tuhkimo 2006. Kuningas , Tuomas Vainio, ja kuningatar, Elina Juote.
Tuhkimo 2006. Oikealla: Elisa Pyykkö, Prinssi Hildebert, Markus Nieminen ja
Haltijatar Keristane, Mira Laakso.*

telmä, jossa oli paljon rooleja. Nyt näytelmä esitettiin kokonaisuudessaan.

Elisa Pyykkö oli eeterinen ja kauniisti laulava Dina, Burgundin prinsessa, josta tuli Tuhkimo ilkeän äitipuolen ja sisarpuolien alistamana. Linda Harper ja Petra Mäki-Teeri irrottelivat sisarpuolina, Hanna Vainio heitä säästävänä kamarineitsyenä, Karoliina Jussila äitipuolena.

Haltijatar Keristanella oli iso rooli: taitava ja rooliin syvästi eläytyvä Mira Laakso oli näytelmän salainen liikkeelle paneva voima. Tuomas Vainio näytteli Frankkien kuningasta ja Elina Juote kuningatarta. Prinssi Hildebert, Frankkien prinssi, Markus Nieminen, valloitti Tuhkimon. Jonne Niemi toimi tehokkaana hovimarsalkkana. Ja nyt oli näytelmässä sekä kuninkaan että kuningattaren hovinarrit, hauskat yleisön huvittajat ja temppujen tekijät Severi Niilo ja Taru Takala. Hovimusikanttina soitti lukion taitava viulisti Rousonaro Tastula, ja tanssimestarina johti hovitantsseja ja esitti itse soolonumeron Jenna Ruostela. Hovin juhluvieraista esittivät Julia Kunnas, Olli Saarinen ja Rousonaro Tastula. Näytelmän musiikista vastasi Katriina Jaatinen ja upeat puvut loihti Piritta Kämi.

Haltijatar Keristane: ”Älä itke Burgundin prinsessa, nouse etsimään kruunuasi.” Näihin sanoihin voin päättää muistelmani: kesäkurssit näyttäytyvät nyt mielessäni jokaisen kesäkurssilaisen – paitsi roolihahmonsia, myös itsensä etsiskelynä, ja mahdollisuutena yhteistyönä. Kiitollisena muistelen jokaista kesäkurssilla ollutta opiskelijaa, kesän taikaa ja uuden luomista, yhteistä tekemistä. ■

*Keijut, menninkäiset –
metsän tuittupäiset 2005
Tiu, Ella Nyström vauhdissa.*

HELJÄ FAVEN

Melomassa

Paimionjoella 1947

Luin kesällä Somero-lehdestä kertomuksen nuoren naisen tekemästä sup-lautaretkestä Paimionjokea pitkin merelle saakka ja siinä mainittiin, että samanlaisia retkiä ovat tehneet monet muutkin eri välineillä. Nyt olisi hauska kuulla noista muistakin seikkailuista, koska viime syksynä käydessäni tervehtimässä 92-vuotiasta veljeäni Panua juuri muistelimme yhteistä nuoruudenaikaista retkeämme kanootilla Somerolta Turkuun.

Emme kumpikaan enää kovin tarkasti muistaneet koko seikkailun kulkua. Mutta hieno retki se oli, jota oli hauska muistella ja ihmetellä, miten erilaista oli elämä tuohon aikaan. Silloin oli vielä pula-aika sodan jälkeen, ja ihme että tuollaiset vanerista tehdyt kanootit olimme saaneet.

Näin se retki sitten muistimme mukaan meni:

Kesällä heinäkuussa 1947 olin neljäntoista, kun lähdimme kuusi vuotta vanhemman veljeni Panun kanssa kahdestaan kanoottiretkelle Paimionjokea alaspäin. Meillä oli sauna ja laiturit Jaatilanjoen varrella kotimme Kiiruun talon lähellä suunnilleen siinä, missä nykyisin on Monitoimitalo. Siitä lähdimme melomaan kohti Turkuun sinne, missä joki laskee mereen Paimiossa. En muista mitään karttaa meillä olleen ja kahdella vanerikanootilla lähdimme matkaan.

Hyvät eväät varusti äiti meille mukaan, myös jokin keitin meillä oli, koska joka päivä laitoimme ruokaa. Ainoa mieleeni jäänyt ruoka oli äidin tekemä palvikinkkusäilyke, joka oli hyvää leivän päällä. Teltta ja muut tavarat mahtuivat hyvin kanoottien kannen alle.

Kaunista ilmaa riitti, ainakin ensimmäisenä päivänä paloin aurinkossa. Koskella kävimme ensimmäisen kerran kaupassa. Vasta Tarvasjoella taisi tulla ensimmäinen pato vastaan ja niitä sitten oli matkalla montakin. Kannoimme kanootit patojen yli joskus aika-moisia kiertoteitä. Kävimme sitten kyläkaupoissa täydentämässä eväitä ja yöt nukuimme Panun pienessä valkoisessa teltassa, jonka pystytimme joen penkalle.

Odottamatonta ja hulluuta oli se, kun kerran jo monta päivää matkattuamme erään padon jälkeen ei joessa ollut vettä kuin pieni puro ruohikkaisen uoman pohjalla. Silloin jouduimme vetämään kanootteja perässämme rantaruohikolla. Sellaista matkaa oli monta sataa metriä -onneksi ruoholla oli vahva kaste. Nyt meistä oli hauskaa muistella kuinka kanootit kulkivat aamukasteessa.

Lopulta noin viikon kuluttua pääsimme vihdoinkin lähelle merenrantaa jonnekin Paimioon, missä vierailimme Panun kaverien partiroleirillä. Se oli tietysti poikapartiroleiri ja minut piti jotenkin salakuljettaa johtajien telttaan, kun leirille

oli tytöiltä pääsy kielletty. Siellä viivymme vähän aikaa ja saimme nauttia heidän ruokailustaan. Panu oli silloin jo opiskelemassa Turussa ja oli myös johtajana Lounais-Suomen partiolaisissa. Siksi hän tietysti tiesi tällaisesta leiristä.

Jatkoimme matkaa ja saavuimme aavalle merelle, missä aika-moiset laineet keinuttivat kanoottejamme. Se oli vain tervetullutta vaihtelua yksitoikkoiseen melontaan joella, missä ei tuuli heilutellut. Ei meillä mitään liivejä eikä muitakaan turvalaitteita ollut, totesimme vain nyt noita aikoja muistellesamme, ettei sellaisia siihen aikaan tunnettu. Merta pitkin matkamme jatkui siis onnellisesti ensin Turun ohi Naantaliin, missä yövyimme jossain saarella aivan kaupungin edustalla. Myöhemmin joskus käydessäni kuuluisassa Muumilaaksossa mietin kovasti, oliko se ehkä sama saari.

Kävimme kaupunkia katselemassa ja yllättäen tapasimme rantalaiturilla Panun ystäviä, jotka olivat siellä veneretkellä.

Kotimatkamme alkoi melonnalla Turkuun, missä Aurajoen rantalaiturilta kanootit nostettiin ylös, vietiin jollain konstilla linja-autolle, johon ne lastattiin – varmaan katolle. Tällä kyydillä pääsimme mekin kotiin Somerolle. Varmaan Panu oli jotenkin tämän kaiken suunnitellut, mutta sitä meistä kumpikaan ei muistanut sen tarkemmin. ■

*Talkootanssien (2007) mainos-
kuvassa Jorma Lastunen ja Sari
Ojala.*

PEKKA ALITALO

Muisteluksia Somerniemen musiikkiteatterin ovimiesajoilta

Vuonna 2002 Somerniemen Musiikki-teatterin silloinen ohjaaja Minna Liettyä-Tyni otti yhteyttä tyttäreemme tiedustellen, josko hän haluaisi mukaan *Viulusoittaja katolla* -musikaaliin. Vastaus oli lievästi ilmaistuna innostunut ja itsestään selvä. Tätä myöten hänelle alkoi pitkäaikainen toiveitten mukainen harrastus ja myös meille vanhemmille avautui vuosien myötä mahdollisuus päästä lähempää seuraamaan teatterin toimintaa ja taustajoukoissa osallistumaankin. Itse esityksissä häärin usein ovi- ja jonkinlaisena yleismiehenä. Näitten roolien myötä minulle siunaantui tilaisuus seurata esityksiä hieman laajemmasta

↖ Vuoroa odotellessa. Viulunsoittaja katolla musikaalin kulisista vuodelta 2002. Ratsun selässä Tapani Nummila.

↑↑ Sound of music (2004-2005) Laulava Trappin perhe tarjosi rooleja myös lapsille.

↑ Mainoskuva Maamiehen vaimolaariin (2008). Kuvattu Saarisen Asmon konehallissa.

← Tunteen Palo (2009). Kohtaus Kaivohuoneella. Palona Juha Heikkilä.

näkövinkkelistä aina vuoteen 2011. Näppäilin vuosien mittaan useita satoja kuvia, monesti myös kulis-sien takaa. Vaimo hääräili lipun-myyntissä tai kahvilassa ja kieltä-mättä nautimme täysin siemauksin näistä rooleistamme.

Viulunsoittajan jälkeen esitetty *Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen* jäi minulta väliin.

Sitä seurasi kahtena perä-käisenä vuotena hieno musikaali *Sound of music*, tarjoten rooleja myös nuoremmille.

Sitten oli vuorossa kevyempi näytelmä *Talkootanssit*. Siltä osin palaa mieleeni se, kuinka Talkoo-tanssien ennakkomainokseen piti ottaa hieno kesäinen valokuva on-nellisesta nuoresta parista. Tuskin oli lumi maasta sulanut, kun tässä tarkoituksessa istutin pääosien esittäjät, **Ojalan Sarin** ja ylioppi-laslakkisen **Lastusen Jorman**, Ruu-nalassa suhteellisen ruskehtavan Jaatilanjoen rantaan. Maa oli vielä märkä ja savinenkin, joten olosuh-teet olivat jokseenkin haastavat, ei-vät perin romanttiset. Jätesäkki piti laittaa alle, jotta tähtien persuukset varjeltuivat märältä savelta. Musta-valkoisena ja sopivasti rajaamalla otoksesta, olosuhteet huomioiden, tuli ihan tunnelmallinen. Itse esi-tyksessä Jorma valkolakkeineen huristeli harmaalla Fergusonilla näyttämölle.

Talkootanssien jälkeen oli vuorossa *Maamiehen vaimolaari*, iloisen kepeä irrottelu, jossa maa-seudun poikamiehet hakivat itsel-leen elämäkumppania. Esitystä siivittivät ja elävöittivät osuvasti tilanteisiin valitut, Tapani Kansan aikanaan tunnetuksi tekemät is-kelmät.

Seuraavaksi näyttämön valtasi *Tunteen palo*, Tauno Palon elämää, teatteria ja elokuvamaailmaa si-vuava draama ihmissuhdekouke-roineen vaihdellen luonnikkaasti

komiikasta paikoin syvällisempiin-kin pohdintoihin ja itsetilitykseen.

Tuntematon sotilas, Väinö Linnan mestariteos

Ehkä suurimman vaikutuksen mi-nuun ovimiehen ominaisuudessa kuitenkin teki Tuntematon sotilas, joka esitettiin vuosina 2010 ja 2011 täydennettynä elokuisine yönäy-töksineen. Vain parista näytökses-tä jouduin harmillisesti olemaan poissa lonkkaoperaation vuoksi.

Kuten tunnettua Tuntematon sotilas pohjautuu Väinö Linnan romaaniin, jossa kerrotaan kone-kiväärikomppanian vaiheista jat-kosodan aikana. Sodassa mukana olleena, kaiken todellisuudessa kokeneena, pohtijana ja tarkkai-lijana, Linnalla oli erityinen kyky kuvata helposti ymmärrettävässä ja koettavassa olevassa muodossa asioita, tilanteita, ilmapiirejä, tun-nelmia ja ennen kaikkea osuvasti hyvinkin erilaisten ihmisten luon-teenpiirteitä. Jotain sellaista, mihin tavallinen ihminen aavistuksen omaisesti yltää vain jonkinlaisella tunnetasolla. Todisteena kirjailijan taidosta elämään on jäänyt lukui-sia päivittäin käytettyjä lainauksia teoksen ilmaisuista.

Isäni aikanaan oli rintamalla noin neljä ja puoli vuotta. Muu-tama vuosi sodan loppumisen jälkeen syntyneenä sain luonnol-lisesti, etenkin rintamakavereitten kohdatessa, monesti kuulla juttuja taisteluista ja kaatuneista. Eli Juha Vainiota lainatakseni olin myös jonkinlainen sotaveteraani. Osin tästä syystä näytelmän aihe liippasi läheltä.

Sota oli kaikin puolin julmaa aikaa kaikkine kärsimyksineen. Evakkoon, suureen tuntematto-maan, joutui lähtemään tuhansia ihmisiä kotinsa jättäen, sen polt-taen. Tätä ajatellessani mieleeni

palaa Koistuhdassa asuneen **Kor-pelan Kössin** paikallisella maito-laiturilla otsa kurtussa lausumat sanat: ”Niin, mihis pojat niin men-täisiin, jollei kottoo olis.”

Kaikesta huolimatta sota osal-taan myös yhdisti kansakuntaa. Oltiin vahvasti yhdessä rintamassa.

Ryhmäteatterin **Mika Myl-lyahon** dramatisoinnin pohjalta Tuntemattoman sotilaan olivat Somerniemelle muokanneet **Jyrki Kanerva** ja **Sari Ojala**.

Metsolan pieni piha oli otettu tehokkaasti käyttöön. Vanha kat-somo natisi liitoksissaan tuolien täyttyessä kerta toisensa jälkeen. Ylimääräisiä penkkirivejä oli vä-liin lisätty niin, että näyttelijöille jäi käyttöön vain kapea käytävä. Taisipa joskus katsojia nojailla kai-teillakin tyytyväisinä siihen, että heille ylipäätään oli järjestetty jo-kin paikka.

Haasteellisesta tehtävästä näyttelijät selvisivät kunnialla ja tuntui selkeästi siltä, että roolit oli sisäistetty ja porukka kerta toisensa jälkeen hitsautui entistä tiiviimmin yhteen. Yhteishenki oli aistittavis-sa. Roolijako oli onnistunut eikä lopputuloksen tarvinnut hävetä edes ammattilaisiin verrattuna.

Sopivaa vastapainoa ja ke-veyttä raadolliselle sodankäynnille antoivat yksittäisten sotilaitten persoonalliset ääneen pohdinnat, keskinäiset nasevat herjat, kil-jukohtaus silakoineen, sotamies Honkajoen erikoinen persoona ihmeellisine keksintöineen ja il-tarukouksineen ynnä muut silloin tällöin pintaan pulpahtaneet suk-keluudet.

Pelkästään miehet eivät näyt-tämöä valloittaneet. Kertoja-lotat johdattelivat luonnikkaasti tapah-tumia tilanteesta toiseen syven-tävine taustatietoineen ja naisilla muutenkin oli vahva osuutensa erityisesti esityksen musiikissa. Yli-

↖ Tällä kokoonpanolla toteutettiin *Tuntematon sotilas* vuonna 2011.

← Kohtauksia *Tuntemattomasta* sotilaasta.

↙ Yöesityksen lopussa yhdessä yleisön kanssa seisaaltaan laulettu Veteraanin iltahuuto veti ilmeet vakaviksi.

päätään musiikki vahvasti omalla tavallaan tuki ja syvensi sinänsä vaikuttavaa esitystä antaen sille tilanteitten mukaisine kappalevalintoineen erityistä herkkyyttä ja vaihtelua. Finlandia-hymni, Ääniset aallot, Elämää juoksuhaudoissa, Evakon laulu, äidin kaatuneelle pojalleen laulama Järnefeltin kehtolaulu, muutamia mainiten.

Tilaisuudet tiivistyivät niin esiintyjien kuin yleisön herkästi yhdistävään yhteislauluun Veteraanin iltahuutoon.

Vaikka seurasin esityksen lukuisia kertoja ja lähestulkoon muistin vuorosanat ulkoa, odotin aina innolla seuraavaa näytäntöä. Ja joka kerta esitys tunneskaaloineen kosketti.

Nuorten esiinmarssi

Tuntemattoman sotilaan jälkeen oli välivuosi, jota seurasi *Grease*. Siitä voidaan katsoa alkaneen nuorten voimakas esiinmarssi. Olen käynyt kaikki esitykset katsomassa ja innostus ja energia ovat olleet selkeästi aistittavissa. Monet nuoret ovat jo pikkulapsina, vanhempien harrastuksen myötä, pyöriineet kulisissa ja näyttämölläkin ja ovat nyt astuneet vuorostaan estradille rohkaisten mukaan myös muita samanikäisiä.

Olen vakuuttunut siitä, että tästä harrastuksesta on monessa mielessä hyötyä. Esiintymiskyky ja itsevarmuus kasvavat, opitaan toimimaan ryhmässä. Näistä seikoista on varmasti tulevaisuudessa suoranaista hyötyä niin opiskelussa kuin ammatissakin.

On hienoa todeta teatterin toiminnan jatkuvan ja aina löytyvän tekijöitä, jotka eivät laske talkootunteja. Tästä erityisenä esimerkkinä **Emmi Ali-Yrkkö** ja **Salla Ojala**, jotka ovat laatineet käsikirjoitukset viimeisimpiin esityksiin. Rahallisen säästön lisäksi on ollut mahdollista räätälöidä sopivia rooleja ja muutenkin saada esityksiin paikallista väriä.

← *Lammio ja Rokka* (Sami Myllyoja ja Petri Kähkönen).

- *Me emme tietääkseni ole tehneet sinunkauppoja.*
- *Eihän myö olla, mut tehhää pois. Anterohan mie oon.*

Onnistumisen halu voittaa epäonnistumisen pelon

Kaiken kaikkiaan oli hieno kokemus ovimiehenä, eräänlaisena ulkopuolisena tarkkailijana. Monet ennakkoluulot kaikkosivat ja näkökannat avartuivat. Sain ainakin jonkinlaisen aavistuksen siitä, kuinka suuri voimainponnistus talkootöineen kunkin produktion läpivieminen organisointineen oli. Sellaiseen en aikaisemmin ollut kiinnittänyt huomiota. Vain lopputulosta olin yksisilmäisesti arvostellut.

Nuorempana olin vaikkapa televisioista jotain elokuvaa tai musikaalia katsoessani melko jyrkin sanakääntein arvostellut sitä, kun näyttelijä oli kesken kaiken yllättäen puhjennut laulamaan salaperäisen orkesterin säestäessä näkymättömissä. Protestoin, että siinä meni koko esityksen uskottavuus.

Nyt musiikkiteatterin myötä oivalsin sen, kuinka musiikki oikein valittuna ja sijoitettuna tukee, keventää tai syventää esitystä kulloisenkin tarpeen mukaan.

Mietin, mikä onkaan se voima, joka vetää harrastajia estradille, saa uhraamaan valtavasti vapaa-aikaa, asettamaan itsensä arvostelun kohteeksi. Onko se vain jokin sisäinen tarve. Jotain sen tapaista, joka minutkin sysää kirjoittamaan tätä tekstiä tai toisinaan piirtämään tai maalaamaan. Tarve, joka vain on purettava. Haaste, joka toteutuu silloin, kun into ja onnistumisen halu voittaa epäonnistumisen pelon. ■

Kiitos asiakkaille kuluneesta vuodesta
2020!
Hyvää Joulua ja Menestyksestä Uutta
Vuotta 2021!

Tainan Tilit Ky

tainan.tilit@netti.fi
Puh. (02) 748 6475

Pellavaenkeli
SISUSTUS- JA LAHJAPUOTI

*Hyvää joulua
ja onnellista uutta vuotta!*

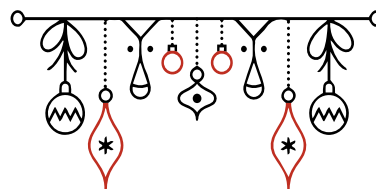
050-475 3028 • Joensuuntie 49

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!*

**Someron
taksiasema**

Puh. (02) 748 900

**Sähkö-, LVI- ja
kodinkonetekniikan myynti**

**Someron
Sähkö ja Kone Oy**

Jukolantie 2, p. 748 5888

.....

- Sähköasennukset/urakoinnit
- Kylmälaitehuollot/asennukset
- Antennityöt

**Someron
Huoltomestarit Oy**

KARI LAINE 0400 533 865

**TÄHTIKUSKIEN TEKIJÄ
SOMERON AUTOKOULU OY**

someronautokoulu.fi tahtikuski.fi

Varpaat savessa, siipien suojassa
Someron Seurakunta

*Rauhallista Joulua ja
Onnea vuodelle 2021*

ISÄNNÖINTI- JA KIINTEISTÖNVÄLITYSPALVELUT

OP Koti

Joensuuntie 11, 31400 Somero
www.loppk.fi

Kiinteistöjen ja mökkien kunnostukset

- ✓ Kannonjyrsintää
- ✓ Kaikki rakennusalan työt
- ✓ Kaikki kiinteistöjen kunnostustyöt
- ✓ Kunnostustyöt myös AVANT-pienkuormaajalla

T:MI OLLI BERTLING

Kaurakedontie 157
31520 Pitkälampi
040 828 4112

www.ollibertling.fi • olli.bertling@gmail.com

Autoilija

KAI AALTONEN

☎ 0400 721 427

Kuntosali 24/7, Ryhmäliikunta, Personal training
Takalankuja 5, Somero

Hyvää Joulua!

**TERVETULOA PALVELEVAAN
RAUTA-MAATALOUS JA
PUUTARHAKAUPPAAN**

Rautanet Somero

p. 02-484 060

Av. ma-to 8.00-17.00, pe 8.00-18.00,
la 9.00-14.00

Rautanet Koski

p. 02-484 920

Av. ma-to 6.30-16.30, pe 6.30-18.00

ÄMYRI

KESÄLLÄ ALUEENSA YKKÖNEN

Hyvää Joulua
Turvallista
Uutta Vuotta 2021

amyri.fi

Suomen Kaunein Kesälava 2015 ja 2020
Hopeaa 2016, 2017, 2018 ja 2019

040 169 4896
info@amyri.fi

ILMALÄMPÖ-

VILART.fi
PUMPPUASENNUS

- LÄMPÖPUMPUT JA MITTATILAUSSKONTIT -

Lummetie 1, 31400 Somero
0405108908
www.vilart.fi

MAIJA HAATAJA

Mettä-Jussi toteutti unelmansa

Maallemuutto Mettä-Jussin tapaan, vähän muunneltuna. Voisi olla totta monellekin näin korona-epidemian aikana ja sen jälkeenkin. Kriisiaika avaa uusia mahdollisuuksia. Tiedotusvälineissä näkyy ja kuuluu, että maalla asuminen on havaittu hyväksi vaihtoehdoksi. Puhdas ilma, terveellinen elämäntapa ja lähellä tuotettu ruoka on noussut arvoonsa. Kotimaisuus kunniaan. Myös etätyö suosii maalla asumista.

Ehkä Mettä-Jussikin aikoinaan oli kriisitilanteessa, kun hän tavaltaan ”repäisi” itsensä irti ydinperheestään ja muutti maalle Kultelan metsäkulmalle. Ehkä hän oli kypsyttellyt asiaa mielessään jo jonkin aikaa ennen muuttoa.

Lempinimeltään Mettä-Jussi oli virallisesti Juha Takamaa (syntynyt 29.10.1881 Somerolla ja kuollut 30.4.1943 niin ikään Somerolla). Hän syntyi Someron keskustassa Yli-Seppälän tilalla maanviljelijäperheeseen. Jussi kylästy keskustan hälinään ja halusi muuttaa rauhallisempiin oloihin. Kun Jussin ajatukset alkoivat toteutua, niin veljet ja isä yrittivät estää Jussin aikeet. Häntä pidet-

tiin omituisena ja liian erilaisena kuin muut perheenjäsenet. Jussi oli rakentamassa Kultelan metsäkulmalle mökkiä itselleen. Veljet ja isä purkivat mökin maan tasalle neljä kertaa. Jussi oli rauhallinen mies ja sitkeä, eikä antanut periksi, vaan rakensi aina uudelleen ja uudelleen.

Mökin tontti oli Jussin isän omistamaa maata. Jussi raivasi lisääkin maata myöhemmin käsin kuokkimalla. Kyseinen suomaa on nimetty Jussin suoksi. Jussin mökki rakentui hirsistä ja laudoista ja siinä oli pärekatto. Mökki alkoi vähitellen hahmottua ovineen, ikkunoineen ja savuhorminkin savupiippuineen hän itse muurasi. Se oli tulipalovaarallinen savureitti. Kipinät sinkoilivat ja joskus syttyi tulipalokin, mutta Jussi sai sen itse sammutettua. Jussi luotti myös kotitonttuun, joka piti huolen sammutuksesta.

Mökissä oli kaksi huonetta ja ulko-ovi avautui sisällepäin eteistä keittiöön. Eteisessä oli maalattia ja halkopuuvarasto. Ikkunat olivat pieniä ja avattaviakin. Aikakauden tavoin avoimesta ikkunasta heitettiin ulos maatuva jäte, kuten kahvinporot tai korvikeporot ja perunankuoret.

Jussi oli pienikokoinen mies ja oli ehkä itse mittana, kun ovenreikä tehtiin. Kun tuli vieraaksi vähän isompi ja pyylevämpi naapurin emäntä, niin hän ei millään meinannut päästä ulos kahvit nautittuaan. Sisälle menemään hän jotenkin paremmin pääsi. Ehkä ympärysmitta kasvoi kahvitellessä. Mutta lopulta emännän ulospääsy Jussin mökistä kuitenkin onnistui.

Jussin rakennuspuuhat jatkuivat, kun piti sauna saada. Se oli varmaankin yhden miehen mittapuulla tehty sekin. Ehkä sinne olisi kuitenkin sopinut kaksikin. Tarina kertoo, että kerran meni yksi rohkea nainen koettamaan onneaan ja kolkutteli Jussin ulko-ovella. Jussi raotti varovasti ovea ja sanoi: ”Saunaan saat mennä, tuppaa en ota.” Jussi ei muutenkaan ollut kiinnostunut naisista seurustelumielessä, mutta vierailijoina ja ystävinä hän hyväksyi kaikenikäiset; naiset, miehet ja lapset.

Jussilta puuttui vielä kanala ja sen hän teki itse. Siitä tuli Jussin kokoinen, jonne mentiin ryöimällä munia koriin poimimaan. Ehkä siinä Jussin puhuminen kanoille onnistui paremmin, kun laskeutui samalle tasolle.

Jussi toteutti maanviljelystä pienimuotoisesti. Puimakoneen-

kin hän teki itse. Se oli ”tappuri”, käsin veivattava puupölkky, johon oli hakattu isoja nauvoja, jotka tavallaan repivät jyvät irti korsista ja lopputuloksena jyviä säkkiin. Myös viskuri oli omatekoinen. Se erotti jyvät akanoista. Joskus tässä hommassa oli tuuli apuna, kun hän levitti jyvät ja akanat ulos vaatteiden päälle. Kalastustakin Jussi harjoitti. Hän teki lähijärvelle oman laiturin, joka oli kapea polku – riukuaitaperiaatteella toteutettu. Ja kalaa tuli itselle ja naapureillekin. Kalastusvälineenä hänellä oli rysä.

Jussi halusi lehmänkin itselleen, mutta se ei oikein onnistunut vasikasta kasvattamalla. Kun vasikka oli kasvanut hiehoksi, Jussi kysyi naapuriapua kuinka siitä tulisi lypsävä lehmä. Naapurit neuvoivat, että ei se väkisin onnistu. Kyllä hiehonkin kohdalla pitää olla otollinen tilanne, jotta ei tule hukareissua sonnin luona vierailusta. Jussi luopui lehmähaaveistaan.

Jussilla oli myös kotinurkila mansikkaviljelystä ja muitakin puutarhakasveja ja marjapensaita. Tupakkaakin hän viljeli ja se kasvoi Jussin mittaiseksi. Jussi taisi sitä myydäkin, tai vaihtaa tavaraan. Ja saihan hän siitä myös omaan piipuunsa tupruteltavat.

Tuvan ympäristöstä aukenivat laajat luonnon marja- ja sienimetset. Siitä oli iso apu ruokataloudesta ja terveellisyystavoitteissa.

Vierailijoita ja ystäviä Jussilla kävi paljon ja kaikki tunsivat olonsa tervetulleiksi. Kahvi tai korvikekiesui pystyjuonissa, tulen loimussa. Pannu oli rautakoukussa ja sitä siirrettiin toisella rautakoukulla tarvittaessa pois tulipesästä. Lapsille hän tarjosi karamelleja. Vierailijat toivat Jussille lukemiseksi kuvalehtiä ja niitä myös vierailijat selailivat. Ne kun olivat harvinaisuuksia siihen aikaan.

Kun Jussi vei jyviä myllyyn – ehkä noin puoli säkillistä – niin kuinkas muuten, sinne mentiin omatekoisella potkukesikelkka-yhdistelmällä, jossa jalakset olivat puuta. Näin toteutui hyvin myllyreissu kävellen. Joskus taas pieni ”pussukka” jyviä lähti Härkälän vaivaistaloon Jussin saattelemana. Jussi laski jyväpussin ovenpieleen ja sanoi: ”Täss olis vähän vaivasil.”

Jussi kävi myös auttamassa naapureissa työpanoksellaan: puintihommissa, perunannostossa, metsätöissä, halkoja hakkaamassa, suopellon saveamisessa. Kun ilta alkoi hämärtää ja Jussin mieleen muistui koti ja askareet siellä, Jussi sanoi: ”Mull on huusholli ja kanat.” Ja Jussi lähti kotiin.

Jussi oli myös hyvä ja ahkera vihtojen, luutien, varpuvispilöiden sekä pärekorien tekijä. Myös suksien teko onnistui Jussille itselle ja naapureiden lapsille. Myös suksien tervaus tehtiin yhteistyössä Jussin ja naapurien poikien kanssa.

Jussilta onnistui leipominenkin. Jussin vierailun tuloksena ilmestyi naapurinkin pöydänkummalle vihertävä leipä. Taikinaan hän oli laittanut vihreää orasta pellolta. Naapurit olivat paljon kanssakäymisessä Jussin kanssa. Maitoa hänelle vietiin ja leipomuksia sekä lihatuotteitakin varsinkin syksyllä teurastusaikaan. Lapsetkin ja aikuiset veivät hänelle mielellään ”lämpimäisiä”.

Jussilla oli myös kantele, jonka hän joskus otti sängyltä alas. Sängyn reunalla saattoi istua pitkä rivi kuulijakuntaa jännittyneenä odottamassa. Jussi alkoi soittaa kanteleella hengellisiä lauluja ja virsiä ja samalla hyräili laulun sanoja ehkä näin: ”Nyt metsäkirkossa olla saa, voin siellä palvella Jumalaa, mun urkuni kauniit soikaa...”. Yksi Jussin ystävästä veljemme Onni kaatui 21-vuotiaana sotatantereella. Jussi

saapui ystävänsä muistotilaisuuteen kantele kainalossa surutaloon. Jussi soitti ystävänsä muistoksi, mutta ei puhunut mitään. Se oli kunnianosoitus.

Jussille oli luonto hyvin tärkeä: kasvit ja eläimet. Hän vielä vanhanakin katui yhtä lapsuutensa tapahtumaa. Jussi oli nostanut sarvijaakon kannonnokkaan, jossa oli pihkaa. Sarvijaakko kuoli siihen ja Jussi katui tekoaan.

Perunakuopassa, jossa yleensä säilytettiin perunoita talven yli, eleli myös tarhakäärme. Jussi sanoi: ”Antaa vaan sen olla siellä, kyl siäl on tillaa, kun perunoitakin on jo vähemmän.” Ja käärme sai elellä poikasineen rauhassa.

Jussilla oli myös mehiläispönttöjä – itse tehtyjä, kuinkas muuten. Hän sai vaivannäkönsä palkaksi hunajaa itselle ja naapureillekin. Talven jälkeen keväisin Jussi keräsi ”satoa” maanteiltä. Pienikokoinen, matala, vikkelä mies kulki koppansa kanssa ja keräsi siihen hevosen kakkaa ja sitä hän sai ilmaiseksi. Tien keskikohta oli kuin tarjottimella koholla odottamassa Jussin talteenottoa. Ja sehän oli kasvimaalle hyvää maanparannusainetta.

Jussilla oli kulkuvälineenä polkupyörä, jota hän tarvitsi tavaroidenkin kuljettamiseen. Ja säästeliäs mies kun oli, hänet tavattiin useimmiten kävelevän polkupyörän viressä kuin itse ajamassa.

Jussin käsityötaitoa kuvaa se, että todennäköisesti hän teki vaatteensa ja jalkineensakin itse. Ehkä ystävät ja naapurit saattoivat tehdä hänelle villasukkia ja kintaita.

Valokuvaa ei Jussista taida olla. Kun joku yritti häntä kuvata, niin Jussi livahti äkkiä tupaan. Hän ei tykännyt olla valokuvauksen kohteena.

Terveystään Jussi hoiti kuumalla sipulimaidolla sekä sauna

ja terva -periaatteella. Tekikö hän tervan itse, ei ole siitä tietoa. Kyllä sekin olisi Jussilta onnistunut; tee se itse -mies kun Jussi kaikin puolin oli. Suolaa Jussi käytti runsaanlaisesti ja se oli terveydelle varmaankin haitallista.

Lopuksi Mettä-Jussillakin oli elämä mallillaan ja unelma omavaraisaloudesta toteutunut. Se vaati kyllä paljon häneltä itseltään, ahkeruutta, sisukkuutta, sitoutumista ja myös yhteistyötä naapurien ja ystävien kesken. Siinä toteutui yhteisöllisyys.

Jussi valitsi elämäntavan, joka oli sopusoinnussa hänen itsensä ja luonnon kanssa ja luotti Taivaan Isän johdattukseen. Hänellä oli varmaankin suora yhteys Kai-ken Luojaan. Se oli yhtä suora ja mutkaton kuin Jussin rakentaman talon savuhormi, suoraan ylöspäin. Mettä-Jussin hiilijalanjälki on pieni ja kevyt, esimerkiksi kelpaava.

Tee se itse -mies saavutti matkansa päätepysäkin ja vaipui ikuisen lepoon ja uneen omassa kodissaan, jonka hän rakensi. Hän oli kuollessaan vähän yli 60-vuotias. Nykyisen mittapuun mukaan hän kuoli nuorena. ■

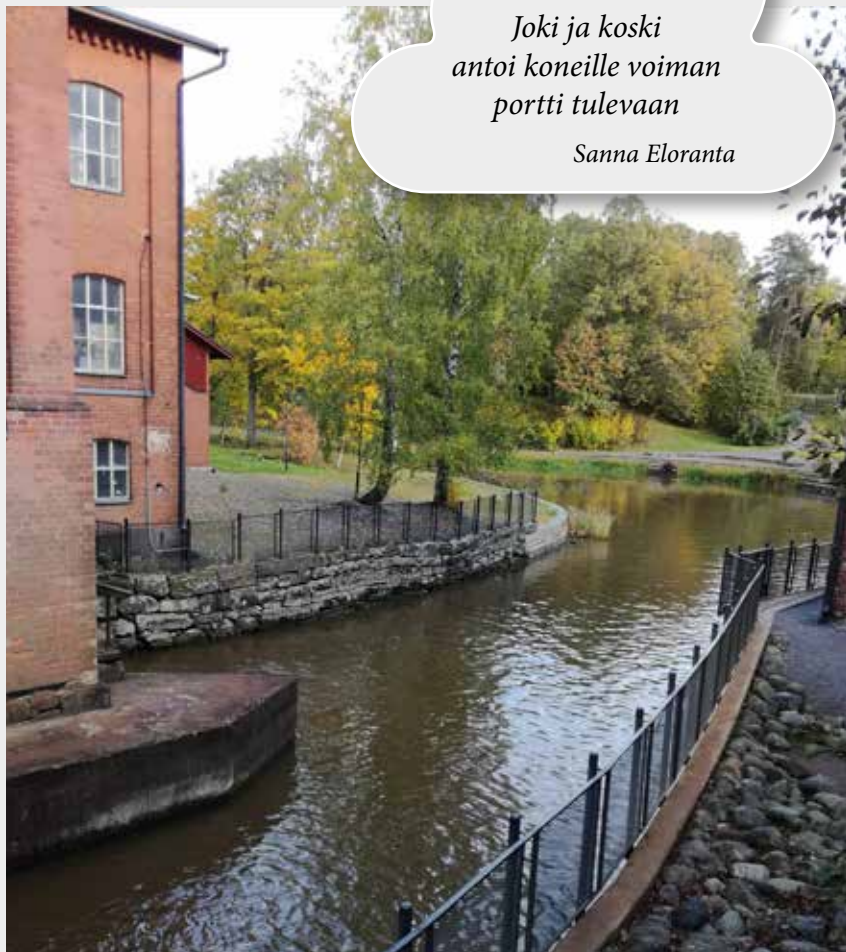
*Wahrenin patsas
kukkaloiston keskellä
aika pysähtyy*

Sanna Eloranta

*Joki ja koski
antoi koneille voiman
portti tulevaan*

Sanna Eloranta

LYYLI HONKIO

Joulun viettokin on muotiasia

Varhaisista joulun vietoista voin kertoa vain lukemieni kuvausten perusteella: Aattoillan pimetessä keräännyttiin tuvan pöydän ympärille. Äiti toi sylissään olkia pöydän alle ja toivotti: “Hyvää ehtoota.” Oljet toivat mieleen seimen, jossa vastasyntynyt lepäsi. Veisattiin yhdessä virsi Enkeli taivaan ja sitten käytiin jouluaterialle juhlallisen hiljaisuuden vallitessa.

Omista kokemuksista voin kertoa sen verran, mitä itse muistan varsinkin varhaisesta lapsuudestani. Kasvoin mummolassa – isoäidilläni oli kymmenen lasta ja varallisuutta en lapsena osannut huomioda. Sen vain muistan, että jouluksi tuli ulkopuolisilta tarvikkeita, muun muassa Kultelan Teräselä useampana jouluna. Samoin Helmi Lahonen lastensuojelusta toimitti meille pienille usein suksia ja muutakin. Kasvuajana olin ison köyhän perheen lisähoidokkina äitini siskojen ja veljien kanssa.

Aiemmista lapsuuden ajan jouluja en juurikaan muista, mutta tuskinpa kävi pukkia tai saatiin lahjoja. Muistan, kun olin jo yli

kymmenvuotias, isoäitini sisko antoi itse tehdyn nukan minulle joululahjaksi.

Oman nuoruuteni aikana ei enää yleisesti oltu niin harrasmielisiä joulunvietossa, kuin tämä alussa kuvaamani varhaisaikojen joulunvietto. Ei enää jouluaattona veisattu virsiä eikä tuotu olkia tupaan. Kotiperheessäni oli kuitenkin tavanmukaista, että jouluaamuna käytiin kirkossa.

Aikuistuttuani olin työsuhteessa perheessä, jossa oli pari pientä tyttöä. Heille tuli silloin oikea pukkanen, ja itse olin heille ostanut halvat hauskat alastomat muovinuket.

Myöhemmin, kun itselläni oli oma perhe, mieheni teki puusta pojallamme hevosen ja rattaat. Sama hevonen on vielä Someron Torppamuseossa. Kerran erehdyin tekemään pojalle Molla-Maijan. Kun poika avasi paketin, nukke lensi toiseen seinään ja poika totesi: “Tommonen rollakka.”

Myöhemmin ollessamme lähellä eläkeikää hankin naapurissa asuvan haitarinsoittajan avustuksella miehelleni salaa haitarin. Hain sen vasta aattona, jotta hän sai yllätyksen vasta illalla. Musi-

kaalinen mieheni oli yhtä iloinen haitarista kuin lapset leluistaan.

Yleisesti joulunvieton tapa on muuttunut kolkkompaan suuntaa, muoti on vaihtunut virsistä virkavaltaan, mikä television poliisiohjelmistakin näkyy. Kun perheessä juhlitaan, niin Alkon tuotteet usein vaativat poliisia paikalle. Aiheutuu pesäeroja ja elatusjuttuja.

Varhaisina aikoina oli muotina tuoda oljet aattona tupaan, ja oletan, ettei niistä tullut niin paljon harmia kuin jouluviinoista, jotka nyt kuuluvat enemmistön joulu-muotiin.

Olen itse sisäisesti alkoholivas-tainen ja toivon, että nykyperheetkin viettäisivät joulunsa yhtä vanhanaikaisesti kuin oma perheeni aikoinaan. Onneksi omaa jouluani ei ole koskaan viinalla pilattu.

Rauhallista ja vanhanaikaista joulua toivon varsinkin lapsiperheille! ■

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

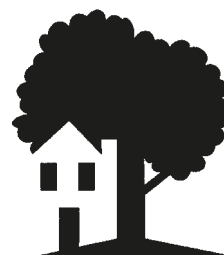
**RAUTA- ja
PELTINELIÖ Oy**

0400 863 717 050 376 4798
www.rautajapeltineliö.fi

**Rakennuspeltityöt
Sadevesijärjestelmät
Kattoremontit**

Kahimet Ky

Knuutilantie 1, 31400 Somero
p. 040 514 4239

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!*

Rengasmarket Somero

puh. (02) 748 6390

HYVÄÄ JOULUA

JA MENESTYSTÄ VUODELLE 2021!

Salaojatyö KARI GRÖNHOLM

050 599 1555

Sementtivalimo

Matti Kultanen

Puh. (02) 748 8511,
mob 050 572 9841
sementtivalimomattikultanen@someronsroy.fi

 SOMERIKKUNA

040 530 3801
Metallitie 5, SOMERO

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!*

SOMER Kirja

www.somerkirja.fi
Joensuuuntie 36, Somero p. 044 7831084

paikallislehti
SOMERO

RAUHALLISTA JOULUNAÏKAA!

**HYVÄÄ JOULUA
JA ONNEA UUELLE VUODELLE!**

Velj. Nuoritalo Oy

puh. 0400 533 739, 0400 321 314
www.vnoy.fi

HYDRO-OSA
Finland Oy

*Toivottaa
Rauhallista Joulua ja
Onnea Uudelle Vuodelle*

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

Hyvää Joulua
ja
Onnellista Uutta Vuotta

Annen Kukka ja Koti
Kassatie 3-5, Somero
040 779 7749

www.annenkukkajakoti.fi

Avoimna:
ma-pe 9-17.00
la 9-14

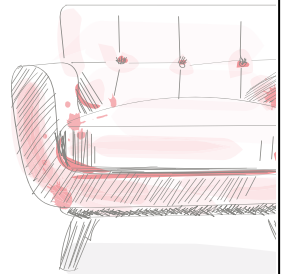

kalustetalo
VIRTANEN

SOMERO
Knuutilantie 1
02 722 1277

FORSSA
Aleksinkatu 1
03 435 6570

arvovirtanen.fi

Hanakat

JOTTA KOTI TOIMISI

www.hanakat.fi • www.hanakatverkkokauppa.fi

Putkiasennus Lindström Oy

Knuutilantie 6, 31400 Somero
• puh. 040 5888 641, 040 7669 419
Avoimna ma-pe 9.00-17.00, la 9.00-13.00
• www.putkiasennuslindstrom.com

SOMERON UIMAHALLI
LOISKE

www.someronuimahalli.fi

Metsänomistajat
SALOMETSÄ

Käy tutustumassa:

www.someroseura.fi

www.somerniemi.fi

www.facebook.com/someroseura

www.facebook.com/SomerniemiSeura

Rauhallista joulua
ja hyvää uutta
vuotta 2021!

Oli vuosi ollut millainen vain, se päättyy
aina joulun. Joulunaika tuo meidät yhteen.
Pidetään toisemme mielessä ja sydämessä
– olimme sitten lähellä tai kaukana.

OP Lounaismaa

Hyvää
Joulua!

KSupermarket

HÄRKÄTIE

Tavallista Parempi Ruokakauppa